

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική και Οι Γιουγκοσλαβικοί Πόλεμοι «1989- έως Σήμερα»

ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΖΕ

Επόπτες Καθηγητές
ΞΕΝΑΚΑΚΗΣ
ΛΑΒΔΑΣ
ΜΕΝΔΡΙΝΟΥ

10/5/2011

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΣΚ: Απελευθερωτικός Στρατός Κοσόβου

B-E =Βοσνία-Ερζεγοβίνη

ΔΝΤ: Διεθνής Νομισματικό Ταμείο

ΔΣΣ: Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚ: Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΣΝ: Ειρηνευτική Συμφωνία του Ντέιτον

ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Κ-Μ: Κράτος- Μέλος

ΝΑΤΟ: Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου

ΟΑΣΕ: Οργανισμός Ασφάλειας και Συνεργασίας της Ευρώπης

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΠΓΔΜ: πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ

ΠΟΕ: Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

ΣΣΣ: Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης

CARDS: Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization

CEFTA: Central European Free Trade Agreement

EAPC: Euro-Atlantic Partnership Council

EUFOR: European Union Military Staff

FYROM: Former Yugoslav Republic of Macedonia

IFOR: Implementation Force

JNA: Jugoslovenska Narodna Armija

KFOR: Kosovo Force Commander

PHARE: Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies

SFOR: Stabilization Force

SAP: Stabilization and Association agreement

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Κεφάλαιο 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
Κεφάλαιο 2 ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	8
Κεφάλαιο 3 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ.....	10
Κεφάλαιο 4 ΠΩΣ ΕΦΤΑΣΕ ΟΜΩΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ Η ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ;.....	13
Κεφάλαιο 5 ΣΛΟΒΕΝΙΑ.....	15
i. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	17
ii. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	18
iii. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ	19
Κεφάλαιο 6 ΚΡΟΑΤΙΑ.....	21
i. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	22
ii. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	24
iii. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ.....	25
Κεφάλαιο 7 ΒΟΣΝΙΑ ΚΑΙ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ.....	25
i. ΙΣΤΟΡΙΑ.....	26
ii. Ο ΒΟΣΝΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ 1992-1995.....	28

iii.	ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	33
iv.	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	34
v.	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ.....	36
Κεφάλαιο 8 ΣΕΡΒΙΑ.....		37
i.	ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	38
ii.	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	39
iii.	Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ.....	40
Κεφάλαιο 9 ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ.....		41
i.	ΙΣΤΟΡΙΑ.....	42
ii.	ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	43
iii.	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	44
iv.	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ.....	45
Κεφάλαιο 10 ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.....		46
i.	ΙΣΟΡΙΑ.....	47
ii.	Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2001.....	50
iii.	ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	51

iv.	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	52
v.	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ.....	53
vi.	ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.....	53
	Κεφάλαιο 11 ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ.....	58
	Κεφάλαιο 12 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΗΠΑ.....	76
	Κεφάλαιο 13 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΕ.....	89
i.	ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΑ ΕΥΡΩΠΗ.....	92
ii.	Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε ΣΤΗΝ ΟΔΓ.....	99
iii.	Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε ΣΤΗΝ ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ.....	102
iv.	Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε ΣΤΗΝ ΚΡΟΑΤΙΑ.....	103
v.	Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε ΣΤΗΝ ΠΓΔΜ.....	105
vi.	Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε ΣΤΗΝ ΚΟΣΟΒΟ.....	107
	Κεφάλαιο 14 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ.....	109
	Κεφάλαιο 15 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΗΕ.....	115
	Κεφάλαιο 16 ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	122
	Κεφάλαιο 17 ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΟΙ 128ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝΤΑΙ.....	128

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	130
ΧΑΡΤΕΣ.....	134

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με την παρούσα μελέτη επιδιώκεται η καταγραφή των ιστορικών δεδομένων, στοιχείων και γεγονότων τα οποία έλαβαν χώρα στην Πρώην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας κυρίως μετά την πτώση του κομμουνισμού, τους διαδοχικούς πολέμους ανεξαρτησίας των χωρών που σχημάτιζαν την τότε Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, τον ρόλο που έπαιξαν οι ΕΕ, ΗΠΑ, ΟΗΕ και ΝΑΤΟ στην προσπάθειά τους να ελέγξουν την κρίση στην περιοχή.

Σκοπός της παρούσης επιπλέον είναι η διαπίστωση των εξωτερικών σχέσεων των χωρών της Πρώην Γιουγκοσλαβίας, τις σχέσεις των αυτόνομών χωρών πλέον μεταξύ τους στην υπό μελέτη περιοχή. Τέλος, θα δούμε εάν υπάρχουν σημάδια, τάσεις εξευρωπαϊσμού στα Βαλκάνια καθώς και πιθανοί προβληματισμοί του σήμερα.

Πρόλογος

Για το θέμα των Γιουγκοσλαβικών πολέμων 1989 και μετά χύθηκε πολύ μελάνι για την προσέγγιση, την καταγραφή και την ανάλυση αυτής της κρίσης που οδήγησε ραγδαία σε διαδοχικούς πολέμους ανάμεσα στις ίδιες τις χώρες που συντελούσαν την Πρώην Δημοκρατική Ομοσπονδία της Γιουγκοσλαβίας.

Η διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας, η Σλοβενική κρίση, ο πόλεμος της Κροατίας, οι πόλεμοι της Βοσνίας- Ερζεγοβίνης, την αλβανική κρίση του 1997 και κρίση στο Κόσοβο το 1999 η οποία οδήγησε στον βομβαρδισμό της Σερβίας και του Μαυροβουνίου και την «Μακεδονική» κρίση. Στη δεκαετία του 1990, η διεθνή κοινότητα ανέλαβε συχνά τον ρόλο του μεσολαβητή στα Βαλκάνια αλλά συχνά συνελήφθη επ' αυτοφώρω να βρίσκεται «δυστυχώς» αλλού. Στην πραγματικότητα, οι μεγάλες δυνάμεις του πλανήτη δεν ήρθαν σε σύγκρουση μεταξύ τους στην περίπτωση της ανάφλεξης των Βαλκανίων, αλλά αποφάσισαν να δράσουν η κάθε μία ξεχωριστά στις διαφορετικές και διαδοχικές κρίσεις που έπληξαν τα Βαλκάνια το 1989.

Από πού άραγε να πηγάζει αυτός ο παρεμβατισμός; Μήπως από έναν ανταγωνισμό στρατιωτικό μεταξύ των Ευρωπαίων και των Αμερικάνων που ακολουθούν πολιτικές ισχύος και προπάντων επιρροής; Μήπως δεν χρησίμευσαν τα Βαλκάνια ως ένα βιολογικό-δοκιμαστικό πεδίο αφού στην ουσία δεν παρουσίαζαν πραγματικό στρατηγικό ενδιαφέρον για τις νέες τις θεσμικές συνθέσεις της «συλλογικής ασφάλειας»; Μήπως η Ευρώπη δεν ήταν έτοιμη πολιτικά και στρατιωτικά να αντιμετωπίσει την κρίση που είχε ξεσπάσει στα Βαλκάνια παρά τα σημάδια πολιτικής προόδου που είχε παρουσιάσει την δεκαετία του 1990 με την, "εμβρυακή" όπως αποδείχτηκε στην πορεία, σύσταση της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ);

«Η τραγωδία των λαών της Γιουγκοσλαβία επιβεβαιώνει δυστυχώς τον κανόνα ότι όλες οι μεγάλες καταστροφές στην ανθρώπινη κοινωνία και η ιστορική υποβάθμιση προετοιμάζονται μέσα σ' ένα κλίμα παραλόγου όπου η μνήμη και η κριτική σκέψη έχουν τεθεί στο περιθώριο. Όταν η μνήμη και η κριτική σκέψη επανέλθουν στο προσκήνιο το έγκλημα έχει ήδη ολοκληρωθεί».¹

---

¹ Χατζηπροδρομίδης Λεωνίδα: Γιουγκοσλαβία – Η έκρηξη του εθνικισμού, ο Βαλκανικός και ο ευρύτερος περίγυρος σελ:13

Η Ιστορία της Γιουγκοσλαβίας

Η πρώτη Γιουγκοσλαβία συστάθηκε το 1918 ως βασίλειο των Σέρβων, των Κροατών και των Σλοβένων μετά τον 1^ο Παγκόσμιο Πόλεμο στον οποίον μετείχαν η Κροατία και η Σλοβενία δια της Αυστρο-Ουγγαρίας ενάντια στην Σερβία. Όπως την δεκαετία του 1990 έτσι και τότε κυριαρχούσε το δίλημμα Ομοσπονδία ή Συνομοσπονδία καθώς και ο φόβος μιας πιθανής επιβολής του σερβικού συγκεντρωτισμού. Την χρονική περίοδο 1918-1940 την χαρακτηρίζει η σερβική πολιτική κυριαρχία με την δυναστεία του Καραγιώργη.

Ο δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος πήρε την μορφή εμφυλίου στην Γιουγκοσλαβία, η έκβαση του οποίου ήταν η κυριαρχία των Παρτιζάνων του Τίτο, με στόχο την επιβολή της συμβίωση των διαφόρων Εθνών.

«Αδελφότητα και Ενότητα» χαρακτήριζαν το σύστημα της 2^{ης} Γιουγκοσλαβίας. Η Σοσιαλιστική Αυτοδιαχείριση μετά το 1950, η Αδέσμευτη Πολιτική μετά το 1961 και η Ένωση Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας ως εξουσία, ελέγχει την πολιτική και δια αυτής την κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα.

Η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης συνέπεσε με τον θάνατο του Τίτο το 1980 και στην συνέχεια της κρίσης του «σοσιαλισμού» που ολοκληρώθηκε με την κατάρρευση του στην Ανατολική Ευρώπη το 1989.

Πρόεδρος της Σερβίας πλέον Slobodan Milosevits (ο Slobodan Milosevits). Η περιοχή της Γιουγκοσλαβίας ήταν

τότε ηφαιστειο έτοιμο να εκραγεί με την πρώτη μόνο σπίθα. Στην προσπάθεια του να επιβληθεί στην περιοχή ο Milosevits² η Ένωση Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας διαλύθηκε, σταμάτησαν να λειτουργούν οι ομοσπονδιακοί θεσμοί ενώ οι εθνικισμοί αναπτύχθηκαν με γρήγορους ρυθμούς.

Ο Milosevits ήταν ένα φιλόδοξος πολιτικός ο οποίος σε αντίθεση με τον Τίτο, δεν ασπαζόταν την Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδιακή ιδέα. Το 1989 αποφάσισε να καταργήσει το καθεστώς αυτονομίας που κατείχαν μέχρι τότε η Βοϊβοντίνα³ και το Κοσσυφοπέδιο⁴. Το ίδιο έτος συνέπεσε να τιμάται η εξακοσιοστή επέτειος της μοιραίας μάχης του Κοσόβου που όρισε το τέλος της σερβικής ανεξαρτησίας. Ο νέος πρόεδρος της Σερβικής Δημοκρατίας ενθάρρυνε τους Σέρβους που κατοικούσαν στην Κροατία, οι οποίοι οραματιζόνταν τη δημιουργία μιας αυτόνομης σερβικής επαρχίας, να επεκτείνουν τις επιδιώξεις τους ενώ παράλληλα αφύπνισε τις σερβικές απαιτήσεις έναντι της Βοσνίας.

Η έκρηξη του εθνικισμού αναπτύχθηκε με σίγουρο και γρήγορο τρόπο και στα υπόλοιπα κράτη της Γιουγκοσλαβίας. Στην Κροατία επιβλήθηκε η αντικομμουνιστική και εθνικιστική «Κροατική Δημοκρατική Κοινότητα» του Franjrp Tudman με στόχο τον Κροατοκεντρισμό. Η Κροατία σε συνεργασία με την Σλοβενία ανέπτυξε καλές σχέσεις με τους Μουσουλμάνους της

---

² Στην προσπάθεια του να επιβληθεί ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, το φώς της δημοσιότητας βρήκε τις τελευταίες μέρες του 1990 πως η Σερβία ξόδεψε απ' την Εθνική Τράπεζα Γιουγκοσλαβίας το χρηματικό ποσό του 1,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων για να καλύψει την προεκλογική καμπάνια του Μιλόσεβιτς

³<http://el.wikipedia.org/wiki/Βοϊβοντίνα>

⁴ Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι στο Κόσοβο τα εννέα δέκατα του πληθυσμού ήταν Αλβανοί. Στη Βοϊβοντίνα οι περισσότεροι κάτοικοι ήταν ουγγρικής καταγωγής

Βοσνίας και τους Αλβανούς του Κοσσόβου καθώς και τακτικές σχέσεις με την «ΠΓΔΜ».

Η εθνική σύνθεση της Σλοβενίας την βοήθησε να αποσυρθεί από την Γιουγκοσλαβία σχεδόν αλώβητη. Αντίθετα με την Σλοβενία, η Βοσνία ακριβώς λόγω της εθνικής της σύνθεσης ήταν το πιο ευαίσθητο κράτος της Γιουγκοσλαβίας. Το Μουσουλμανικό κόμμα που πλειοψήφησε έδειξε μεγαλύτερη σοβαρότητα σε σχέση με τα άλλα κόμματα. Στόχος του κόμματος όπως τότε δήλωσε ο Άλια Ιζετμπέγκοβιτς είναι η δημοκρατία καθώς και η ανάπτυξη της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Στο πλευρό του Milosevits στέκεται το Μαυροβούνιο, το οποίο πέρα το μεγάλο οικονομικό πρόβλημα δεν απειλείται από άλλα προβλήματα ενώ αμφιλεγόμενες ήταν οι εκλογές στην «ΠΓΔΜ» καθώς δεν έδωσαν ξεκάθαρη εθνικιστική πλειοψηφία.

Πώς έφτασε όμως στην αποσύνθεση της η Γιουγκοσλαβία;

Ποικίλοι λόγοι συντέλεσαν στην αποσύνθεση της Ομοσπονδίας. Υπήρχε έλλειψη συντονισμού του Προεδρείου της Ομοσπονδίας και η δημοσιοποίηση των διαφωνιών του έδειχνε τις δύσκολες στιγμές που περνούσε η συνοχή της χώρας. Η διάλυση επιταχύνεται με την μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων των Δημοκρατιών καθώς και τα τελεσίγραφα που δεχόταν η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση, η οποία έβλεπε με ταχύτατους ρυθμούς να χάνει τις αρμοδιότητες της.

Στις 4 Φεβρουαρίου του 1991 οι Δημοκρατίες δεν εκπλήρωναν τις υποχρεώσεις τους προς την Ομοσπονδία, με αποτέλεσμα πλέον οι κοινότητες να σταματούν να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους προς τις Δημοκρατίες. Η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας επρόκειτο να προκαλέσει αστάθεια στην περιοχή, με μείζον πρόβλημα την αλβανική μειονότητα στο Κοσσυφοπέδιο.

Στην ουσία η διάλυση της Ομοσπονδία της Γιουγκοσλαβίας ξεκίνησε το 1990. Το 1991 τρεις από τις έξι ομόσπονδες δημοκρατίες που σχημάτιζαν την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβία διεκδίκησαν, πολέμησαν και τέλος κέρδισαν την ανεξαρτησία τους.

Με σχετικά αναίμακτο τρόπο, μόνο δέκα ημερών, η Σλοβενία κέρδισε την ανεξαρτησία της. Η «ΠΓΔΜ» με φιλικό τρόπο θα τολμούσαμε να πούμε ανεξαρτητοποιήθηκε. Η Κροατία πολέμησε σκληρά, οι αιματηρές συγκρούσεις κράτησαν μέχρι το 1996. Η Βοσνία- Ερζεγοβίνη αν και κήρυξε την ανεξαρτησία της τον Δεκέμβρη του 1990, κατάφερε να την αποκτήσει τουλάχιστον μετά το πέρας τριών χρόνων. Το Μαυροβούνιο αποσχίστηκε από την Σερβία. Έγινε ανεξάρτητο στις 21 Μαΐου 2006. Τέλος, το Κοσσυφοπέδιο κατάφερε να γίνει χώρα έχοντας την πλήρη υποστήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών και ισχυρών Ευρωπαϊκών χωρών. Υφίσταται ως ημιανεξάρτητο κράτος υπό την αιγίδα του ΟΗΕ από τις 17 Φεβρουαρίου του 2008.

Γενικά θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε πως η Γιουγκοσλαβία ήταν μια χώρα με πολλές αντιφάσεις. Πρώτον,

ο απλός λαός τόσο στην ύπαιθρο όσο και στις αστικές περιοχές συχνά σύναπτε γάμους (ένα στους τρεις) από διαφορετικές θρησκευτικές και εθνοτικές κοινότητες. Δεύτερον, την χώρα την έλεγχαν ηγέτες που παρουσίαζαν το πολιτικό τους προφίλ, δίνοντας μεγάλη έμφαση στις θρησκευτικές και εθνοτικές τους ρίζες ενώ πολύ συχνά έστρεφαν την προσοχή και την αφοσίωση τους σε συγκεκριμένες εθνοτικές ομάδες, με αποτέλεσμα να υπονομεύουν και να καταστρατηγούν τα δικαιώματα άλλων ομάδων.

Η θρησκεία αποτελούσε σημαντικό χαρακτηριστικό του εθνικισμού στα Βαλκάνια, ως συνέπεια οι μετέπειτα συγκρούσεις που ξέσπασαν στην περιοχή να αποτελούν συν των άλλων και ένα είδος «θρησκευτικών πολέμων». Ο συνδυασμός των εθνικών και θρησκευτικών διαφορών χαρακτήριζαν τις συγκρούσεις εξαιρετικά βίαιες.

Σλοβενία

Η Σλοβενία, με την επίσημη ορολογία Σλοβενική Δημοκρατία, γεωγραφικά βρίσκεται στην Κεντρική Ευρώπη με πρωτεύουσα της την Λουμπλιάνα. Στα βόρεια συνορεύει με την Αυστρία, την Ιταλία στα δυτικά, στα ανατολικά με την Ουγγαρία , και την Κροατία στα νότια. Στα δυτικά βρέχεται από μια μικρού μήκους ακτογραμμή στην Αδριατική θάλασσα.

Μελετώντας την, από ιστορικής σκοπιάς τα εδάφη της Σλοβενίας αποτελούσαν κομμάτι της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας έως το 1918, όταν οι Σλοβένοι συμφώνησαν να ενωθούν με τους Σέρβους και τους Κροάτες με σκοπό την διαμόρφωση ενός νέου πολυεθνικού κράτους, το οποίο το 1929 μετονομάστηκε σε Γιουγκοσλαβία. Μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, η Σλοβενία αποτέλεσε μία από τις Δημοκρατίες της ανανεωμένης τότε Γιουγκοσλαβίας.

Φανερά απογοητευμένη το 1991 από τον τρόπο άσκησης της εξουσίας και της λήψης των αποφάσεων από την πλειοψηφία, την οποία αποτελούσαν οι Σέρβοι, οι Σλοβένοι διεκδίκησαν και επέτυχαν με έναν σύντομο πόλεμο μόνο δέκα ημερών την ανεξαρτησία τους. Σκοπός του αναίμακτου αυτού πολέμου ήταν η απόσχιση από τη Γιουγκοσλαβία το οποίο αποτέλεσε το γεγονός ότι σε αντίθεση με την Κροατία και τη Βοσνία, η Σλοβενία δεν είχε σερβική

μειονότητα <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%BB%CE%BF%CE%B2%CE%B5%CE%BD%CE%AF%CE%B1> - cite note-2. Σε αυτό ενισχύθηκε λόγω των ιστορικών δεσμών της με τη Δυτική Ευρώπη. Η ισχυρή οικονομία και το σταθερό δημοκρατικό πολίτευμα προώθησαν την μετατροπή της Σλοβενίας σε ένα σύγχρονο και ανεξάρτητο κράτος.

Διακυβέρνηση

Το πολίτευμα του κράτους είναι η Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Όσον αφορά το διοικητικό σύστημα, ο Πρόεδρος της Σλοβενία είναι και αρχηγός κράτους. Εκλέγεται από δημοφιλή ψηφοφορία κάθε πέντε έτη. Ο πρωθυπουργός ασκεί την εκτελεστική εξουσία σε συνεργασία με το συμβούλιο υπουργών ή το γραφείο, τα οποία μέλη τους εκλέγονται από το Κοινοβούλιο. Το Κοινοβούλιο της Σλοβενίας αποτελείται από Εθνική Συνέλευση (Zbor Državni), και το Εθνικό Συμβούλιο (Državni svet). Η Εθνική Συνέλευση έχει ενενήντα μέλη, από αυτά τα 88 της οποίας εκλέγονται από όλους τους πολίτες σε ένα σύστημα ανάλογη αντιπροσώπευση, ενώ δύο εκλέγονται από αυτόχθων Ουγγρικές και ιταλικές μειονότητες. Το Εθνικό Συμβούλιο διορίζει σαράντα μέλη, για να αντιπροσωπεύσει τις κοινωνικές, οικονομικές, επαγγελματικές και τοπικές ομάδες ενδιαφέροντος. Οι κοινοβουλευτικές εκλογές πραγματοποιούνται κάθε τέσσερα έτη. Δικαίωμα ψήφου στις εκλογές έχουν όσες και όσοι είναι ηλικίας 18 ετών

και άνω. Κατ' εξαίρεση μπορούν να ψηφίσουν και τα άτομα ηλικίας 16 και 17 ετών, αν εργάζονται.

Οικονομία

Μελετώντας την οικονομία της Σλοβενία, παρατηρούμε πως είναι το πλουσιότερο κράτος της πρώην ανατολικής Ευρώπης, με 80,8% του μέσου ΑΕΠ κ.κ. της ΕΕ των 25. Λόγω της γεωγραφικής και πολιτισμικής εγγύτητας με την Δυτική Ευρώπη και ειδικά την Αυστρία, η σύντομη σύγκλιση της Σλοβενίας με την ανεπτυγμένη Δύση θεωρείται βέβαιη. Από την 1 Ιανουαρίου 2007 η Σλοβενία είναι μέλος της Ευρωζώνης. Ο πληθωρισμός το 2006 άγγιξε τα 2.3% (πριν από την υιοθέτηση του ευρώ), πρόσφατα έφτασε τα 5.1% ετήσιος, υπερβαίνοντας το μέσο όρο της Ευρωζώνης. Η οικονομία της Σλοβενίας παρατηρείτε να έχει αρχίσει να βελτιώνεται εντονότερα τα τελευταία χρόνια (7.2% το πρώτο τρίμηνο του 2007, 5.7% το 2006, 4.1% το 2005), μετά από τη σχετικά αργή αύξηση το 2003 (2.8%).

Όπως σχεδόν όλες οι οικονομίες έτσι και η οικονομία της Σλοβενίας, παρά την οικονομική επιτυχία, ένα μεγάλο μέρος της οικονομίας παραμένει στα κρατικά χέρια και τις άμεσες ξένες επένδυση (FDI) στη Σλοβενία, στην οποία είναι ένας από τα χαμηλότερα στην ΕΕ κατά κεφαλήν. Όσον αφορά τους φόρους, είναι σχετικά υψηλοί, η αγορά εργασίας είναι άκαμπτη, και οι βιομηχανίες χάνουν σταδιακά τις πωλήσεις τους στην Κίνα, την Ινδία, αλλά και σε άλλες περιοχές.

Η Σλοβενία είναι οικονομικά η επικρατέστερη των χωρών που προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004 και το πρώτο νέο μέλος για να υιοθετήσουν Ευρώ στις 1 Ιανουαρίου 2007. Τα σλοβένικα Ευρωνομίσματα εκδόθηκαν αρχικά για κυκλοφορία την 1η Ιανουαρίου του 2007 και χαρακτηρίζουν ένα μοναδικό σχέδιο για κάθε νόμισμα. Τα σλοβένικα Ευρωνομίσματα ήταν τα πρώτα για να χαρακτηρίσουν μια νέα κοινή πλευρά, με έναν νέο χάρτη της Ευρώπης και τα Σκανδιναβικός χρυσά νομίσματα.

Από την 1η Ιανουαρίου 2007, σε ένα τέτοιο σύντομο χρονικό διάστημα, η Σλοβενία έχει χτίσει ήδη μια μικρή συλλογή των νομισμάτων των συλλεκτών, στο χρυσό, το ασήμι και άλλα μέταλλα, με την αξία προσώπου που κυμαίνεται από 3 έως 100 ευρώ. Αυτά τα νομίσματα είναι μια κληρονομιά μιας παλαιάς εθνικής πρακτικής της κοπής νομίσματος των ασημένιων και χρυσών αναμνηστικών νομισμάτων. Αντίθετα από τα κανονικά ζητήματα, αυτά τα νομίσματα δεν είναι νομική προσφορά σε όλη την Ευρωζώνη. Για να γίνει περισσότερο κατανοητό, ένα Ευρώσλοβένικο αναμνηστικό νόμισμα 3 δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε οποιαδήποτε άλλη χώρα.

Δημογραφία

Επιθυμώντας να παρουσιάσουμε μια συνολική ολοκληρωμένη εικόνα της Σλοβενίας, δε θα μπορούσαμε να παραλείψουμε να παρουσιάσουμε τα πρόσφατα δημογραφικά

της στοικεία. Ο πληθυσμός της Σλοβενίας το 2009 ξεπέρασε τα 2 εκατομμύρια (2.055.692 με βάση εκτιμήσεις για την 1η Ιανουαρίου του 2011) κατοίκους. Η μεγαλύτερη πόλη της είναι η Λιουμπλιάννα με 350.000 κατοίκους. Ακολουθούν το Μαριμπόρ (Maribor) με 152.000, το Τσέλιε (Celje) με 55.000, το Κράνι (Kranj) με 54.000, η Νόβα Γκόριτσα (Nova Gorica) με 34.000, το Βελένιε (Velenje) με 33.500, το Κόπερ (Koper, ελλ. Καποδίστριας, ιταλ. Capodistria) με 29.000, το Νόβο Μέστο (Novo Mesto) με 28.000 και το Πτούι (Ptuj) με 24.000.

Η κύρια εθνική ομάδα της Σλοβενίας είναι Σλοβένοι (83%), υπήκοοι από την πρώην Γιουγκοσλαβία (Σέρβοι, Κροάτες, Βόσνιοι, Μακεδόνες, Μαυροβούνιοι) σε μορφή ποσοστού που άγγιζε 5.3%, αλλά και Ούγγροι, Αλβανοί, Ρωμαίοι, Ιταλοί που σύνθετα το 2.8% μειονοτήτων του πληθυσμού. Ο εθνικός συνεταιρισμός 8.9% ήταν είτε αδήλωτος είτε άγνωστος.

Η επίσημη ομιλούμενη γλώσσα στην χώρα είναι τα Σλοβένικα, όμως στις νότιες περιοχές υπάρχει και η σλαβική γλώσσα. Ουγγρικά και Ιταλικά μιλούν οι κάτοικοι στις εθνικά μικτές περιοχές κατά μήκος των ουγγρικών και ιταλικών συνόρων.

Όσον αφορά την θρησκεία, οι Σλοβένοι είναι παραδοσιακά κατά ένα μεγάλο μέρος Ρωμαιοκαθολικοί (57.8% σύμφωνα με την απογραφή του 2002). Σύμφωνα με τον πρόσφατο Ψηφοφορία Ευρωβαρόμετρο 2005, 37% των σλοβένικων πολιτών αποκρίθηκε ότι «θεωρούν ότι υπάρχει ένας Θεός», ενώ

46% απάντησε ότι «θεωρούν υπάρχει κάποιο είδος του πνεύματος ή της δύναμης ζωής» και 16% που «δεν θεωρούν πως εκεί είναι οποιοδήποτε είδος του πνεύματος, του Θεού, ή της δύναμης ζωής».

Κροατία

Η Κροατία της οποίας η επίσημη ονομασία είναι Κροατική Δημοκρατία, είναι μία δημοκρατική χώρα στην νότιο-ανατολική Ευρώπη, η οποία συνορεύει στα βόρεια με την Ουγγαρία και την Σλοβενία, στα ανατολικά τμήματα της με την Σερβία και την Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ενώ στην νότια άκρη της με το Μαυροβούνιο. Στο δυτικό της τμήμα βρέχεται από την Αδριατική θάλασσα η οποία αποτελεί έτσι τα φυσικά της σύνορα.

Η πρωτεύουσά της και έδρα της κυβερνήσεως είναι, με ένα περίπου εκατομμύριο κατοίκους, το Ζάγκρεμπ το οποίο αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους συγκοινωνιακούς κόμβους καθώς και το οικονομικό αλλά και το ακαδημαϊκό κέντρο της χώρας. Άλλες σημαντικές πόλεις της Κροατίας είναι η Ριέκα, η Πούλα, το Σπλιτ και το Ντουμπρόβνικ.

Η Κροατία είναι μεταξύ άλλων μέλος στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και στην Συνθήκη Ελεύθερου Εμπορίου της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA). Το κράτος στοχεύει στην ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ από το 2004 είναι επίσημα υποψήφια χώρα προς ένταξη. Τον

Απρίλιο του 2009 έγινε μέλος του ΝΑΤΟ. Η Κροατία ως το τέλος του 2009 κατέχει το αξίωμα της μη μόνιμης χώρας-μέλους στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ενώ στην χώρα, θεμελιώθηκε το Μάιο του 2009 η μεγαλύτερη μονάδα παραγωγής βιοαερίου στην Ευρώπη.

Διακυβέρνηση

Η υιοθέτηση του Συντάγματος πραγματοποιήθηκε το 1990. Από τότε η Κροατία χαρακτηρίζεται ως μια λαϊκή δημοκρατία. Μεταξύ 1990 και 2000 είχε το πρώτο ημι-προεδρικό σύστημα, και από το 2000 έχει το πρώτο κοινοβουλευτικό σύστημα.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας (Predsjednik) είναι και αρχηγός κράτους ο οποίος είναι άμεσα εκλεγμένος σε έναν πενταετή όρο και περιορίζεται από το σύνταγμα σε ένα μέγιστο δύο όρων. Επιπλέον αρμοδιότητα του είναι το διαδικαστικό καθήκον του διορισμού του πρωθυπουργού με τη συγκατάθεση του Κοινοβουλίου, και έχει κάποια επιρροή στην εξωτερική πολιτική. Έχει δική του επίσημη κατοικία το οποίο είναι το Dvori Predsjednički. Εκτός από αυτή έχει και τις θερινές κατοικίες στα νησιά Vanga (Brijuni νησί) και το νησί Hvar.

Το Κροατικό Κοινοβούλιο (Sabor) είναι το πρώτο με ένα νομοθετικό σώμα (μια δεύτερη αίθουσα, το «σπίτι των νομών», που ιδρύθηκε από το σύνταγμα του 1990, καταργήθηκε το

2001). Ο αριθμός των μελών του Κοινοβουλίου μπορεί να ποικίλει από 100 έως 160 οι οποίοι όλοι εκλέγονται από τη δημοφιλή ψηφοφορία για να εξυπηρετήσουν τις τετραετείς θητείες. Όσον αφορά τις ολομέλειες του Κοινοβουλίου πραγματοποιούνται από τις 15 Ιανουαρίου έως τις 15 Ιουλίου, και από τις 15 Σεπτεμβρίου έως τις 15 Δεκεμβρίου.

Η Κροατική κυβέρνηση (Vlada) διευθύνεται από Πρωθυπουργός ο οποίος με την σειρά του διαθέτει δύο αναπληρωτές πρωθυπουργούς και δεκατέσσερις υπουργούς υπεύθυνους για τους ιδιαίτερους τομείς της δραστηριότητας. Για το εκτελεστικό κομμάτι είναι αρμόδιος για την πρόταση της νομοθεσίας και του προϋπολογισμού, την εκτέλεση των νόμων, και την καθοδήγηση των ξένων και των εσωτερικών πολιτικών της δημοκρατίας. Η Κυβέρνηση έχει ως «επίσημη κατοικία το Dvori Bansk i». Δικαίωμα ψήφου στις εκλογές έχουν όσες και όσοι είναι ηλικίας 18 ετών και άνω.

Πρόεδρος της χώρας είναι από τις 18 Φεβρουαρίου 2010 ο Ίβο Γιοσίποβιτς. Το 2008, ο πρωθυπουργός Ίβο Σάναντερ απέλυσε τους υπουργούς Εσωτερικών και Δικαιοσύνης αλλά και τον αρχηγό της Αστυνομίας, έπειτα από τη δολοφονία από τη μαφία της 26χρονης Ιβάνα Χοντάκ, κόρης ενός επιφανούς δικηγόρου. Ο Σάναντερ παραιτήθηκε το 2009 και τον διαδέχθηκε η Γιαντράνκα Κοσόρ, της οποίας ο διορισμός εγκρίθηκε από το κοινοβούλιο στις 6 Ιουλίου.

Στις 11 Σεπτεμβρίου του 2009 η χώρα συμφώνησε με τη Σλοβενία να αρθούν τα εμπόδια στις ενταξιακές

διαπραγματεύσεις του Ζάγκρεμπ, ενώ και οι δύο χώρες θα συνεχίσουν τις διαβουλεύσεις για την επίλυση των συνοριακών διαφορών με βάση πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Σλοβενία έκανε άρση των εμποδίων στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Κροατίας με την Ε.Ε. μετά από συμφωνία των πρωθυπουργών των δύο χωρών, στις 11 Σεπτεμβρίου του 2009.

Οικονομία

Για την Κροατική οικονομία θα μπορούσαμε να πούμε πως την χαρακτηρίζει μία σταθερή λειτουργούσα οικονομία της αγοράς, η οποία είναι μια από την πιο προηγμένες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Το Διεθνές νομισματικό Ταμείο δείχνει πως το κροατικό ονομαστικό ΑΕΠ αγγίζει τα 50.053 δισεκατομμύρια δολάρια, ή 11,271 χιλιάδες δολάρια το κατά κεφαλήν, το 2007. Η πρόβλεψη του ΔΝΤ για το 2008 είναι 54.950 δισεκατομμύρια δολάρια, ή 12,374 χιλιάδες δολάρια το κατά κεφαλήν.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το δικαστικό σύστημα, που συνδυάζεται με ανεπαρκή δημόσια διοίκηση, με τα ειδικά ζητήματα της ιδιοκτησίας εδάφους και της δωροδοκίας. Ένα άλλο κύριο πρόβλημα περιλαμβάνει η μεγάλη ανάπτυξη του εθνικού χρέους που έχει φθάσει πάνω από 30 δισεκατομμύριο δολάρια.

Η χώρα έχει προετοιμαστεί για την ιδιότητα μέλους της Ευρωπαϊκή Ένωση, του σημαντικότερου της εμπορικού εταίρου το Φεβρουαρίου 2005, με την σύναψη της Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) με την ΕΕ, επίσημα μπήκε στη δύναμη.

Δημογραφία

Ο πληθυσμός της Κροατίας εκτιμάται για το 2009 σε 4.489.409 κατοίκους, το οποίο τα τελευταία χρόνια έχει σταθεροποιηθεί. Κατά πλειοψηφία την αποτελούν Κροάτες ενώ παρατηρείτε πως υπάρχουν και μειονότητες Σέρβων, Βόσνιων Μουσουλμάνων, Ούγγρων και Ιταλών. Η επικρατούσα θρησκεία είναι η Ρωμαιοκαθολική.

Η επίσημη ομιλούμενη γλώσσα στην Κροατία είναι η Κροατική, η οποία είναι μία σλαβική γλώσσα βασιζόμενη στη Στοκαβιανή διάλεκτο και γράφεται με το λατινικό αλφάβητο. Σε κάποια τμήματα της Ιστορίας και των Δαλματικών ακτών χρησιμοποιούνται και τα Ιταλικά.

Βοσνία και Ερζεγοβίνη

Επόμενη χώρα της μελέτης μας είναι η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, χώρα της Βαλκανικής χερσονήσου και της πρώην ομοσπονδιακής δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

Έχει έκταση 51.197km² και πληθυσμό 4.613.614, με βάση τις εκτιμήσεις του 2009. Συνήθως αναφέρεται συντομευμένα ως Βοσνία. Η χώρα βρίσκεται στα δυτικά Βαλκάνια και συνορεύει βόρεια, δυτικά και νότια με την Κροατία, ενώ ανατολικά και νοτιοανατολικά με τη Σερβία και το Μαυροβούνιο. Η χώρα είναι η πατρίδα τριών συστατικών εθνικοτήτων: των Βοσνίων Μουσουλμάνων, των Σέρβων και των Κροατών.

Ιστορία

Κάνοντας μια σύντομη ιστορική επισκόπηση της χώρας, η περιοχή της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης γύρω στο 1000 π.Χ. αποτελούσε μέρος της Ιλλυρίας, η οποία έγινε ρωμαϊκή επαρχία τον 1ο αιώνα π.Χ. Μετά την πτώση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, κατέκτησαν την περιοχή οι Γότθοι και στη συνέχεια οι Σλάβοι (7ος αι.). Το 12ο αιώνα η περιοχή ενσωματώθηκε στην επικράτεια της Ουγγαρίας. Το 1483 η Οθωμανική αυτοκρατορία κυριεύσε τα περισσότερα εδάφη της περιοχής και την κράτησε κάτω από την κυριαρχία της για τετρακόσια περίπου χρόνια, αν και σημειώθηκαν στο διάστημα αυτό πολλές εξεγέρσεις.

Στη Συνδιάσκεψη του Βερολίνου το 1878, η δυαδική μοναρχία των Αψβούργων της Αυστροουγγρικής αυτοκρατορίας διαπραγματεύθηκε με τους Ευρωπαίους κυβερνήτες για τα διοικητικά δικαιώματα στην περιοχή και μέχρι το 1908 προσάρτησε τις δύο επαρχίες. Αν και προκλήθηκαν εθνικιστικές εντάσεις και οι ευρωπαϊκές χώρες

άρχισαν να συμμετέχουν στις διαμάχες· η Αυστροουγγαρία και η Γερμανία ήταν αντίθετες προς τον αυξανόμενο σερβικό εθνικισμό, ενώ η Ρωσία και η Αγγλία τον υποστήριζαν.

Τον Ιούνιο του 1914 δολοφονήθηκαν στο Σαράγεβο ο διάδοχος της Αυστροουγγαρίας αρχιδούκας Φραγκίσκος-Φερδινάνδος και η γυναίκα του, γεγονός που αποτέλεσε την αφορμή για τον Πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Σε αυτόν πολέμησαν ενωμένοι Κροάτες και Σέρβοι, ελπίζοντας να δημιουργήσουν ένα βασίλειο που θα ένωνε όλους τους Νοτιοσλάβους. Το Δεκέμβριο του 1918 η Βοσνία-Ερζεγοβίνη αποτέλεσε τμήμα του ανεξάρτητου βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων κάτω από τη σερβική μοναρχία του βασιλιά Αλέξανδρου Α' από το 1921 ως το 1934, ενώ το 1929 αυτό μετονομάστηκε σε βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας.

Εξαιτίας της κεντρικής γεωγραφικής θέσης της μέσα στη γιουγκοσλαβική ομοσπονδία, η μεταπολεμική Βοσνία επιλέχτηκε στρατηγικά ως βάση για την ανάπτυξη της στρατιωτικής αμυντικής βιομηχανίας. Αυτό συνέβαλε με την σειρά του σε μια μεγάλη συγκέντρωση των όπλων και του στρατιωτικού προσωπικού στη Βοσνία το οποίο ήταν ένας σημαντικός παράγοντας πόλεμου. Στην συνέχεια ακολούθησε η αποσύνθεση της Γιουγκοσλαβίας στη δεκαετία του '90. Εντούτοις, η ύπαρξη της Βοσνίας μέσα στη Γιουγκοσλαβία, σε μεγάλο βαθμό, ήταν ειρηνική και ακμάζουσα.

Παρά' όλα αυτά εξετάζοντας την πολιτική σκηνή της Βοσνίας, ένα πολιτικό τέλμα της ομοσπονδίας για ένα μεγάλο

μέρος της δεκαετίας του '50 και η δεκαετία του '60, η δεκαετία του '70 είδε την ανάβαση μιας ισχυρής βοσνιακής πολιτικής ελίτ που τροφοδοτήθηκε με καύσιμα εν μέρει από Τιτοϊκή ηγεσία. Ένα μη ευθυγραμμισμένο Κίνημα με σκοπό την εξυπηρέτηση των Μποσνιάκ στο διπλωματικό σώμα της Γιουγκοσλαβίας. Εργαζόμενοι μέσα στο κομμουνιστικό σύστημα, πολιτικοί όπως Džemal Bijedić, Branko Mikulić και Hamdija Pozderac ενισχυμένοι και προστατευμένοι της κυριαρχίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Οι προσπάθειές τους αποδείχθηκαν βασικές κατά τη διάρκεια της επόμενης περιόδου μετά από τον θάνατο του Τίτο το 1980, και θεωρούνται σήμερα μερικά από τα πρόωρα βήματα προς τη βοσνιακή ανεξαρτησία. Εντούτοις, η δημοκρατία δραπέτευσε δύσκολα με το αυξανόμενο εθνικιστικό κλίμα. Με την πτώση του κομμουνισμού και την έναρξη της αποσύνθεσης της Γιουγκοσλαβίας, το παλαιό κομμουνιστικό δόγμα της ανοχής άρχισε να χάνει τη δύναμή του, που δημιουργεί μια ευκαιρία για τα εθνικιστικά στοιχεία στην κοινωνία για να διαδώσει την επιρροή τους.

Ο βοσνιακός πόλεμος του 1992-1995

Οι κοινοβουλευτικές εκλογές που πραγματοποιήθηκαν το 1990 οδήγησαν σε μια εθνική συνέλευση που την συντελούσαν και την εξουσίαζαν τρία εθνικά-βασισμένα συμβαλλόμενα μέρη, τα οποία είχαν διαμορφώσει έναν χαλαρό συνασπισμό με σκοπό να αντικαταστήσουν τους

κομμουνιστές από τη δύναμη της εξουσίας. Η Κροατία και η Σλοβενία με τις επόμενες δηλώσεις τους περί ανεξαρτησίας και της εκθροπράξιας που ακολούθησαν τοποθέτησαν την Βοσνία-Ερζεγοβίνη και τους τρεις ιδρυτικούς λαούς της σε μια αδέξια θέση. Μια σημαντική διάσπαση αναπτύχθηκε σύντομα, στο ζήτημα εάν θα έπρεπε να μείνει ως Γιουγκοσλαβική ομοσπονδία (συντριπτικά ευνοημένος μεταξύ Σέρβων) ή να επιδίωκε την ανεξαρτησία (που ευνοούσε συντριπτικά τους Μπόσνιακ και τους Κροάτες). Μια δήλωση της κυριαρχίας τους τον Οκτωβρίου του 1991, ακολουθήθηκε από ένα δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία από την Γιουγκοσλαβία το Φεβρουάριο και Μαρτίου 1992, οι οποίοι μποϊκοτάρονται από τη μεγάλη πλειοψηφία βοσνιακών Σέρβων. Η συγκέντρωση στο δημοψήφισμα ανεξαρτησίας ήταν 63.7% και 99.4% που ψηφίσαν για την ανεξαρτησία. Η διαμάχη βρίσκεται στο γεγονός ότι το δημοψήφισμα απέτυχε να ξεπεράσει τη συνταγματικά τα απαραίτητα δύο τρίτα της πλειοψηφίας. Αλλά παρόλα αυτά η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δήλωσε την ανεξαρτησία της. Μετά από μια διαδοχική περίοδο κλιμακωτών εντάσεων και οπιοραδικών στρατιωτικών γεγονότων, η ανοικτή εκθροπράξια άρχισε στο Σαράγεβο στις 6 Απριλίου.

Το 1991, η Κροατική Δημοκρατία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, αποτελούμενη από την Κροατική πλειοψηφία στις περιοχές της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, διαμορφώθηκαν ως κροατική οντότητα στη Βοσνία, αλλά δεν αναγνωρίστηκαν από την κυβέρνηση Βοσνίας-Ερζεγοβίνης (κυρίως Μπόσνιακ).

Στην συνέχεια η διεθνής αναγνώριση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αύξησε τη διπλωματική πίεση για τον Στρατός των Γιουγκοσλαβικών λαών (JNA) με σκοπό να αποσύρει από το έδαφος της επίσημης πλέον ανεξάρτητης δημοκρατίας. Στην πραγματικότητα, τα Βοσνιακά Σερβικά μέλη των απλά αλλαγμένων διακριτικών JNA, διαμόρφωσαν τον Στρατό Republika Srpska, με απώτερο σκοπό την συνέχεια της μάχης. Ο οπλισμός και ο εξοπλισμός από τα αποθέματα των JNA στη Βοσνία, υποστηρίζεται από τους εθελοντές και τις διάφορες παραστρατιωτικές δυνάμεις από τη Σερβία, και τη λήψη της εκτενούς ανθρωπιστικής, λογιστικής και οικονομικής ενίσχυσης από Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, Οι επιθέσεις Republika Srpska το 1992 κατόρθωσαν να τοποθετήσουν ένα μεγάλο μέρος της χώρας υπό τον έλεγχό της. Πάρα ταύτα, η ανεξαρτησία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αν και αναγνωρίστηκε διεθνώς, οι συγκρούσεις συνεχίστηκαν. Τον Ιούνιο του 1993 το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών προώθησε τη λύση δημιουργίας έξι «ασφαλών περιοχών» για τους Βόσνιους Μουσουλμάνους και 25.000 στρατιώτες των Ηνωμένων Εθνών έλαβαν εντολή να υπερασπιστούν τις περιοχές αυτές με κάθε μέσο χρησιμοποιώντας ακόμη και βία. Στην ένοπλη αυτή σύγκρουση μεταξύ της κύριας κυβέρνησης Μποσνιάκ στο Σαράγεβο και της Κροατικής Δημοκρατίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, περίπου το 70% της χώρας ελέγχθηκε από Republika Srpska. Οι συγκρούσεις τερματίστηκαν τον μήνα Μάρτιο του 1994, με την υπογραφή των συμφωνιών της Ουάσιγκτον μεταξύ των ηγετών της δημοκρατικής κυβέρνησης

και της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης που οδήγησε στη δημιουργία ενός κοινού Μπόσναικ-Κροατικής Ομοσπονδίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, το οποίο απορρόφησε το έδαφος της κροατικής Δημοκρατίας της Βοσνίας και αυτή που την κατείχε ο Στρατός της Δημοκρατίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Η ομοσπονδία κατάκτησε σύντομα και την μικρή αυτόνομη επαρχία της δυτικής Βοσνίας.

Η φυλετική κάθαρση και οι παραβιάσεις αστικών δικαιωμάτων ενάντια σε μη-Σέρβους ήταν αχαλίνωτες σε αυτές τις περιοχές. Μέχρι και σήμερα οι ομάδες DNA σκάβουν στα μαζικά τάφοι που δημιουργήθηκαν από τον πόλεμο. Ένα από τα συγκλονιστικά γεγονότα σφαγή αλλά και χαρακτηριζόμενη από την Διεθνές εγκληματικό δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία ως γενοκτονία είναι η περίπτωση της Σφαγής στην Srebrenica⁵ τον Ιούλιο του 1995.

Η ανακωχή ανάμεσα στους Σέρβους της Βοσνίας απ' τη μια και τους Βόσνιους Μουσουλμάνους και Κροάτες απ' την άλλη ήλθε από τον Ιανουάριο ως τον Απρίλιο του 1995, αλλά οι συγκρούσεις συνεχίστηκαν και οι προσπάθειες ανανέωσης της συμφωνίας κατέρρευσαν. Οι νέες επιθέσεις των Σέρβων τον Αύγουστο προκάλεσαν τις αεροπορικές επιθέσεις του NATO εναντίον σερβικών στόχων στη Βοσνία.

Η πρώτη βομβαρδιστική επίθεση του NATO ξεκίνησε τον Αυγούστου του 1995, ενάντια στο στρατό Republika Srpska, μετά την γενοκτονία στην Srebrenica. Τον Δεκεμβρίου του

---

⁵ <http://anaxfiles.blogspot.com/2008/07/srebrenica.html>

1995 υπογράφεται η Συμφωνία του Ντεϊτον, στο Οχάιο από τους Προέδρους της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης (Alija Izetbegović), της Κροατία (Franjo Tuđman), και της Σερβία (Slobodan Milošević). Κατά προσέγγιση ο αριθμός των θυμάτων ήταν αυτήν την περίοδο 97.207. Επιπλέον, η πρόσφατη έρευνα υπολογίζει το συνολικό αριθμό να μην υπερβαίνει τα 110.000 άτομα που σκοτώθηκαν, ανάμεσα τους πολίτες και στρατιωτικοί και εκατομμύρια που μετατοπίστηκαν 1.8. Αρμόδια για την συλλογή των πληροφοριών είναι η διεθνής Επιτροπή για τα ελλείποντα πρόσωπα.

Η διορία για ειρήνη μέχρι το Φεβρουάριο του 1996 λειτούργησε και τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου ενώ παράλληλα η Βοσνία- Ερζεγοβίνη εδραίωσε επίσημες σχέσεις με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας.

Το 2000 ο διοικητής των συνασπισμένων μουσουλμανικών και κροατικών δυνάμεων Τίχομιρ Μπλάσκιτς καταδικάστηκε από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης σε 45 χρόνια φυλάκιση (η μεγαλύτερη ποινή που έχει επιβληθεί από αυτό το δικαστήριο) για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, ενώ το 2001 ο διοικητής των δυνάμεων των Σέρβων της Βοσνίας Ράντισλαβ Κράστιτς καταδικάστηκε σε 46 χρόνια φυλάκιση από το δικαστήριο του ΟΗΕ για εγκλήματα πολέμου. Την ίδια χρονιά ο Βόισλαβ Κοστούνιτσα, πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, υπέγραψε σύμφωνο φιλίας με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Στις εκλογές του 2002 πρωθυπουργός εκλέχτηκε ο Αντνάν Τέρζιτς και αυτόν διαδέχθηκε ο Νίκολα Σπίριτς. Ο Σπίριτς παραιτήθηκε την

πρώτη ημέρα του Νοεμβρίου του 2007 πυροδοτώντας μία από τις χειρότερες πολιτικές κρίσεις στη χώρα.

Στις 4 Δεκεμβρίου του 2007 η χώρα υπέγραψε συμφωνία για σύνδεση με την ΕΕ. Τα τρία μεγαλύτερα κόμματα στη χώρα συμφώνησαν στις 23 Δεκεμβρίου του 2008 να προωθήσουν πρωτοβουλία για την υιοθέτηση των απαιτούμενων συνταγματικών αλλαγών, προκειμένου να αλλάξει η διοικητική δομή της χώρας με απώτερο σκοπό να βρεθεί πιο κοντά στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Διακυβέρνηση

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι ένα κράτος που συντίθεται από δύο οντότητες, την Ομοσπονδία Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και τη Σερβική Δημοκρατία. Από το 1998 υπάρχει και η περιοχή του Μπρτσκό η οποία δεν ανήκει σε καμία οντότητα, αλλά υπάγεται απευθείας στην κεντρική κυβέρνηση. Η Ομοσπονδία Βοσνίας-Ερζεγοβίνης διαιρείται περαιτέρω σε 10 καντόνια, ενώ η Σερβική Δημοκρατία είναι ενιαία στη δομή της. Η τοπική αυτοδιοίκηση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι οργανωμένη σε δήμους. Κάθε δήμος περιέχει πολλούς οικισμούς μέσα στα όρια του και υποδιαιρείται σε τοπικές κοινότητες.

Στις εκλογές δικαίωμα ψήφου έχουν όσες και όσοι είναι ηλικίας 18 ετών και άνω. Κατ' εξαίρεση δικαίωμα ψήφου έχουν οι 16χρονοι και 17χρονοι που εργάζονται.

Οι πρόσφατες γενικές εκλογές που διεξήχθησαν στις 3 Οκτωβρίου 2010, οι Βόσνιοι πολίτες κλήθηκαν να ψηφίσουν για 4 εκλογικές αναμετρήσεις:

- για την κρατική τριμελή Προεδρία
- για την κάτω βουλή του κρατικού κοινοβουλίου (Βουλή των Αντιπροσώπων της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης Βοσνίας-Ερζεγοβίνης)
- για τις κάτω βουλές των κοινοβουλίων των οντοτήτων (Βουλή των Αντιπροσώπων του Κοινοβουλίου της Ομοσπονδίας Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και Εθνική Συνέλευση Σερβικής Δημοκρατίας)
- για τις Συνελεύσεις των καντονιών (στην Ομοσπονδία) και για τον Πρόεδρο και τους Αντιπροέδρους της Δημοκρατίας (στη Σερβική Δημοκρατία)

Οικονομία

Στην οικονομία της χώρα η γεωργία κατέχει το σημαντικό ρόλο. Στις κοιλάδες της ενδοχώρας παράγονται σιτάρι, σίκαλη, κριθάρι, λινάρι, καπνός, τεύτλα και φρούτα, ενώ στις ορεινές περιοχές υπάρχουν πολλοί βοσκότοποι όπου εκτρέφονται βοοειδή, άλογα και πρόβατα. Τα πολλά δάση δίνουν μεγάλες ποσότητες ξυλείας. Η περιοχή έχει πολλά ορυκτά, σιδηρομεταλλεύματα, γαιάνθρακες, αλάτι, μαγγάνιο, ασήμι, μόλυβδο, χαλκό, χρώμιο κ.ά. Στη χώρα υπάρχουν βιομηχανίες σιδηροβιομηχανίας, τροφίμων, καπνού και ειδών βυρσοδεψίας.

Όμως η Βοσνία αντιμετωπίζει το διπλό πρόβλημα μιας πόλεμο-σχισμένης χώρας και τις μεταρρυθμίσεις αγοράς της στο παρελθόν ως μια κεντρικά-προγραμματισμένη χώρας όσον αφορά την οικονομία της. Μεγάλη είναι η κληρονομιά της προηγούμενης εποχής και διαθέτει και πλεονάζον προσωπικό στρατιωτικής βιομηχανίας υπό τον προηγούμενο ηγέτη Josip Broz Tito, οι στρατιωτικές βιομηχανίες προωθήθηκαν στη δημοκρατία, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός μεγάλου μεριδίου των αμυντικών εγκαταστάσεων της Γιουγκοσλαβίας αλλά λιγότερων εμπορικά βιώσιμων εταιριών.

Πριν από τη διάσπαση της χώρας από την Γιουγκοσλαβίας, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη χρηματοδότησε πολλά μεγάλα προγράμματα κατασκευής σε όλη εκείνη την χώρα. Εθνική οδός «Bratstvo i jedinstvo», ένα παν-γιουγκοσλαβικό πρόγραμμα, το οποίο σύνδεσε Λουμπλιάνα (Σλοβενία) - Ζάγκρεμπ (Κροατία) - Βελιγράδι (Σερβία) - Σκόπια (ΠΓΔΜ), χρηματοδοτήθηκε από την Βοσνία-Ερζεγοβίνη, παρά την έλλειψη άμεσου οφέλους σε εκείνη την περιοχή. Αποτέλεσμα της διοχέτευσης του κεφαλαίου σε εκείνο το πρόγραμμα οδήγησε σε αύξηση στην ανεργίας και μείωση στην παραγωγή στην περιοχή.

Ο πόλεμος στη δεκαετία του '90 προκάλεσε μια δραματική αλλαγή στη βοσνιακή οικονομία. Το ΑΕΠ έπεσε 75% κάτω και η καταστροφή της φυσικής υποδομής κατάστρεψε την οικονομία, ενώ ένα μεγάλο μέρος της παραγωγικής ικανότητας έχει αποκατασταθεί. Η Βοσνιακή οικονομία αντιμετωπίζει ακόμα και σήμερα ιδιαίτερες δυσκολίες. Οι

αριθμοί παρουσιάζουν το ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν εισόδημα αύξησης 10% από το 2003 ως το 2004 και το συρρικνωμένος εθνικό χρέος της Βοσνίας που είναι θετικές τάσεις, αλλά η υψηλή ανεργία και ένα μεγάλο εμπορικό έλλειμμα παραμένουν ως λόγος ανησυχίας. Το εθνικό νόμισμα της Βοσνίας είναι το Ευρώ στερεωμένος Μετατρέψιμο σημάδι (BAM), που ελέγχεται από το πρώτο πίνακα νομίσματος.

Δημογραφία

Όσον αφορά την δημογραφία της χώρας, οι Μουσουλμάνοι της Βοσνίας είναι η μεγαλύτερη εθνοτική ομάδα με ποσοστό που αγγίζει το 45%, ενώ ακολουθούν οι Σέρβοι με 35% και οι Κροάτες με 15%. Στοιχείο διαφοροποίησης των εθνοτικών ομάδων είναι η θρησκεία, καθώς άλλες διαφορές δεν υπάρχουν όπως γλωσσικές, ή φυλετικές. Σε αντίστοιχη σειρά θρησκείες είναι το Ισλάμ, η Ορθοδοξία και ο Ρωμαιοκαθολικισμός. Η γλώσσα προπολεμικά ήταν η επίσημη Σερβοκροατική γλώσσα, σήμερα επισήμως αναγνωρισμένες υπάρχουν 3 γλώσσες, καθώς οι Βόσνιοι Μουσουλμάνοι ονομάζουν τη γλώσσα τους βοσνιακά, οι Σέρβοι, σερβικά και οι Κροάτες κροατικά. Αν και οι τρεις αυτές κωδικοποιημένες εθνικές γλώσσες διαφέρουν σε κάποια σημεία μεταξύ τους, εντούτοις υπάρχει συντριπτικά μεγάλο ποσοστό επικάλυψης μεταξύ των τριών γλωσσών και πλήρους κατανόηση 100% της μίας από τους ομιλητές της άλλης.

Αξίζει να αναφέρουμε εκτός από την πρωτεύουσα Σαράγεβο, άλλες μεγάλες πόλεις της χώρας είναι η Μπάνια Λούκα, η Τούζλα, η Ζένιτσα, το Μόσταρ, το Μπίχατς, η Μπιέλινα, το Πριέντορ και το Μπρτοκό.

Σερβία

Η Σερβία, με επίσημη ονομασία Δημοκρατία της Σερβίας, είναι μια μεσογειακή χώρα των κεντρικών Βαλκανίων. Πρωτεύουσα της είναι το Βελιγράδι με πληθυσμός 1.710.000 ενώ άλλες μεγάλες πόλεις είναι το Νόβι Σαντ, το Νις, το Κράγκουγιεβατς και η Σουμπότιτσα. Στα βόρεια συνορεύει με την Ουγγαρία, δυτικά με την Κροατία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο και την Αλβανία, ενώ στα νότια με την Π.Γ.Δ.Μ. και ανατολικά με τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Μέχρι τον Ιούνιο του 2006 ήταν μία από τις δύο δημοκρατίες που αποτελούσαν την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Σερβίας και Μαυροβούνιο.

Αποτελείται από την κεντρική Σερβία, την περιοχή του Κοσόβου στο νότο, και τη Βοϊβοντίνα στο βορά. Η επαρχία του Κοσόβου, παρ' ότι είναι μέρος της Σερβίας, από τον πόλεμο του 1999 κι έπειτα είναι προτεκτοράτο του ΟΗΕ και de facto εκτός του ελέγχου των Σερβικών αρχών. Μετά από δημοψήφισμα που διεξήχθη στο Μαυροβούνιο η ένωση Σερβίας-Μαυροβούνιου διαλύθηκε, με αποτέλεσμα η Σερβία πλέον να αποτελεί ανεξάρτητη δημοκρατία. Η διαδικασία απόσχισης ανακοινώθηκε ότι θα διαρκούσε δύο έως τρεις

μήνες από την ημέρα του δημοψηφίσματος (21 Μαΐου 2006). Στις 5 Ιουνίου 2006, η Σερβία επίσημα κήρυξε τη διάλυση της Ομοσπονδίας με το Μαυροβούνιο.

Στην ουσία η Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Σερβίας διαλύθηκε το 1990 μετά από την κατάρρευση της Ένωση των κομμουνιστών της Γιουγκοσλαβίας. Αμέσως δημιουργήθηκε ένα νέο σύνταγμα στο οποίο η Σερβία που θα ήταν ιδρυτική δημοκρατία θα κατείχε τα δημοκρατικά όργανα μέσα στη Γιουγκοσλαβία. Η πολιτιστική αλλαγή εμφανίστηκε επίσης, η σερβοκροατική γλώσσα που ήταν η επίσημη γλώσσα της Σερβίας κάτω από την Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας αναγνωρίστηκε επίσημα ως ακριβώς σερβική γλώσσα ενώ οι σχέσεις μεταξύ της Σερβίας και της Κροατίας επιδεινώθηκαν.

Διακυβέρνηση

Η Σερβία είναι μια Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Ο αρχηγός της Κυβέρνησης και ο Πρωθυπουργός βρίσκονται στα πλαίσια ενός πολυκομματικού συστήματος. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από την κυβέρνηση. Η νομοθετική εξουσία ασκείται τόσο από την Κυβέρνηση όσο και από την Εθνοσυνέλευση. Η Δικαιοσύνη είναι ανεξάρτητη, τόσο από την εκτελεστική όσο και από τη νομοθετική εξουσία.

Αρχηγός του Κράτους της Σερβίας είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Από την 1η Ιουλίου του 2004 Πρόεδρος της

Δημοκρατίας είναι ο αρχηγός του Δημοκρατικού Κόμματος (DS) Μπόρις Τάντιτς. Αρχηγός της κυβέρνησης είναι ο Πρωθυπουργός ο οποίος διορίζει το υπουργικό συμβούλιο. Από τις 27 Ιουνίου του 2008 το πόστο του πρωθυπουργού κατέχει ο προερχόμενος από το Δημοκρατικό Κόμμα, Μίρκο Τσβέτκοβιτς.

Η Εθνοσυνέλευση της Σερβίας αποτελείται από 250 μέλη, τα οποία εκλέγονται για τετραετή θητεία. Η Σερβία έχει πολυκομματικό σύστημα και επιτρέπεται η λειτουργία πολυάριθμων πολιτικών κομμάτων, εκ των οποίων κανένα κόμμα δεν έχει δυνατότητα να κυβερνήσει από μόνο του αλλά σχηματίζονται κυβερνήσεις συνασπισμού.

Οικονομία

Το 2003, μετά από την ανασύνθεση Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας την Κρατική ένωση της Σερβίας και του Μαυροβουνίου, η Σερβία έγινε ένα από τα ιδρυτικά κράτη μαζί με το Μαυροβούνιο. Η κρατική ένωση προέκυψε μετά την διαπίστωση πως ο μαυροβούνιος εθνικισμός αυξανόταν. Το Μαυροβούνιο για μερικά χρόνια χρησιμοποιούσε το εξωτερικό νόμισμα ως νομική προσφορά το οποίο είχε αρχίσει με το γερμανικό μάρκο, ενώ από το 2002 χρησιμοποιεί το Ευρώ. Η Σερβία, ανατύπωσε τις γιουγκοσλαβικές σημειώσεις Διναρίων, και τις μετονόμασε σε Σερβικό Δινάριο, και η εθνική τράπεζα έγινε Εθνική τράπεζα της Σερβίας, η οποία αντικατέστησε την Εθνική τράπεζα της

Γιουγκοσλαβίας. Η σύνδεση της Σερβίας στην κρατική ένωση θα ήταν η τελική υπαγωγή της έως ότου δηλώθηκε η ανεξαρτησία της το 2006, μετά από τη δήλωση της ανεξαρτησίας με δημοψήφισμα του Μαυροβούνιου από την ένωση.

Η ανεξαρτησία του Μαυροβούνιου

Ανάμεσα στην χρονική περίοδο 2003 και 2006, η Σερβία βρέθηκε αντιμέτωπη με μία εσωτερική πολιτική σύγκρουση πέρα από την κατεύθυνση της δημοκρατίας. Οι Σερβικοί πολιτικοί διαιρέθηκαν πέρα από την απόφαση να δημιουργηθεί η χαλαρή κρατική ένωση. Ο Zoran Đinđić ο οποίος ήταν ίσως ο σημαντικός υπερασπιστής της κρατικής ένωσης επικρίθηκε από τον πρώην γιουγκοσλαβικό Πρόεδρο Koštunica. Ο θυμός των εθνικιστών πέρα από τις θέσεις Đinđić οδήγησε στην ξαφνική δολοφονία που Μαρτίου 2003. Το 2004, οι πολιτικές δυνάμεις της Ευρωπαϊκή Ένωση εναντιώθηκαν στις εθνικιστικές δυνάμεις και αντέταξαν την είσοδο της Σερβίας μέσα σε την ΕΕ .

Το 2006, η Σερβία βρέθηκε αντιμέτωπη με τις επιπτώσεις ενός δημοψηφίσματος για την ανεξαρτησία του Μαυροβούνιου από την κρατική ένωση. Οι περισσότεροι Σέρβοι επιθύμησαν να κρατήσουν το Μαυροβούνιο σε μια κρατική ένωση λόγω των προηγούμενων στενών δεσμών που είχαν τα δύο έθνη και ότι οι Μαυροβούνιοι θεωρήθηκαν από την Σερβία ίδιοι πολιτιστικά αλλά και εθνικά. Πέρα από μια σκληρή παλεμένη εκστρατεία από τους υπέρ-ενωτικούς, οι δυνάμεις υπέρ-

ανεξαρτησίας κέρδισαν λεπτομερώς το δημοψήφισμα με ακριβώς πέρα από το κατώτατο όριο 55% που απαιτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με την χορηγία της ανεξαρτησίας του Μαυροβουνίου, η Σερβία δήλωσε να γίνει ανεξάρτητο κράτος πρώτη φορά μετά από το 1918.

Μαυροβούνιο

Το Μαυροβούνιο είναι ανεξάρτητο κράτος από το 2006, με πληθυσμό 672.180. Στο βορρά συνορεύει με την Κροατία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ανατολικά με τη Σερβία, νότια με την Αλβανία και δυτικά βρέχεται από την Αδριατική θάλασσα. Ήταν η δεύτερη και μικρότερη συνιστώσα της Ομοσπονδίας Σερβίας-Μαυροβουνίου, διαδόχου κράτους της Γιουγκοσλαβίας. Δημοψήφισμα που διεξήχθη στις 21 Μαΐου 2006 είχε σαν αποτέλεσμα με 55,4% των ψήφων την ανεξαρτητοποίηση του Μαυροβουνίου από την ομοσπονδία της Σερβία, κάτι που αποδέχθηκε και η ίδια. Η χώρα έγινε ανεξάρτητη στις 3 Ιουνίου 2006 και το 192ο μέλος του ΟΗΕ στις 28 Ιουνίου 2006. Στις 11 Μαΐου του 2007 έγινε επίσης το 47ο μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Πρωτεύουσα της πλέον ανεξάρτητης χώρας είναι η Ποντγκόριτσα. Το 80% περίπου του πληθυσμού αναπροσδιορίζεται ως Μαυροβούνιοι και Σέρβοι, το 5% Αλβανοί ενώ το υπόλοιπο 15% είναι Σλάβοι μουσουλμάνοι

που κατοικούν στην περιοχή Σαντζάκ, η οποία βρίσκεται η μισή στο Μαυροβούνιο και η άλλη μισή στη Σερβία.

Ιστορία

Αρχικά η χώρα υπαγόταν στη Ζέτα (σερβική δικαιοδοσία) και στα τέλη του 15ου αιώνα υποτάχθηκε στους Οθωμανούς. Το 18ο αιώνα υποστηρίχθηκε από τη Ρωσία και στα χρόνια του ηγεμόνα Νικολάου Α' (1860- 1918) επαναστάτησε και διεκδίκησε την ανεξαρτησία του η οποία επιτεύχθηκε το 1878, όταν επικυρώθηκε από το Συνέδριο του Βερολίνου.

Το Μαυροβούνιο ήταν μέχρι το 1910 ανεξάρτητο πριγκηπάτο. Στην περίοδο 1910-1918 μετετράπη σε βασίλειο όπου ενσωματώθηκε στο Βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας. Στην Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας το 1945-1992 το Μαυροβούνιο υπήρξε ως σοσιαλιστική συνιστώσα. Μετά τις ανεξαρτητοποιήσεις των υπόλοιπων σοσιαλιστικών δημοκρατιών (Σλοβενία, Κροατία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη και ΠΓΔΜ) αποτέλεσε μέλος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας με τη Σερβία.

Στις 4 Φεβρουαρίου του 2003 η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, έπειτα από μία συμφωνία, μετασχηματίστηκε στην ομοσπονδία Σερβίας και Μαυροβουνίου. Η ομοσπονδία αυτή, διαλύθηκε τον Ιούνιο του 2006 με την ανεξαρτητοποίηση του Μαυροβουνίου ύστερα από δημοψήφισμα. Νομικά διάδοχο κράτος της Ένωσης

Σερβίας και Μαυροβούνιου είναι η Σερβία. Μακροπρόθεσμα σκοπεύετε η ένταξη της στην ΕΕ και το ΝΑΤΟ.

Διακυβέρνηση

Το πολίτευμα του ανεξάρτητου Μαυροβουνίου είναι η Κοινοβουλευτική Δημοκρατία και Αρχηγός του Κράτους είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Η νομοθετική εξουσία ασκείται από το Εθνικό Συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται άμεσα από το λαό και απαρτίζεται από 77 μέλη. Δικαίωμα ψήφου έχουν όσες και όσοι είναι ηλικίας 18 ετών και άνω.

Ο Πρόεδρος του Μαυροβουνίου εκλέγεται για μια περίοδο πέντε ετών μέσω των άμεσων εκλογών. Σύμφωνα με το σύνταγμα, ο Πρόεδρος αντιπροσωπεύει τη δημοκρατία στη χώρα και στο εξωτερικό, διαδίδει τους νόμους από τη διάταξη και κηρύττει τις εκλογές. Το Κοινοβούλιο, προτείνει τους υποψηφίους για την θέση του Πρωθυπουργού. Ο Πρόεδρος και οι Δικαστές του συνταγματικού δικαστηρίου στο Κοινοβούλιο, προτείνουν στο Κοινοβούλιο την κλήση του πρώτου δημοψηφίσματος, αμνηστία επιχορήγησης για τα ποινικά αδικήματα που ορίζονται από την εθνική νομοθεσία, παρέχει τη διακόσμηση και τα βραβεία, και εκτελεί όλα τα άλλα καθήκοντα σύμφωνα με το σύνταγμα. Ο Πρόεδρος είναι επίσης μέλος του ανώτατου αμυντικού Συμβουλίου.

Το Κοινοβούλιο με την σειρά του περνά όλους τους νόμους στο Μαυροβούνιο, επικυρώνει τις διεθνείς συνθήκες. Ο

Πρωθυπουργός, οι υπουργοί, και οι Δικαστές όλων των δικαστηρίων, εγκρίνουν τον προϋπολογισμό και εκτελούν άλλα καθήκοντα όπως καθιερώνονται από το σύνταγμα. Ένας αντιπρόσωπος εκλέγεται ανά 6.000 ψηφοφόρους, το οποίο οδηγεί στη συνέχεια σε μια μείωση του συνολικού αριθμού αντιπροσώπων στο Κοινοβούλιο του Μαυροβουνίου. Το παρόν Κοινοβούλιο που συγκαλεί 81 καθίσματα αντί του προηγούμενου αριθμού 75.

Στις 15 Απριλίου του 2008 η χώρα υπέγραψε συμφωνία με τον ΠΟΕ για ένταξη στο διεθνή αυτό οργανισμό. Την ίδια χρονιά, στις 15 Δεκεμβρίου, κατέθεσε στο Συμβούλιο της ΕΕ επίσημα αίτηση για ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ευελπιστώντας να καταστεί υποψήφιο μέλος το 2009.

Οικονομία

Όσον αφορά την οικονομική κατάσταση της χώρας, βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο, καθώς με την ανεξαρτησία της σήμανε και ο τερματισμός του ελέγχου από την ομοσπονδία. Πριν την ανεξαρτησία, η κύρια ασχολία ήταν η κτηνοτροφία-αιγοπρόβατα και η γεωργία-κριθάρι, καπνός, σίκαλη. Τις τελευταίες δεκαετίες αναπτύχθηκε και η βιομηχανία.

Το νόμισμα του κράτους είναι το Ευρώ από το 2000. Νωρίτερα, χρησιμοποιούσε το Δηνάριο Γιουγκοσλαβίας. Έχει επίσης Κεντρική Τράπεζα, η οποία είναι αρμόδια για τα

νομισματικά θέματα. Το 2004 ο πληθωρισμός ήταν της τάξης του 3,4% και η ανεργία το 2005 ήταν πάνω από 27%.

Δημογραφία

Στο Μαυροβούνιο το 43% των κατοίκων είναι Μαυροβούνιοι και το 32% Σέρβοι. Επίσης, υπάρχουν Βόσνιοι (8%), Αλβανοί (5%), Ρομ, Κροάτες και άλλες μικρότερες εθνολογικές ομάδες. Η ομιλούμενη επίσημη γλώσσα είναι η σερβοκροατική γλώσσα. Την αλβανική γλώσσα μιλούν μόνο το 5%, η οποία είναι κατοχυρωμένη συνταγματικά. Χρησιμοποιείται το κυριλλικό αλλά και το λατινικό αλφάβητο. Η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι και οι υπόλοιποι ανήκουν στο Ρωμαιοκαθολικό δόγμα και επίσης άλλοι είναι πιστοί στο Ισλάμ. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι κάτοικοι του Μαυροβουνίου συνιστούν σλαβική ομάδα στα Βαλκάνια, που διατήρησε τα εθνικά της χαρακτηριστικά, λόγω της εγκατάστασής της ανάμεσα στα τραχιά όρη, τα οποία ήταν απομονωμένα από τη γύρω περιοχή. Το ζήτημα αν οι Μαυροβούνιοι είναι σερβικός λαός ή αν αποτελούν ξεχωριστό σλαβικό λαό, είναι αμφιλεγόμενο. Γεγονός όμως είναι ότι οι κάτοικοι του Μαυροβουνίου έχουν συγγένεια με τους Σέρβους ως λαοί.

Από τις μεγαλύτερες πόλεις στη χώρα είναι η Ποντγκόριτσα η οποία αποτελεί έδρα Πανεπιστημίου και το διοικητικό, εμπορικό και οικονομικό κέντρο της χώρας. Άλλες μεγάλες

πόλεις είναι το Νίκσιτς, Πλιέβλια, Μπιέλο Πόλιε , Κετίγνη Μπαρ ,Χέρτσεγκ Νόβι και η Μπεράνε.

Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ

Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ (Π.Γ.Δ.Μ.), έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1991 μετά από τον διαμελισμό της πρώην Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Είναι μία ηπειρωτική χώρα των κεντρικών Βαλκανίων και βρίσκεται στην νοτιοανατολική Ευρώπη. Βρίσκεται μεταξύ Σερβίας, Αλβανίας, Ελλάδας και Βουλγαρίας, και ο πληθυσμός της είναι 2.066.718 κάτοικοι.

Η χώρα αναφέρεται συχνά ως «ΠΓΔΜ» εκτός βέβαια από την Ελλάδα, πράγμα που δημιουργεί σύγχυση με το ελληνικό γεωγραφικό διαμέρισμα της ΠΓΔΜ ή την ευρύτερη περιοχή της λεγόμενης γεωγραφικής ΠΓΔΜ. Η Ελλάδα την αποκαλεί ανεπισημώς από συγκεκριμένους κύκλους είτε ως Δημοκρατία των Σκοπίων, Σκόπια, κράτος των Σκοπίων, είτε ΠΓΔΜ ή με την αγγλική συντομογραφία FYROM, η οποία χρησιμοποιείται και από πολλά άλλα κράτη και όλους τους διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, το ΝΑΤΟ, το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο πολλά κράτη την έχουν αναγνωρίσει και με το αμφισβητούμενο συνταγματικό της όνομα, όσον αφορά στις διμερείς τους σχέσεις επικοινωνίας, ενώ σε διεθνές επίπεδο συνεχίζουν να χρησιμοποιούν τη διεθνή ονομασία FYROM.

Η χώρα από τον Δεκέμβριο του 2005, έχει την επίσημη υποψηφιότητα προς ένταξη στην ΕΕ. Διπλωματικά ζητήματα της χώρας είναι η διαμάχη με την Ελλάδα σχετικά με τη χρήση του ονόματος ΠΓΔΜ και οι ψυχρές σχέσεις με τη Βουλγαρία. Αν και συμμετείχε στη σύνοδο κορυφής του ΝΑΤΟ στο Βουκουρέστι στις 2 Απριλίου του 2008, η ΠΓΔΜ δεν έλαβε τελικά πρόσκληση για την ένταξή της στη συμμαχία λόγω της διαφωνίας με την Ελλάδα σχετικά με το θέμα της ονομασία της.

ΙΣΟΡΙΑ

Η Γιουγκοσλαβική Στρατιωτική Εγκυκλοπαίδεια κατατάσσει τους προγόνους της πλειονότητάς των σημερινών κατοίκων της ΠΓΔΜ ως Σλάβους. Τον 9^ο αιώνα η περιοχή κατακτήθηκε από τους Βούλγαρους. Έπειτα πέρασε στα χέρια των Βυζαντινών, Σέρβων και πάλι των Βουλγάρων ως που κατακτήθηκε οριστικά το 1389 από τους Οθωμανούς Τούρκους.

Το 1893, οι Βούλγαροι ιδρύουν την τότε Βουλγάρικη Επαναστατική Ένωση ΠΓΔΜ «Αδριανούπολης», το μετέπειτα "Εσωτερική (Βουλγάρικη) Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση" και ξεκινάει έτσι ο αγώνας για την εθνική ανεξαρτησία. Η Σερβίας, η οποία πήρε τον έλεγχο της γεωγραφικής περιοχής της Βόρειας ΠΓΔΜ (ή ΠΓΔΜ του Βαρδάρη, που αναφέρεται αποκλειστικά από άλλους εκτός τους Έλληνες), το 1913.

Τα εδάφη της ΠΓΔΜ ήταν παλιότερα το νοτιότερο τμήμα της Γιουγκοσλαβίας. Ως το 1929 είχαν την ονομασία «Νότιος Σερβία», ενώ την περίοδο 1929-1941 χαρακτηρίζονταν ως «Βαρντάρσκα Μπανόβινα». Στους Σέρβους, η περιοχή είναι γνωστή ως Παλαιά Σερβία. Τα σύνορά της ορίστηκαν λίγο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Τον Ιανουάριο του 1991 ο πρόεδρος της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της ΠΓΔΜ Κίρο Γκλιγκόροφ κήρυξε την πλήρη ανεξαρτησία της χώρας, μετά από τα συντριπτικά αποτελέσματα του δημοψηφίσματος και τη μετονομασία της με το αμφισβητούμενο συνταγματικό όνομα Δημοκρατία της ΠΓΔΜ. Το Βελιγράδι συνεργάστηκε και απέσυρε όλες τις ομοσπονδιακές Γιουγκοσλαβικές δυνάμεις από την χώρα και η απόσχιση ήταν ειρηνική και αναίμακτη.

Η Γιουγκοσλαβία του Τίτο δημιούργησε την Σοσιαλιστική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ. Αυτό έγινε δυνατό με τη συναίνεση του Στάλιν και την αναγνώριση των Σλαβομακεδόνων ως ξεχωριστό συστατικό έθνος εντός της Γιουγκοσλαβίας. Το νεοσύστατο κράτος έγινε έτσι μία από τις έξι ισότητες.

Μετά τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του, η χώρα βρίσκεται σε πολιτική και διπλωματική διαμάχη με την Ελλάδα, με επίκεντρο το συνταγματικό του όνομα, Δημοκρατία της ΠΓΔΜ. Η Ελλάδα καταθέτει ως επιχειρήματα την ελληνική προέλευση του όρου και τον ήδη υπάρχοντα χαρακτηρισμό της βόρειας περιοχής της Ελλάδας ως ΠΓΔΜ.

Λαμβάνοντας υπόψη της το πρόβλημα της αναγνώρισης του ονόματος «ΠΓΔΜ» από την Ελλάδα, η χώρα χρησιμοποίησε την ονομασία «πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της ΠΓΔΜ», προκειμένου να εισέλθει στον ΟΗΕ το 1993. Όταν οι ΗΠΑ αναγνώρισαν την χώρα ως FYROM το 1994 η Ελλάδα αντέδρασε κηρύττοντας οικονομικό εμπάργκο και κλείνοντας το λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Η άρση του εμπάργκο ήρθε περίπου ενάμισι χρόνο αργότερα τον Νοέμβριο του 1995, με την υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, αφότου η ΠΓΔΜ άλλαξε την σημαία της, τα νέα χαρτονομίσματα, τα επίμαχα άρθρα (περί μεταβολής συνόρων και εδαφικών διεκδικήσεων και περί προστασίας μειονοτήτων σε γειτονικές χώρες) στο Σύνταγμά της και οι δύο χώρες συμφώνησαν να διαπραγματευτούν για την επίτευξη μιας κοινής αποδεκτής λύσης στο θέμα της τελικής ονομασίας. Παρά το ότι δεν έχει υπάρξει επίτευξη συμφωνίας μέχρι σήμερα, η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ διακηρύσσει ότι περισσότερες από 100 χώρες έχουν αναγνωρίσει την χώρα με το συνταγματικό της όνομα, ανάμεσα τους η Βουλγαρία, η Τουρκία, η Ρωσία, η Κίνα, οι ΗΠΑ και ο Καναδάς, που θα χρησιμοποιεί τη συνταγματική της ονομασία μόνο στις διμερείς τους σχέσεις.

Η κρίση του 2001

Τον Αύγουστο του 2001 ξέσπασε κρίση στη χώρα με συμπλοκές Αλβανών αυτονομιστών και του κρατικού στρατού στα δυτικά της ΠΓΔΜ όπου διαμένουν κυρίως Αλβανοί και μουσουλμάνοι (το αλβανικό στοιχείο είναι συγκεντρωμένο κυρίως στη δυτική ΠΓΔΜ, ιδιαίτερα στις πόλεις Τέτοβο(60 %), Γκόστιβαρ(55%), Κίτσεβο(27 %), Στρούγκα(36%) και Κουμάνοβο(24%), καθώς και στην πρωτεύουσα Σκόπια. Το τέλος των εχθροπραξιών ήλθε με την συμφωνία της Αχρίδας⁶ στις 13 Αυγούστου, η οποία προβλέπει σειρά μέτρων συνδιαλλαγής, αυτοδιοίκηση και αποκέντρωση, καθεστώς επίσημης γλώσσας του κράτους τα αλβανικά, ίση αντιπροσώπευση των Αλβανών στην δημόσια διοίκηση, και αφοπλισμό των αντιμαχομένων πλευρών.

Οι κοινοβουλευτικές εκλογές τον Οκτωβρίου του 2002 φέρουν στην εξουσία το Σοσιαλδημοκρατικό Συνασπισμό "μαζί για την αλλαγή στη χώρα", στον οποίο ηγείτο το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, όπου αναλαμβάνει την υποχρέωση να σεβασθεί την διαδικασία εφαρμογής της Συμφωνίας της Αχρίδος, με ιδιαίτερη έμφαση στην αντιμετώπιση φαινομένων κακοδιοίκησης και διαφθοράς και την εξυγίανση της οικονομίας.

Διακυβέρνηση

---

⁶<http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/newsbriefs/setimes/newsbriefs/2007/08/13/nb-02>

Η Δημοκρατία της ΠΓΔΜ είναι η πρώτη κοινοβουλευτική δημοκρατία με μια εκτελεστική κυβέρνηση που αποτελείται από έναν συνασπισμό των συμβαλλόμενων μερών, από το ένα νομοθετικό σώμα και ένα ανεξάρτητο δικαστικό κλάδο με ένα συνταγματικό δικαστήριο. Η συνέλευση αποτελείται από 120 καθίσματα και τα μέλη εκλέγονται κάθε τέσσερα έτη. Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι συνήθως εθιμοτυπικές, με την πραγματική δύναμη που στηρίζεται στα χέρια του Προέδρου της κυβέρνησης. Ο Πρόεδρος είναι ο διοικητής-προϊστάμενος των κρατικών οπλισμένων δυνάμεων και Πρόεδρος του κρατικού Συμβουλίου Ασφαλείας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται κάθε πέντε έτη και μπορεί να εκλεχτεί δύο φορές. Ο τρέχων Πρόεδρος είναι Branko Crvenkovski.

Μετά την μετάβαση ενός νέου νόμου και των εκλογών που πραγματοποιούνται το 2005, οι λειτουργίες τοπικής κυβέρνησης διαιρούνται μεταξύ 78 δήμων. Το κεφάλαιο Σκόπια κυβερνάται ως ομάδα δέκα δήμων καλούμενων συλλογικά η «πόλη των Σκοπίων». Οι δήμοι στη Δημοκρατία της ΠΓΔΜ είναι μονάδες της τοπικής μόνο κυβέρνησης. Οι γειτονικοί δήμοι μπορούν να καθιερώσουν τις συνεταιριστικές ρυθμίσεις. Η κύρια πολιτική απόκλιση της χώρας είναι μεταξύ των κατά ένα μεγάλο μέρος εθνικά βασισμένων πολιτικών κομμάτων που αντιπροσωπεύουν την αλβανική μειονότητα της χώρας, την εθνική μακεδονική πλειοψηφία. Το ζήτημα της ισορροπίας δύναμης μεταξύ των δύο κοινοτήτων οδήγησε σε έναν συνοπτικό πόλεμο το 2001. Τον Αυγούστου του 2004, το Κοινοβούλιο της Δημοκρατίας πέρασε τη

νομοθεσία που αποσύρει τα τοπικά όρια και που δίνει τη μεγαλύτερη τοπική αυτονομία σε εθνικούς Αλβανούς στις περιοχές όπου υπερισχύουν.

Οικονομία

Η ΠΓΔΜ είναι το τέταρτο «καλύτερο αναμορφωτικό κράτος» από τις 178 χώρες που ταξινομούνται από την Παγκόσμια Τράπεζα. Η Δημοκρατία της ΠΓΔΜ έχει υποβληθεί στην ιδιαίτερη οικονομική μεταρρύθμιση από την ανεξαρτησία. Η χώρα έχει αναπτύξει μια ανοικτή οικονομία με την εμπορική λογιστική για περισσότερο από 90% του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια. Από το 1996, η χώρα έχει βεβαιώσει σταθερά, αν και την αργή, οικονομική ανάπτυξη με την ανάπτυξη ΑΕΠ κατά 3.1% το 2005. Αυτός ο αριθμός προβάλλεται για να ανέλθει σε έναν μέσο όρο 5.2% στην περίοδο του 2006-2010. Η κυβέρνηση έχει αποδειχθεί επιτυχής στις προσπάθειές της να καταπολεμήσει τον πληθωρισμό, με ένα ποσοστό πληθωρισμού μόνο 3% το 2006 και 2% το 2007 και έχει εφαρμόσει τις πολιτικές που στρέφονται στην προσέλκυση της ξένης επένδυσης και την προώθηση της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Η τρέχουσα κυβέρνηση εισήγαγε το πρώτο επίπεδος φόρος σύστημα με την πρόθεση τη χώρα ελκυστικότερη στην ξένη επένδυση. Το επίπεδο φορολογικό ποσοστό ήταν 12% το 2007 και θα χαμηλώσουν περαιτέρω σε 10% το 2008.

Τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα αντιπροσωπεύουν το σημαντικότερο τομέα για το εμπόριο, που αποτελεί περισσότερο από τις μισές από τις συνολικές εξαγωγές. Άλλες σημαντικές εξαγωγές περιλαμβάνουν το σίδηρο, το χάλυβα, το κρασί και τα λαχανικά.

Δημογραφία

Η χώρα αποτελείται από εθνικότητες όπως Σλαβομακεδόνες, Αλβανοί, Τούρκοι, Ρομά, Σέρβοι, Βόσνιοι, Βλάχοι, Έλληνες και άλλοι.

Σύμφωνα με απογραφή του 2002, όσον αφορά την θρησκεία το 64,7% του πληθυσμού είναι Χριστιανοί ορθόδοξοι και το 33,3% Μουσουλμάνοι. Το 0,3% ανήκει σε άλλες χριστιανικές ομολογίες, ενώ το 1,63% τοποθετείται σε άλλα δόγματα.

Εξωτερικές σχέσεις

Σχέσεις με την Ελλάδα

Από το 1991, το έτος ανεξαρτησίας της ΠΓΔΜ, μέχρι και σήμερα συνεχίζεται η πολιτική και διπλωματική διαμάχη για τη χρήση του ονόματος «Μακεδονία» στο συνταγματικό όνομα της γείτονος χώρας.

Η Ελλάδα υποστηρίζει ότι η ονομασία Μακεδονία είναι αναμφίβολα ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της. Η ιστορία της ΠΓΔΜ και ειδικά η ονομασία της δεν είναι

διαπραγματεύσιμη και ως πατρική ταυτότητα και κληρονομιά δεν δύναται να παραχωρηθεί σε τρίτους.

Τον Απρίλιο του 1991 εκλέγεται η πρώτη μετακομμουνιστική πολυκομματική βουλή και ψηφίζεται το νέο Σύνταγμα της νέας αυτής Δημοκρατίας, με την ψήφιση τροπολογιών ισχυουσών Συνταγματικών Διατάξεων, προς τη μετάβαση από καθεστώς σοσιαλιστικής δημοκρατίας, σε καθεστώς δυτικού τύπου δημοκρατίας, χωρίς η μετάβαση αυτή να στερείται διαφόρων ιδιαιτεροτήτων, όπως είναι οι διατάξεις περί μεταβολής συνόρων, οι οποίες βρίσκονται στο προοίμιο των άρθρων 3, 68 και 74, αλλά και περί προστασίας μειονοτήτων σε γειτονικές χώρες άρθρο 49 παρ. 1 στο οποίο αναφέρεται: «Η Δημοκρατία, μεριμνά για την κατάσταση και τα δικαιώματα του " σλαβομακεδονικού" λαού στις γειτονικές χώρες». Εδώ αναφέρεται καθαρά σε πολίτες της Αλβανίας, της Ελλάδας, της Βουλγαρίας και της Σερβίας, τους οποίους τα Σκόπια θεωρούν αποτελούν «σλαβομακεδονική μειονότητα». Επίσης, σχεδίασαν μια νέα σημαία με τον Ήλιο της Βεργίνας.

Η Ελλάδα πιέζει μέσω της τότε ΕΟΚ τη νέα αυτή Δημοκρατία να συμμορφωθεί. Στις 13 Απριλίου 1992 η Ελλάδα λαμβάνει θέση για το θέμα της ονομασίας του κράτους της γείτονος με την απόφαση του Συμβουλίου των πολιτικών αρχηγών υπό τον τότε Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Καραμανλή , όταν το πρόβλημα του ονόματος πήρε την πλήρη σαφή και ουσιαστική μορφή του και αποφασίστηκε να μην γίνει αποδεκτό κανένα όνομα που θα αναφέρεται στον όρο «Μακεδονία» ή παράγωγά του.

Στις 27 Ιουνίου στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής της Λισσαβόνας έχουμε την υποστήριξη της Ευρώπης στις Ελληνικές θέσεις. Η αναγνώριση της νέας αυτής Δημοκρατίας από την Ελλάδα και την τότε ΕΟΚ συνδέεται με τις εξής προϋποθέσεις:

- Αλλαγή της αμφισβητούμενης Συνταγματικής της ονομασίας "Δημοκρατία της ΠΓΔΜ" , ενώ το όνομα της γείτονος δεν θα περιέχει τον όρο «Μακεδονία» ή παράγωγά του.
- Παύση της αλυτρωτικής και εκθρικής της προπαγάνδας και επίσης προσφορά συνταγματικών και πολιτικών εγγυήσεων σχετικά με τις δήθεν εδαφικές διεκδικήσεις της Νέας αυτής Δημοκρατίας από τις γειτονικές της χώρες και για τροποποιήσεις των επίμαχων άρθρων του Συντάγματος της στις διατάξεις περί μεταβολής συνόρων και περί δήθεν προστασίας μειονοτήτων σε γειτονικές χώρες και την άμεση αλλαγή του συμβόλου που υπάρχει στη σημαία της και του νέου χαρτονομίσματος.

Την 8 Απριλίου 1993 , αναγνωρίστηκε στα Ηνωμένα Έθνη (με την Απόφαση 817/1993 του Συμβουλίου Ασφαλείας (του ΟΗΕ)<http://faq.macedonia.org/politics/un.resolutions.html>) με την προσωρινή ονομασία της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της ΠΓΔΜ, χωρίς το δικαίωμα ανάρτησης σημαίας. Η ΠΓΔΜ έχει επισήμως αποδεχθεί ότι το όνομα του κράτους αποτελεί αντικείμενο διαπραγματεύσεων.

Οι δύο χώρες (ΠΓΔΜ και Ελλάδα) ξεκίνησαν διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα του ΟΗΕ για την τελική ονομασία του κρατιδίου. Την 16 Φεβρουαρίου 1994 η Ελλάδα αποφάσισε τον οικονομικό αποκλεισμό (εμπάργκο) της ΠΓΔΜ και τη διακοπή λειτουργίας του Γενικού Προξενείου της Ελλάδας στα Σκόπια, ως μέσο πίεσης για την αποδοχή των ελληνικών όρων.

Αρχίζουν οι πιέσεις από τους μεσολαβητές για άρση του εμπάργκο. Η Ελλάδα παραπέμπεται στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Το Δικαστήριο όμως δεν κάνει δεκτό το αίτημα για λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά της Ελλάδας.

Η Αμερική εντείνει τις πιέσεις της για άρση του ελληνικού εμπάργκο και στις 4 Σεπτεμβρίου 1995 από τα Σκόπια, ο τότε υφυπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α. Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, από την Αθήνα ο τότε πρέσβης Τόμας Μίλερ και από την Ουάσινγκτον ο τότε εκπρόσωπος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ Νικόλας Μπέρνς, ανακοινώνουν ταυτόχρονα την επίτευξη συμφωνίας Ελλάδας – ΠΓΔΜ για απευθείας διάλογο υπό την αιγίδα του Σάιρους Βάνς, με σκοπό την υπογραφή μιας «ενδιάμεσης» συμφωνίας.

Στις 13 Σεπτεμβρίου στην Νέα Υόρκη των Η.Π.Α., υπογράφεται η Ενδιάμεση Συμφωνία από τον τότε υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας κ. Παπούλια και τον τότε υπουργό Εξωτερικών της ΠΓΔΜ κ. Τσερβενκοφσκι που προβλέπει:

Τον σεβασμό των υπάρχοντων συνόρων. Την υποχρέωση από την Ελλάδα να αναγνωρίσει τα Σκόπια με την προσωρινή

ονομασία «πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ (ΠΓΔΜ)». Η ΠΓΔΜ θα πρέπει να προχωρήσει σε άμεση αλλαγή του συμβόλου (με τον Ήλιο της Βεργίνας) που υπάρχει στη σημαία της και να σχεδιάσει μια νέα σημαία. Η ΠΓΔΜ θα πρέπει να σταματήσει την έκδοση και να διακηρύξει την άμεση αλλαγή του νέου χαρτονομίσματος με την απεικόνιση του Λευκού Πύργου της Θεσσαλονίκης. Η ΠΓΔΜ θα πρέπει να διακηρύξει ότι η ερμηνεία των επίμαχων άρθρων στο Σύνταγμά της δεν ερμηνεύονται ως διεκδίκηση ελληνικού εδάφους αλλά ούτε και ως ανάμιξη στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας. Η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα βάση του άρθρου 11, να αντιταχθεί στην ένταξη της γείτονος χώρας σε διεθνείς οργανισμούς με ονομασία διαφορετική από της ΠΓΔΜ (FYROM). Άρση του ελληνικού εμπάργκο.

Μέχρι να βρεθεί μόνιμη και τελική λύση συμφωνήθηκε να χρησιμοποιείται ως προσωρινό όνομα το «ΠΓΔΜ» (πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ), με το οποίο έγινε δεκτή και στον ΟΗΕ (στις 7/4/1993 με την Απόφαση 817/1993 του Συμβουλίου Ασφαλείας).

Στις 12 Οκτωβρίου, το Μόνιμο Συμβούλιο του Ο.Α.Σ.Ε. αποφασίζει, με τη σύμφωνη γνώμη της Ελλάδας, την ένταξη των Σκοπίων με την αγγλική ονομασία Former Yugoslav Republic of Macedonia ή με τη συντομογραφία FYROM . Οι δύο χώρες (ΠΓΔΜ και Ελλάδα) άρχισαν ξανά διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα του ΟΗΕ για την τελική ονομασία του κρατιδίου. Τον Απρίλιο του 2008 η Ελλάδα

άσκησε βέτο στην ένταξη της όμορης χώρας στο ΝΑΤΟ, κατά τη σύνοδο κορυφής στο Βουκουρέστι.

Σημαντικές Συνθήκες και χρονολογίες

Γεγονότα, πόλεμοι, συγκρούσεις, συνθήκες και δημοψηφίσματα χαρακτήρισαν την Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Γιουγκοσλαβία όλα αυτά τα χρόνια μετά την πτώση του Κουμμουνισμού και την αρχή του διαμελισμού της.

Στις 23 Δεκεμβρίου του 1990 διεξάγεται δημοψήφισμα στην Σλοβενία για την ανεξαρτησία της. Σε ποσοστό 93% των ψηφισάντων το 89%ψήφισε υπέρ.

Το παράδειγμα της Σλοβενίας φάνηκε να ακολουθήσε η Κροατία το 1991 στις 19 Μαΐου καθώς κλήθηκε ο λαός να καταφύγει στις κάλπες για να εκφράσει την γνώμη του εάν επιθυμεί την ανεξαρτησία της χώρας. Το 93% των ψηφοφόρων ψήφισαν υπέρ σε σύνολο 84%.

Τον ίδιο κιόλας χρόνο η Σλοβενία και η Κροατία στις 25 Ιουνίου ανακηρύξαν την ανεξαρτησία τους. Ο ομοσπονδιακός στρατός τρεις μέρες αργότερα ξεκίνησε τις συγκρούσεις με την Άμυνα εδάφους της Σλοβενίας οι οποίες δεν κράτησαν και πολύ καθώς τον επόμενο μήνα πραγματοποιήθηκε η

αποχώρηση του Ομοσπονδιακού Στρατού από την πλέον ανεξάρτητη Σλοβενία.

Στην Κροατία οι στρατιωτικές συγκρούσεις ανάμεσα στους Σέρβους και τους Κροάτες τον Φθινόπωρο μετατράπηκαν σε ανοικτό πόλεμο. Το χειμώνα του 1991 στις 23 Δεκεμβρίου η Γερμανία αναγνωρίζει την Κροατία και την Σλοβενία ως ανεξάρτητα κράτη, ενώ ένα μήνα αργότερα συγκαταθέτει και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Επιπλέον, η τελευταία ζήτησε από την Βοσνία-Ερζεγοβίνη να οργανώσουν και αυτοί με την σειρά τους δημοψήφισμα αυτοδιάθεσης.

Στις 21 Φεβρουαρίου του 1992 το Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ψηφίζει τη δημιουργία της FORPRONU η οποία είναι μια δύναμη προστασίας, ειρήνης της Γιουγκοσλαβίας.

Η συμφωνία πάγωσε αποτελεσματικά στις πρώτες γραμμές για τα επόμενα τρία έτη. Η Κροατία και το RSK⁷ είχαν παλέψει αποτελεσματικά η μια την άλλη φτάνοντας σε ένα σημείο η κάθε πλευρά ανίκανη - προς το παρόν - να νικήσει την άλλη στρατιωτικά. Η εκεχειρία είχε μικρή επίδραση στη διεθνή στάση του RSK. Δεν αναγνωρίστηκε υπό την έννοια ότι αντάλλαξε τα διπλωματικά πιστοποιητικά με άλλες χώρες, αλλά της δημοκρατίας ντε φάκτο η ανεξαρτησία έπρεπε να αναγνωριστεί από τις χώρες της περιοχής ως γεγονός της ζωής. Κέρδισε την υποστήριξη από τους παραδοσιακούς συμμάχους

---

⁷ **Δημοκρατία σερβικού Krajin** (*Republika Srpska Krajina, RSK*) ήταν διεθνώς ένας παραγνωρισμένος Σερβικά δημοκρατία μέσα Κροατία. Καθιερωμένος μέσα 1991, η κύρια μερίδα της ήταν υπέρβαση από τις κροατικές δυνάμεις μέσα 1995 γλουτοί παρέμειναν σε ανατολικό Slavonia μέχρι την ειρηνική επανασυγχώνευσή του στην Κροατία μέσα 1998.

της Σερβίας-Ελλάδα, Ρωσία, και διάφορες άλλες χώρες με Ορθόδοξος Χριστιανός πλειοψηφίες.

Με τη δημιουργία των νέων Κροατικών νόμων στις 30 Δεκεμβρίου του 1992, η κροατική κυβέρνηση έθεσε κατά μέρος επίσης δύο αυτόνομες περιοχές (kotar) για εθνικούς Σέρβους στις περιοχές Κράινα. Η FORPRONU επεκταμένη πλέον σε όλη την περιοχή προκειμένου να διατηρηθεί η εκεχειρία, αν και στην πράξη ο ελαφρύς εξοπλισμός και οι περιορισμένοι κανόνες δέσμευσής του σήμαναν ότι ήταν μικρός περισσότερο από μια δύναμη παρατηρητών. Αποδείχθηκε πλήρως ανίκανη να εξασφαλίσει ότι οι πρόσφυγες επέστρεψαν στο RSK. Πράγματι, οι σερβικές αρχές στην Κράινα συνέχισαν να καταβάλλουν προσπάθειες να εξασφαλίσουν ότι θα μπορούσαν ποτέ επιστροφή, καταστροφή των χωριών και των πολιτιστικών και θρησκευτικών μνημείων για να σβήσει την προηγούμενη ύπαρξη των μη-σερβικών κατοίκων στην Κράινα.

Στις 3 Μαρτίου η Βοσνία-Ερζεγοβίνη ανακήρυξε την ανεξαρτησία της, τον επόμενο μήνα αναγνωρίζεται από την Ε.Κ και το Σαράγεβο αρχίζει να πολιορκείται από τις σερβικές δυνάμεις.

Μετά από μία σειρά γεγονότων ο ΟΗΕ στις 6 Μαΐου του 1993 δημιουργεί στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη έξι «ζώνες ασφαλείας», ενώ τρεις μέρες μετά στο Μόσταρ ξέσπασαν συγκρούσεις μεταξύ Κροατών και Μουσουλμάνων. Λίγους μήνες μετά στις 27 Σεπτεμβρίου του ίδιου χρόνου έχουμε την

ανακήρυξη της «αυτόνομης επαρχίας της Δυτικής Βοσνίας» και την αρχή των μουσουλμανικών συγκρούσεων στην περιοχή του Μπιχάκ.

Τα Ηνωμένα Έθνη επέβαλαν, επίσης, ναυτικό αποκλεισμό στη Γιουγκοσλαβία, η οποία σε συνδυασμό με τις οικονομικές κυρώσεις που της είχαν επιβληθεί οδηγήθηκε σε σοβαρά οικονομικά προβλήματα, συμπεριλαμβανομένου του υψηλού πληθωρισμού. Αφότου η Σερβία μείωσε την υποστήριξη της στους Βόσνιους Σέρβους, τα Ηνωμένα Έθνη μείωσαν τα πρόστιμα που είχαν υποβάλει εναντίον της Γιουγκοσλαβίας.

Διάφορα κράτη της ΕΕ⁸ με την σειρά τους στις 15 Δεκεμβρίου του 1993 αναγνωρίζουν τη δημιουργία της ΠΓΔΜ, παραβλέποντας το βέτο που είχε επιβάλει η Ελλάδα στην χώρα ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την αναγνώριση της χώρας με το όνομα αυτό.

Στις 5 Φεβρουαρίου του 1994 στο Σεράγεβο την πρωτεύουσα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης έγινε σφαγή στην αγορά της πόλης με αποτέλεσμα την καταμέτρηση 66 νεκρών ανθρώπων, ενώ μόλις 2 μήνες μετά στις 10 Απριλίου το ΝΑΤΟ ξεκίνησε τους βομβαρδισμούς κατά των σερβικών δυνάμεων. Στις 6 Μαρτίου του 1995 υπογράφεται συμφωνία στρατιωτικής συνεργασίας ανάμεσα στο στρατό της Κροατίας, της Βοσνίας και των κροατικών δυνάμεων της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης.

Πραγματικά το έτος 1995 για την Βοσνία-Ερζεγοβίνη καθώς θα μπορούσαμε να πούμε και για όλη την ΕΕ

---

⁸ Γερμανία, Δανία, Γαλλία, Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο

χαρακτηρίστηκε ως μία «κόκκινη» χρονιά, μία χρονιά βουτηγμένη στο αίμα κυρίως στην Σρεμπρένιτσα αλλά και την Ζέπα της Βοσνίας. Στις 7-11 του Ιουλίου του 1995 πραγματοποιείται κατάληψη των θυλάκων της Σρεμπρένιτσα και την Ζέπα από τις σερβικές δυνάμεις όπου σφαγιάστηκαν 7,574 άνθρωποι. Στις 29 Αύγουστου ξεκίνησε η επιχείρηση «Απελευθερωτική Δύναμη» με μαζικές αεροπορικές επιθέσεις του ΝΑΤΟ. Μάχη, σφαγή, επιχειρήσεις, πόλεμος και διαπραγματεύσεις, όλα τα είχε ο πόλεμος της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης προκειμένου να κερδίσει την ανεξαρτησία της. Στις 9 Σεπτεμβρίου του ίδιου χρόνου άρχισε και η κροατομουσουλμανική επίθεση στη δυτική και κεντρική Βοσνία.

Όσον αφορά το θέμα του Μακεδονικού ζητήματος στις 13 Σεπτεμβρίου του 1995 υπογράφεται συμφωνία ανάμεσα στην Ελλάδα και την Μακεδονία, κάτω από την επίβλεψη του ΟΗΕ, η οποία συνιστούσε την άρση του εμπορικού εμπάργκο της Ελλάδας στην Δημοκρατία της ΠΓΔΜ καθώς και την τροποποίηση του ονόματος και των εθνικών εμβλημάτων της ΠΓΔΜ όπως επίσης και την αναγνώριση των δύο χωρών.

Στις 19 και στις 20 Σεπτεμβρίου του ίδιου χρόνου ο κροατικός στρατός ανακοίνωσε την αναστολή των επιχειρήσεων του όπως επίσης έκανε και η επιχείρηση «Απελευθερωτική Δύναμη». Τον επόμενο και' όλας μήνα τίθεται σε ισχύ η γενική κατάπαυση του πυρός στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ενώ τον Νοέμβριο στο Οχάιο ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις για την Γιουγκοσλαβική κρίση (ΝΤΕΙΤΟΝ).

Στις 21 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκαν τριμερείς διαπραγματεύσεις στο Ντέιτον, ενώ την επόμενη μέρα γίνεται η αντικατάσταση της FORPRONU από την IFOR (Implementation Force = Ειρηνευτική Δύναμη). Σχεδόν τρία με τέσσερα χρόνια μετά το ξέσπασμα της βίας και μετά από αρκετές αποτυχημένες προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας για την επίτευξη ειρηνευτικής συμφωνίας, οι Ηνωμένες Πολιτείες εγκαινίασαν μια νέα πρωτοβουλία το φθινόπωρο του 1995. Διαπραγματεύσεις εκτόνωσης μεταξύ των εμπόλεμων μερών. Στις 14 Δεκεμβρίου του 1995 υπογράφονται οι επίσημες συμφωνίες του Ντέιτον στο Παρίσι μεταξύ του Slobodan Milosevits της Γιουγκοσλαβίας, τον Franjrp Tudman της Κροατίας και του Αλία Ίζετμπέγκοβιτς της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, η οποία έθετε τέρμα στην αιματηρότερη διαμάχη στην Ευρώπη από το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και αποκατέστησε την ειρήνη στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη.

Στους ηγέτες από τη διεθνή κοινότητα που παραβρέθηκαν στην τελετή υπογραφής συγκαταλέγονται ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Μπούτρος Γκάλι, ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ Χαβιέ Σολάνα, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Μπιλ Κλίντον, ο γάλλος Πρόεδρος Ζακ Σιράκ, ο πρωθυπουργός της Βρετανίας Τζων Μέγιερ, ο γερμανός Καγκελάριος Χέλμουτ Κολ και ο πρωθυπουργός της Ρωσίας Βίκτορ Τσερνομπίρντιν. Την ΕΕ αντιπροσώπευε ο πρώην πρωθυπουργός της Σουηδίας και συμπροεδρεύων της ειρηνευτικής διάσκεψης Ντέιτον ο Καρλ Μπιλντ.

Η Ειρηνευτική Συμφωνία του Ντέιτον αποτελείται από 11 παραρτήματα που καλύπτουν την στρατιωτική, πολιτική και καθημερινές πτυχές της ειρηνευτικής συμφωνίας καθώς και την σταθερότητα στην περιοχή.

Η Συμφωνία δημιούργησε τη Βοζία-Ερζεγοβίνη ως κυρίαρχο κράτος αποτελούμενο από δύο πρωτίστως αυτόνομες οντότητες, μια ομοσπονδία μουσουλμάνων και κροατών, καλούμενη Ομοσπονδία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και μια σχετικά μικρότερη βοσνιοσερβική μικρή πολιτεία καλούμενη Δημοκρατία της Σέρποκα. Όρισε επίσης και τα διεθνή και ενδοκοινοτικά σύνορα της χώρας. Το σύνταγμα της Βοσνίας συμπεριλαμβάνεται στην Ειρηνευτική Συμφωνία Ντέιτον (ΕΣΝ) ως παράρτημα 4.

Η ΕΣΝ υποχρέωσε τη Βοζία-Ερζεγοβίνη, Κροατία και ότι είχε απομείνει από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας να σεβαστούν πλήρως της κυρίαρχη ισότητα των άλλων και να λύσουν τις διαφορές του με ειρηνικά μέσα. Με την υπογραφή των Συμφωνιών, τα μέρη ανέλαβαν επίσης τη δέσμευση να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των προσφύγων και των εκτοπισθέντων ατόμων. Συμφώνησαν προσέτι να συνεργάζονται πλήρως με όλες τις σχετικές οντότητες και οργανισμούς για την εφαρμογή της ειρηνευτικής λύσης και τη διερεύνηση και δίωξη των εγκλημάτων πολέμου και άλλων παραβιάσεων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

Μια μέρα μετά την επίσημη υπογραφή των Συμφωνιών στο Παρίσι, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ εξέδωσε την απόφαση 1031 που έδινε στο ΝΑΤΟ την εντολή να υλοποιήσει τις στρατιωτικές πτυχές της Συμφωνίας. Στις 20 Δεκεμβρίου του 1995, ισχυρή διεθνής δύναμη 60,000 υπό την ηγεσία του ΝΑΤΟ, καλούμενη Δύναμη Εφαρμογής (IFOR), ανέλαβε επιχειρήσεις στη Β-Ε ως μέρος της μεγαλύτερης στρατιωτικής επιχείρησης της Συμμαχίας που έγινε ποτέ στην οποία δόθηκε ο τίτλος Κοινό Εγχείρημα. Η Δύναμη Εφαρμογής στην οποία δόθηκε εντολή διαρκείας ενός έτους αντικατεστάθη το Δεκέμβριο του 1996 από τη Δύναμη Σταθερότητας (SFOR). Αρχικά αριθμούσε γύρω στις 32.000, σταδιακά όμως η SFOR μειώθηκε γύρω στις 7.000 άνδρες έως τις αρχές του Δεκεμβρίου του 2004, όταν η αποστολή υλοποίησης των στρατιωτικών πτυχών πέρασε στην ευρωπαϊκή δύναμη EUFOR.⁹ Στις 16 Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου υπάρχει ανάπτυξη της SFOR (stabilization Force =δύναμη σταθερότητας) στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Ο Milosevits ορίστηκε πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας στις 23 Ιουλίου του 1997 στις εκλογές που διεξήχθησαν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Ενώ στις 28 Νοεμβρίου του ίδιου έτους αποκαλύπτετε η ύπαρξη του Απελευθερωτικού Στρατού στο Κοσσυφοπέδιο οι λεγόμενοι ΥΣΚ.

Μεταξύ 1997 και 1998 στο Κοσσυφοπέδιο υπήρξε μια περίοδος βίαιων εντάσεων, οι οποίες εκφράζονταν με ανυπακοή των

---

⁹ <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/special/setimes/special/dayton/index>

πολιτών στη Σερβική κυριαρχία και οδήγησαν σε στρατιωτικές συμπλοκές.

Τον Φεβρουάριο του 1998 πραγματοποιήθηκε μια Σερβική καταστολή του UÇK στην περιοχή της Ντρένιτσα στο Κοσσυφοπέδιο. Τον επόμενο μήνα στις 22 Μαρτίου εκλέχτηκε ο Ιμπραήμ Ρουγκόβα πρόεδρος από τους Αλβανούς του Κοσόβου. Λίγο πριν το τέλος του καλοκαιριού το Κοσσυφοπέδιο δέχεται την αντεπίθεση του γιουγκοσλαβικού στρατού. Ο αριθμός των νεκρών πλησιάζει τους 2000 ενώ των προσφύγων τους 200,00 με 300,000 χιλιάδες.

Στις 23 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους με την διάταξη 1199 ο ΟΗΕ απαίτησε από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας την λήξη των εχθροπραξιών εναντίων των Κοσοβάρων πολιτών. Πράγματι, στις 13 Οκτωβρίου υπογράφετε η συμφωνία στο Βελιγράδι μεταξύ του Slobodan Milosevits και τον Αμερικάνο απεσταλμένο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, για την απόσυρση των γιουγκοσλαβικών δυνάμεων από το Κόσσοβο.

Επιπλέον, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, 3 μέρες μετά την υπογραφή της συμφωνίας για την απόσυρση των δυνάμεων της, υπογράφει συμφωνία με τον ΟΑΣΕ¹⁰ με σκοπό την αποστολή επιθεωρητών στο Κοσσυφοπέδιο με στόχο να ελέγξουν την τήρηση της διάταξης 1199 του ΟΗΕ. Στις 26 Οκτωβρίου πραγματοποιείτε η αποχώρηση 10.000 αστυνομικών από το Κοσσυφοπέδιο.

---

¹⁰ ΟΑΣΕ: Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη

Παρόλα αυτά όμως δύο μήνες αργότερα οι συγκρούσεις του ΥÇΚ με τις γιουγκοσλαβικές δυνάμεις επαναλήφθηκαν.

Στις 15 Ιανουαρίου του 1999 έγινε σφαγή στο Ρατσάκ, όπου 45 Αλβανοί δολοφονήθηκαν από τις γιουγκοσλαβικές δυνάμεις του Milosevits . Στις 6 Φεβρουαρίου ξεκίνησε η συνδιάσκεψη του Ραμπουγιέ, στην οποία έλαβαν μέρος οι αντιπρόσωποι των Αρχών του Βελιγραδίου και των κυριότερων σχηματισμών των Κοσοβάρων, συμπεριλαμβανομένου του ΥÇΚ. Στις 15-19 Μαρτίου επαναλήφθηκε η συνδιάσκεψη του Ραμπουγιέ, στην οποία το Βελιγράδι αρνήθηκε να υπογράψει τη συμφωνία την οποία την είχε ζητήσει να τροποποιήσει το ΥÇΚ. Η συμφωνία προβλέπει ουσιαστική αυτονομία του Κοσόβου στους κόλπους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας καθώς και την παρουσία των δυνάμεων του ΝΑΤΟ.

Λόγω όμως της ολοένα και αυξανόμενης καταπίεσης της εθνοτικής ομάδας των Αλβανών και την κατάρρευση των διαπραγματεύσεων μεταξύ Σέρβων και των αυτονομιστών. Στις 22 Μαρτίου στάλθηκε στο Βελιγράδι η ύστατη ειρηνευτική αποστολή του Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ ενώ στις 23 Μαρτίου ξεκίνησαν οι αεροπορικές επιδρομές του ΝΑΤΟ.

Από 24 Μαρτίου μέχρι τις 10 Ιουνίου κράτησε η Νατοϊκή επέμβαση στο Κοσοβοπέδιο. Από τις 24 Μαρτίου, στο σύνολο των εδαφικών περιοχών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας δέχτηκε 10.000 βομβαρδισμούς σε 36.000 αεροπορικές επιδρομές. Από την

δική τους πλευρά, οι σερβικές δυνάμεις έχουν 10.000 θύματα στο Κοσσυφοπέδιο, ενώ παράλληλα το ίδιο χρονικό διάστημα 950.000 χιλιάδες Αλβανοί Κοσοβάροι μετακινήθηκαν προς την Αλβανία, τη ΠΓΔΜ αλλά και το Μαυροβούνιο. Την τέταρτη ημέρα του Ιουνίου το Βελιγράδι αποδέχεται τους όρους των G8¹¹, των επτά δηλαδή αναπτυγμένων χωρών του κόσμου και της Ρωσίας.

Στις 9 του μηνός υπογράφεται συμφωνία μεταξύ του ΝΑΤΟ και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας στην οποία η δεύτερη ήταν υποχρεωμένη να αποσύρει τις σερβικές στρατιωτικές δυνάμεις της από το Κοσσυφοπέδιο μέσα στο χρονικό διάστημα των ένδεκα ημερών και την ανάπτυξη μιας διεθνούς δύναμη των 50.000 χιλιάδων στρατιωτικών (KFOR).

Στις 10 Ιουνίου η διάταξη 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών με την οποία εγκατέστησε την MINUK¹², επιφορτίστηκε να εγκαταστήσει μια προσωρινή διοίκηση η οποία θα διασφάλιζε στον πληθυσμό του Κοσόβου ουσιαστική αυτονομία στους κόλπους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Επίσης, στις 21 Ιουνίου υπογράφηκε συμφωνία αφοπλισμού του UÇK, υπογεγραμμένη από τον

---

¹¹ Η λεγόμενη Ομάδα των Οκτώ ή G8, (προφέρεται "τζι-οκτώ"), ονομασία που προήλθε εκ του αγγλικού περιφραστικού όρου Group 8, είναι μια "άτυπη" ομάδα 8 χωρών που θεωρητικά χαρακτηρίζονται ως οι περισσότερο βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου. Οι χώρες που συγκροτούν την Ομάδα των Οκτώ "G8" κατ' αλφαβητική σειρά είναι οι εξής: Γαλλία, Γερμανία, ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ιταλία, Καναδάς, Ρωσία

¹² MINUK: Αποστολή των Ηνωμένων Εθνών στο Κοσσυφοπέδιο

ΥÇΚ και τον διοικητή της Διεθνούς Στρατιωτικής Δύναμης ΚFOR.

Έτσι, στις 2 Ιουλίου του ίδιου έτους διορίζεται αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στο Κοσσυφοπέδιο ο Μπερνάρ Κουσνέρ. Μέσα στο χρονικό διάστημα των δύο μηνών (Ιούνιο-Ιούλιο) εγκατέλειψαν το Κοσσυφοπέδιο περίπου 130.00 χιλιάδες Σέρβοι.

Στο τέλος του Ιουλίου στο Σεράγεβο, πρωτεύουσα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, επικυρώθηκε το Σύμφωνο σταθερότητας για την Νοτιανατολική Ευρώπη για την οικονομική και πολιτική ανασυγκρότηση στην περιοχή των Βαλκανίων.

Στις 5 Αυγούστου ο Μ.Τζουγκάνοβιτς πρότεινε στη κυβέρνηση της Σερβίας επαναπροσδιορισμό των σχέσεων του Μαυροβουνίου με την Σερβία. Στις 10 Δεκεμβρίου ο πρόεδρος της Κροατίας απεβίωσε με αποτέλεσμα να διεξαχθούν εκλογές στη χώρα τον Φεβρουάριο του 2000, όπου ο νέος διάδοχος της θέσης του προέδρου την κερδίζει ο Στίπε Μέσις. Στις 8 Απριλίου πραγματοποιήθηκαν τοπικές εκλογές στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη όπου υπερίσχυσαν οι μετριοπαθείς του μουσουλμανικού ομοσπονδιακού κόμματος, αλλά παρόλα αυτά η δύναμη των εθνικιστικών κομμάτων παρέμεινε σημαντική στους Κροάτες και τους Σέρβους.

Τον Ιούλιο του 2000, το Εθνικό Σύνταγμα τροποποιήθηκε για να καταστεί δυνατή η διατήρηση της προεδρίας για δύο θητείες από το ίδιο πρόσωπο και για να μετατραπεί σε άμεση η ψηφ

οφορία για την εκλογή προέδρου. Οι αλλαγές είχαν σχεδιαστεί για να επιτραπεί στον Milosevits να παραμείνει στην εξουσία πέρα από μια προεδρική θητεία και για να μειωθεί η επιρροή του Μαυροβούνιου στα πράγματα του Γιουγκοσλαβικού Συνασπισμού. Στις 24 Σεπτεμβρίου του 2000 διεξήχθησαν προεδρικές εκλογές και στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας όπου ο Βόισλαβ Κοστούνιτσα, ο οποίος στηριζόταν από συμμαχία δεκαοκτώ κομμάτων της αντιπολίτευσης κέρδισε στον πρώτο γύρο των εκλογών με 54% των ψήφων τον Slobodan Milosevits. Ο Milosevits ισοχρίστηκε πως πήρε 41% έναντι του ποσοστού του 44% του αντιπάλου με σκοπό την διεξαγωγή ενός δεύτερου νοθευμένου γύρου με αποτέλεσμα την κινητοποίηση της αντιπολίτευσης.

Την επόμενη αμέσως μέρα ξεκίνησαν οι διαδηλώσεις στην πρωτεύουσα της Σερβίας, το Βελιγράδι. Στις 5 Οκτωβρίου οι διαδηλωτές καταλαμβάνουν το Κοινοβούλιο καθώς και τα δημόσια κτίρια της πόλης. Ο Milosevits υποχώρησε καθώς τον ο Βόισλαβ Κοστούνιτσα τον αναγνώρισε και η Ρωσία.

Στις 28 Οκτωβρίου διεξήχθησαν τοπικές εκλογές στο Κοσσυφοπέδιο. Η Δημοκρατική Λίγκα του Κοσόβου (LDK) του Ιμπραήμ Ρουγκόβα κέρδισε το 58% των ψήφων. Τον επόμενο μήνα ένας «απελευθερωτικός στρατός του Πρέσεβο, της Μέντιβετσα και του Μπουγιάνοβακ» εμφανίστηκε σε αυτές τις τρεις κοινότητες που κατοικούνταν από Αλβανούς και οι οποίες βρίσκονται στα γεωγραφικά εδάφη της Σερβίας, ανατολικά του Κοσόβου, στην ζώνη προστασίας, η οποία είχε εκκενωθεί από τον σερβικό στρατό, ακόλουθα με τις

συμφωνίες των Σέρβων και του ΝΑΤΟ, διεξήχθησαν εμπλοκές με την σερβική αστυνομία.

Στις 15 Φεβρουαρίου του 2001 το Βελιγράδι προσέγγισε το ΝΑΤΟ τριτώνοντας του ένα σχέδιο ειρήνευσης για την περιοχή του Πρέσεβο. Τον επόμενο ακριβώς μήνα ξέσπασαν συμπλοκές ανάμεσα στο μακεδονικό στρατό και τους Αλβανούς αντάρτες της Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ (ΠΓΔΜ). Στις 8 Μαρτίου το ΝΑΤΟ αποδέχθηκε και έθεσε υπό τον έλεγχο του την επιστροφή των σερβικών δυνάμεων στην κοιλάδα του Πρέσεβο. Στις 14 Μαρτίου μέχρι τις 31 Μαΐου ο σερβικός στρατός κατέλαβε ξανά την κοιλάδα του Πρέσεβο, σύμφωνα με το σχέδιο ειρήνης και με αντιστάθμισμα την τοπική αυτονομία της αλβανικής προέλευσης πληθυσμού. Στις 21 Μαΐου υπογράφηκε η συμφωνία για την αποστρατιωτικοποίηση των Αλβανών ανταρτών του Πρέσεβο.

Στις αρχές του 2001 ο Milosevits
και κάποιοι συνεργάτες του συνελήφθησαν για διαφορές κατηγορίες. Τον Ιούνιο η σερβική κυβέρνηση παρέδωσε τον πρώην πρόεδρο στο διεθνές δικαστήριο, γεγονός που οδήγησε στην παραίτηση των Μαυροβουνίων από την Ομοσπονδία. Οι σχέσεις μεταξύ του Κουστουνικά και του Σέρβο πρωθυπουργού εντάθηκαν γι' αυτό το λόγο με τον πρώτο να ενδιαφέρεται περισσότερο για τη διατήρηση της ομοσπονδίας με το Μαυροβούνιο και τον δεύτερο να επιδιώκει να κερδίσει περισσότερο Δυτική
βοήθεια και τον ανασχηματισμό της οικονομίας.

Στις 10 Ιουνίου πραγματοποιήθηκαν γενικές εκλογές στο Μαυροβούνιο, δίνοντας μικρό προβάδισμα στους ανεξάρτητους με ποσοστό 36% έναντι 33%. Στις 28 Ιουνίου ο Slobodan Milosevits εκδίδεται στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγη. Την επόμενη ημέρα το ΝΑΤΟ ανακοίνωσε την αποστολή 3000 χιλιάδων ένοπλων στην «Μακεδονία» με σκοπό να μαζέψουν τον οπλισμό ανταρτών Αλβανών. Στις 13 Αυγούστου υπογράφηκε η συμφωνία μεταξύ της μακεδονικής κυβέρνησης και τα αλβανικά «μακεδονικά» κόμματα όπως προέβλεπαν οι μεταρρυθμίσεις οι οποίες εκχωρούν περισσότερα δικαιώματα στους Αλβανούς της «ΠΓΔΜ» και αμνηστία στους Αλβανούς αντάρτες. Την επόμενη μέρα το ΝΑΤΟ ξεκίνησε την αποστολή στρατιωτικής δύναμης στην ΠΓΔΜ εν όψει του αφοπλισμού των Αλβανών ανταρτών, η επονομαζόμενη «Επιχείρηση Ουσιαστικής Συγκομιδής»¹³ η οποία διήρκησε τριάντα ημέρες.

Τον επόμενο μήνα στις 6 Σεπτεμβρίου το Κοινοβούλιο της ΠΓΔΜ δέχθηκε να συζητήσει τις συνταγματικές μεταρρυθμίσεις που είχαν προτείνει οι Διεθνείς Σχέσεις. Στις 26 του μήνα ολοκληρώθηκε η Επιχείρηση Ουσιαστικής Συγκομιδής με την οποία συγκεντρώθηκαν 3.875 όπλα. Στις 27 Σεπτεμβρίου το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών αποδέχθηκε την διατήρηση των στρατευμάτων του ΝΑΤΟ στην «Μακεδονία».

Το 2002 το Μαυροβούνιο συνέχιζε να διεκδικεί την αυτονομία με αποτέλεσμα να

---

¹³ Essential Harvest

μεταβλήθηκαν σε αίτημα ανεξαρτησίας. Για αυτό το θέμα οργανώθηκε δημοψήφισμα όμως το Μάρτιο του 2002 Σέρβοι και Μαυροβούνιοι αντιπρόσωποι, κάτω από την πίεση της ΕΕ και άλλων εθνών αντίθετων στην άμεση ανεξαρτητοποίηση του Μαυροβουνίου ώστε να αποφύγουν περισσότερες αποσταθεροποιήσεις, αποφάσισαν την δημιουργία μιας αναδομημένης ομοσπονδίας και στη δημιουργία νέου Συντάγματος, το οποίο υιοθετήθηκε από Σέρβους και Μαυροβουνίους και τα Κοινοβούλια της Ομοσπονδίας το Φλεβάρη του 2003.

Βάσει του νέου Συντάγματος η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας μετονομάστηκε σε «Σερβία και Μαυροβούνιο».

Η κυβερνητική εξουσία χωρίστηκε σε δύο δημοκρατίες με αποτέλεσμα να αποδυναμωθεί η Ομοσπονδία. Αν και οι δύο Δημοκρατίες μοιράζονταν την κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική, είχαν διαφορετικά νομίσματα και τελωνειακούς κανονισμούς. Μετά τρία χρόνια κάθε Δημοκρατία θα μπορούσε να αποφασίσει την παραμονή της ή όχι στην Ομοσπονδία. Παρά την αυξανόμενη αυτονομία που εκχωρήθηκε στο Μαυροβούνιο, οι πολιτικοί ηγέτες του απέφευγαν κάθε υποστήριξη που αφορούσε την Ένωση και διακήρυσσαν συνεχώς την ανάγκη ανεξαρτητοποίησης του Μαυροβουνίου.

Τον Μάη του 2006, αφού πέρασαν τα τρία χρόνια που όριζε το Σύνταγμα, οι ψηφοφόροι του Μαυροβουνίου ενέκριναν την ανεξαρτησία της περιοχής με δημοψήφισμα και στις 3 Ιουνίου ανακήρυσαν την ανεξαρτησία τους. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση

της «Σερβίας και του Μαυροβουνίου» διαλύθηκε και στις 5 Ιουνίου, η Σερβία ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος και ο πολιτικός κληρονόμος της Ομοσπονδίας.

Στις 2 Φεβρουαρίου του 2007 Ο ειδικός απεσταλμένος του ΟΗΕ, Μάρτι Αχτισάρι, παρουσιάζει προσχέδιο πρότασης για το μελλοντικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου. Επιδιώκει προστασία των μειονοτήτων του Κοσσυφοπεδίου δίδοντας ταυτόχρονα στην επαρχία το δικαίωμα να ενταχθεί σε διεθνείς οργανισμούς και να υιοθετήσει εθνικά σύμβολα. Στις 26 Μαρτίου του ίδιου έτους ο Αχτισάρι¹⁴ ενημερώνει το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Αναφέρει ότι Βελιγράδι και Πρίστινα δεν μπορούν να επιτύχουν συμφωνία και πως η διεθνώς επιτηρούμενη ανεξαρτησία αποτελεί τη μοναδική λύση για το Κοσσυφοπέδιο. Στις 3 Απριλίου το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ξεκινά συζητήσεις για το σχέδιο Αχτισάρι, το οποίο γίνεται δεκτό από τους Αλβανούς ηγέτες όχι όμως και από το Βελιγράδι. Στις 20 Ιουλίου το Προσχέδιο ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας το οποίο βασίζεται στο σχέδιο Αχτισάρι εγκαταλείπεται λόγω αντίθεσης της Ρωσίας.

Στα τέλη του καλοκαιριού στις 10 Αυγούστου η "τρίκα" μεσολαβητών που εκπροσωπούν ΕΕ, Ηνωμένες Πολιτείες και Ρωσία ξεκινά νέο γύρο συνομιλιών για το καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου. Στις 29 Νοεμβρίου οι συνομιλίες της τριόικα ολοκληρώνονται χωρίς συμφωνία.

---

¹⁴<http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/features/setimes/articles/2007/05/21/reportage-01>

Τον επόμενο χρόνο στις 16 Ιανουαρίου, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ συνεδριάζει για να συζητήσει για το Κοσουπόεδιο, ωστόσο εξακολουθεί να είναι δικασμένο σε ό, τι αφορά το ζήτημα. Στις 28 Ιανουαρίου, οι υπουργοί Εξωτερικών της ΕΕ συζητούν προγραμματισμένη αποστολή στο Κοσουπόεδιο. Τον επόμενο μήνα στις 17 Φεβρουαρίου το κοινοβούλιο του Κοσουποεδίου ψηφίζει για να διακηρύξει ανεξαρτησία από τη Σερβία. Παρεπόμενα, το Κοσουπόεδιο αναγνωρίζεται ως ανεξάρτητο κράτος από τις Ηνωμένες Πολιτείες, αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ και άλλες χώρες ανά την υφήλιο.

Ο Ρόλος των ΗΠΑ

Στους πολέμους της Γιουγκοσλαβία, πολύ σημαντικό και καθοριστικό ρόλο έπαιξαν όπως διαπιστώσαμε στην μέχρι τώρα ανάλυση μας οι διεθνείς παρεμβάσεις. Σε αυτό το σημείο είναι αξιοσημείωτο να εξερευνήσουμε ποίος ήταν ο ρόλος μιας από τις μεγαλύτερες δυνάμεις οικονομικά αλλά και πολιτικά του κόσμου, που είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Ποία ήταν η σχέση του με τις χώρες που συνεπλάκησαν στους Γιουγκοσλαβικούς πολέμους` Ποία η σχέση της με την ΕΕ `Με ποίο τρόπο συνέβαλαν στην λήξη των φοβερών αυτών συγκρούσεων.

«Το βιβλίο του Σαμιουέλ Χαντινγκτόν *The Clash of Civilizations and the Remaking of the word Order* κυκλοφόρησε το καλοκαίρι του 1996. Εκεί, ο Χάντινγκτον υποστηρίζει ότι οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν την έκρηξη των διεθνών συγκρούσεων και το σχηματισμό στρατηγικών συμμαχιών μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου είναι πολιτισμικοί ή πολιτιστικοί. Στην ανάδυση της νέας τάξης πραγμάτων, οι πιο σοβαρές αιτίες συγκρούσεων δεν θα είναι οικονομικές, ούτε καν πολιτικές, αλλά πολιτισμικές. Οι συγκρούσεις θα λαμβάνουν χώρα μεταξύ ανθρώπων που ανήκουν σε διαφορετικούς πολιτισμικούς σχηματισμούς. Οι

ιδεολογικές πολιτικές έχουν δώσει την θέση τους σε πολιτιστικές ή πολιτισμικές πολιτικές.»¹⁵

Με την λήξη του Ψυχρού Πολέμου η Αμερικανική εξωτερική πολιτική βρέθηκε πια χωρίς κυρίαρχη αποστολή ανάλογη με την ανάσχεση της Σοβιετικής Ένωσης, που αποτελούσε για περίπου 43 χρόνια την κυρίαρχη αποστολή της (1947 μέχρι το 1989). Κατά την δεκαετία του 1990 προέκυψαν τρεις διαφορετικές αντιλήψεις για τη μεταψυχροπολεμική αμερικανική εξωτερική πολιτική.

A. Ουίλσονισμός. Η κυρίαρχη τάση στην εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης Κλίντον ήταν, να αξιοποιήσει την ηγεμονική θέση των ΗΠΑ στον διεθνή καταμερισμό ισχύος με σκοπό να προωθήσει όσο γίνεται περισσότερο τον φιλελεύθερο ιδεαλισμό του Ουίλσον. Η εναλλαγή των πρώην κομμουνιστικών καθεστώτων στη δημοκρατία και την ελεύθερη αγορά έδιναν την υπόσχεση της διεύρυνσης της ζώνης της ειρήνης, της συνεργασίας, της δημοκρατίας και της ευημερίας, που είχαν προκύψει μεταπολεμικά στη Δύση. Επίσης, προωθούσε την εξάπλωση του ελεύθερου εμπορίου πιστεύοντας ότι η οικονομική αλληλεξάρτηση καθιστά απαγορευτικό το κόστος των πολέμων και τέλος, πίστευε στη συλλογική ασφάλεια μέσω πολυμερών θεσμών με προεξέχοντα τον ΟΗΕ.

B. Τζακσονισμός. Στην αντίθετη πλευρά των ουίλσονιανών βρίσκονται οι εθνικιστικοί «νεοαπομονωτιστές», που ο Walter

---

¹⁵ Τάκης Μίχας :Ανίερη Συμμαχία σελ 26

Russell Mead συνδέει με τις παραδόσεις του Άντριου Τζάκσον (προέδρου στα μέσα του 19ου αιώνα). Η τζακσονική παράδοση στη μεταψυχροπολεμική έκφασή της σε αντίθεση της δεκαετίας του 1930 δεν πρεσβεύει τον πλήρη απομονωτισμό, αλλά την απεμπλοκή των ΗΠΑ από τις πολυμερείς δεσμεύσεις του επί Κλίντον κυρίαρχου ουίλσονισμού.

Γ. Ρεαλισμός. Στο ενδιάμεσο των δύο αυτών ακραίων τάσεων των ιδεαλιστικών ουίλσονιανών και των εθνικιστικών τζακσονικών βρίσκεται η ρεαλιστική παράδοση, η οποία συνδέεται με τους προέδρους Θιοντορ Ρούζβελτ και Ρίτσαρντ Νίξον καθώς και με τον Αλεξάντερ Χάμιλτον (τον πιο ρεαλιστή στα διεθνή από τους πατέρες του αμερικανικού συντάγματος). Οι ρεαλιστές δεν αντιτίθενται στις πολυμερείς δεσμεύσεις των ΗΠΑ, ωστόσο όμως επιδιώκουν να έχουν την δυνατότητα να τις αξιοποιήσουν υπέρ των αμερικανικών εθνικών συμφερόντων. Απορρίπτουν τόσο τον ουτοπικό ιδεαλισμό του ουίλσονιανισμού όσο και τον εθνικιστικό “νεοαπομονωτισμό” του τζακσονισμού, οραματίζονται τη διεθνή πολιτική με όρους της γενικής ισορροπίας των δυνάμεων και των πολύπλοκων περιφερειακών ισοζυγίων ισχύος, υποστηρίζουν την εμπλοκή των ΗΠΑ στις διεθνείς εξελίξεις με γνώμονα τη διαχείριση της γενικής ισορροπίας και των περιφερειακών ισοζυγίων.

Στις περιπτώσεις όμως που η ανθρωπιστική επέμβαση είναι επιλεκτική, σύμφωνα με τον Κίσιγκερ «θα εκλαμβάνεται από τον υπόλοιπο κόσμο ως αυθαίρετη άσκηση της αμερικανικής κυριαρχίας και συν μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου οι

ΗΠΑ κατείχαν τη δεσπόζουσα θέση στον διεθνή καταμερισμό ισχύος και δεν δεχόταν τις συνήθεις πιέσεις και περιορισμούς του διεθνούς συστήματος. Η κυβέρνηση Κλίντον είχε την πολυτέλεια να επιλέξει την ιδεολογική εξωτερική πολιτική καθώς και να εμπλακεί σε τέσσερις λεγόμενες ανθρωπιστικές επεμβάσεις στη Σομαλία, στην Αιτή, στη Βοσνία και στο Κοσσυφοπέδιο. Αυτές οι ανθρωπιστικές επεμβάσεις είχαν δύο σημαντικά χαρακτηριστικά. Πρώτον ήταν εξαιρετικά επιλεκτικές. Αδυνατούσαν να επεμβαίνουν σε κάθε σημείο του κόσμου, όπου παραβιάζονται επανειλημμένα τα ανθρώπινα δικαιώματα ως «ιδιοτελής υποκρισία». Δεύτερον, ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ, Μπίλ Κλίντον¹⁶, δεν ρίσκαρε να διακινδυνεύσει αμερικανικές απώλειες χάριν των ανθρωπιστικών επεμβάσεων.

Η τρίτη και η τέταρτη ουιλσονιανή επέμβαση του τότε προέδρου συνέβη στα πλαίσια των συρράξεων, που οδήγησαν στην κατάρρευση της παλαιάς σοσιαλιστικής γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας. Το 1991 και στις αρχές του 1992 η κυβέρνηση Μπους είχε αρνηθεί όταν του ζητήθηκε, να αναλάβει την ευθύνη της διαχείρισης του προβλήματος της Γιουγκοσλαβίας

---

¹⁶ Έχοντας ήδη ο ίδιος αποφύγει με νόμιμα αλλά έντεχνα μέσα να υπηρετήσει στο Βιετνάμ – ανήκε στην αντιπολεμική φοιτητική γενιά της δεκαετίας του 60 -, ήταν ιδιαίτερα επηρεασμένος από το σύνδρομο του Βιετνάμ καθώς και ιδιαίτερα ευάλωτος στην κατηγορία, ότι ήταν απρεπές να στέλνει νεαρούς Αμερικανούς στον θάνατο τους.

επιθυμώντας με αυτόν τον τρόπο να επιλύσουν το πρόβλημα η τότε Ε.Κ./Ε.Ε. Η συγκλονιστική και μεγάλη ευρωπαϊκή αποτυχία, αδυναμία της ΕΕ να επιλύσει, να μεσολαβήσει μεταξύ των γιουγκοσλαβικών δημοκρατιών καθώς και τον επόμενο ακριβώς χρόνο η αιματοχυσία στον κροατικό πόλεμο του 1991 και έπειτα τα επόμενα χρόνια στον βοσνιακό πόλεμο του 1992-95, ξεσήκωσε τη δυτική κοινή γνώμη διακόπτοντας την ευφορία της για το μέλλον της Ευρώπης μετά το θεαματικό και αναίμακτο τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Η γιουγκοσλαβική κρίση αποδεικτικέ πως πήγαινε ενάντια στις ουίλσονιανές προσδοκίες, καθώς την πτώση ενός κομμουνιστικού καθεστώτος είχε ακολουθήσει όχι η πρόοδος προς τη δημοκρατία και την ελεύθερη αγορά αλλά ο εθνικισμός και η βία, δηλαδή η επιστροφή σε παλαιές αντιουίλσονιανές πτυχές της Ευρωπαϊκής ιστορίας.

Η άρνηση του πρόεδρου Μπους να επέμβει στρατιωτικά στη γιουγκοσλαβική κρίση οφειλόταν στο γεγονός ότι δεν ήταν διατεθειμένος να εμπλέξει τον αμερικανικό στρατό σε καταστάσεις ανταρτοπόλεμων στους οποίους δεν διακυβεύονταν σημαντικά αμερικανικά εθνικά συμφέροντα.

Ο πρόεδρος Μπίλ Κλίντον αμφιταλαντεύθηκε τα πρώτα δύο χρόνια της προεδρίας του όσον αφορά το θέμα την κρίση που είχε ξεσπάσει στην Γιουγκοσλαβία και πιο συγκεκριμένα τη Βοσνία, καθώς ζύγιζε από τη μια πλευρά την πίεση της αμερικανικής κοινής γνώμης και ιδίως των κεντροαριστερών φιλελευθέρων, οι οποία ήταν υπέρ της επέμβασης και από την άλλη πλευρά τον κίνδυνο εμπλοκής σε μακροχρόνια

περιπέτεια με μεγάλες αμερικανικές απώλειες. Εν τέλει, κατέληξε σε μία στρατηγική, η οποία επέφερε τον επιθυμητή λήξη του βοσνιακού πολέμου χωρίς ρίσκο αμερικανικών απωλειών. Η αμερικανική πολιτική συσπείρωσε την κροατομουσουλμανική συμμαχία καθώς και τη στρατιωτική ενίσχυση της Κροατίας και των Μουσουλμάνων της Βοσνίας, μεταξύ άλλων επιτρέποντας να συμβάλουν ισλαμιστές εθελοντές και όπλα από το Ιράν αλλά και την Αλ Καέιντα του Μπιν Λάντεν, ώστε να αλλάξει η τοπική στρατιωτική ισορροπία σε βάρος της σερβικής πλευράς. Το 1995 τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο, οι Κροάτες και οι Μουσουλμάνοι ξεκίνησαν χερσαίες επιθέσεις κατά των σερβοβοσνιακών δυνάμεων, ενώ το ΝΑΤΟ επενέβη με αεροπορικές επιθέσεις, με αποτέλεσμα οι Σέρβοι να κάνουν πίσω μέχρι το σημείο να κατέχουν μονάχα το 49% του εδάφους της Βοσνίας (από 70% νωρίτερα), όπως προέβλεπαν τα διεθνή σχέδια για την ειρήνευση της Βοσνίας.

Αυτή η μεγάλη καθώς και εύκολη επιτυχία της αμερικανικής επέμβασης στη Βοσνία συνέβαλε στη υπογραφή της συμφωνία του Ντέιτον/Παρισίου, που ειρήνευσε τη Βοσνία με βάση μια πολύπλοκη τριμερή ομοσπονδιακή συνταγματική ρύθμιση. Παρόλα αυτά η συμφωνία δεν κατάφερε να λύσει το πολιτικό πρόβλημα που προκάλεσε τον βοσνιακό πόλεμο. Οι Κροάτες και οι Σέρβοι της Βοσνίας, οι οποίοι μαζί αποτελούν την πλειονότητα του πληθυσμού της, συνεχίζουν να υποστηρίζουν την ένωσή τους με τις εκάστοτε μητέρες πατρίδες τους, όπως έδειξαν οι βοσνιακές εκλογές του Νοεμβρίου του 2000. Παρόλα αυτά η

Βοσνία του Ντέιτον υπάρχει εξαιτίας της διεθνούς στρατιωτικής παρουσίας για την επιτήρηση της ειρήνης. Ο Κίσινγκερ παραθέτει τη δήλωση του Βρετανού πρωθυπουργού Ντιζραέλι¹⁷ το 1878 περί Βοσνίας, ότι «μονάχα ένας στρατός 50.000 από τους καλύτερους οπλίτες της Ευρώπης μπορεί να επιφέρει την τάξη σε εκείνα τα μέρη», με σκοπό να υποστηρίξει την επέμβαση του Κλίντον ότι επέφερε όχι την ουίλσονιανή πρόοδο της Βοσνίας προς τη δημοκρατία και την πολυπολιτισμική αλληλοκατανόηση, αλλά ένα παραδοσιακό διεθνές προτεκτοράτο τύπου 19ου αιώνα για την επ' αόριστου χρόνου επιβολή της τάξης σε μια ταραχώδη περιοχή της Νοτιανατολικής Ευρώπης.

Η επέμβαση του προέδρου της Αμερικής στο Κοσσυφοπέδιο ήταν διαφορετικής κλίμακας από τις προηγούμενες, καθώς αυτή αποτέλεσε τη δεύτερη μεγαλύτερη αμερικανική στρατιωτική επιχείρηση από την εποχή του Βιετνάμ¹⁸. Η κρίση στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 1998, όταν ο αλβανικός Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου (ΑΣΚ) ξεκίνησε ένοπλη εξέγερση κατά της Σερβίας με στόχο τον διαχωρισμό του Κοσσυφοπεδίου. Σύμφωνα με τη διαδικασία της διάλυσης της παλαιάς Γιουγκοσλαβίας όπως διαμορφώθηκε από την Ε.Κ το 1991, το Κοσσυφοπέδιο δεν είχε δικαίωμα να αποσχισθεί, επειδή δεν αποτελούσε ομόσπονδη δημοκρατία.¹⁹ Η αρχική

---

¹⁷ Ο Μπέντζαμιν Ντιζραέλι ήταν πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας το 1868 και από το 1874 μέχρι το 1880. Από το 1876 ονομαζόταν Earl of Beaconsfield.

¹⁸ Η μεγαλύτερη ήταν στον Περσικό Κόλπο το 1991

¹⁹ Από τη σκοπιά της διεθνούς νομιμοποίησης η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας στηρίχθηκε στο γεγονός, ότι η σοσιαλιστική ομοσπονδία είχε συνταγματικά την μορφή της ομοσπονδιακής ένωσης κυρίαρχων κρατών. Όταν η ένωση κλονίσθηκε, η διεθνής κοινότητα αναγνώρισε την κάθε

στάση της κυβέρνησης Κλίντον ήταν ενάντια στον ΥÇΚ, την οποία ο απεσταλμένος του Κλίντον πρέσβης Ρόμπερτ Γκέλμπαρντ την χαρακτήρισε ως «χωρίς καμία αμφιβολία τρομοκρατική οργάνωση».

Η στάση της αμερικανικής πολιτικής άρχισε να αλλάζει από το καλοκαίρι του 1998, όταν η Σερβία αντέδρασε ενάντια στο Κοσσυφοπέδιο με μεγάλη και επιτυχημένη αντεπίθεση. Στην αντεπίθεση αυτή των σερβικών στρατιωτικών επιχειρήσεων τουλάχιστον 200.000 Αλβανοί εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους στις περιοχές δραστηριοποίησης του ΥÇΚ, με σκοπό να τους στερήσουν την υποστήριξη του τοπικού πληθυσμού, η οποία αποτελεί προϋπόθεση επιτυχίας για έναν ανταρτοπόλεμο. Η κυβέρνηση του Μπίλ Κλίντον πίστεψε πως ο Milosevits ήταν έτοιμος για μεγάλη εκδίωξη του αλβανικού πληθυσμού από το Κοσσυφοπέδιο με στόχο τη αλλαγή της δημογραφίας της πολύπαθης περιοχής. Στην πορεία διαπιστώθηκε πως ο Milosevits όντως επιθυμούσε την εθνοκάθαρση σε μεγάλη κλίμακα. Δεν τολμούσε όμως να θέσει σε εφαρμογή τα σχέδια του λόγω του φόβου του για πιθανή στρατιωτική επέμβαση του ΝΑΤΟ. Το σχέδιο της εθνοκάθαρσης διαμορφώθηκε στο Βελιγράδι στις αρχές του 1999 όταν έγινε εμφανές, ότι το ΝΑΤΟ θα επενέβαινε ούτως ή άλλως. Όπως τονίζει ο Κίσινγκερ, «οι πρόσφυγες που γέμισαν

ομόσπονδη δημοκρατία ως ανεξάρτητο κράτος, εφόσον είχε προηγηθεί πλειοψηφία υπέρ της ανεξαρτησίας σε δημοψήφισμα. Το Κοσσυφοπέδιο είναι μέρος της Σερβίας και δεν υπόκειται στη διαδικασία αυτή. Richard Caplan, "International Diplomacy and the Crisis in Kosovo", *International Affairs* (The Royal Institute of International Affairs) 74/4 (October 1998) σελ. 747-48.

τις τηλεοπτικές οθόνες μετά την έναρξη των βομβαρδισμών του ΝΑΤΟ ήταν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό το αποτέλεσμα των ενεργειών του ΝΑΤΟ παρά η αιτία που τις προκάλεσε».²⁰

Η κρίσιμη στιγμή, στην οποία η κυβέρνηση Κλίντον δεν κατάφερε να αξιοποιήσει την ευκαιρία να εκτονώσει ειρηνικά την κρίση, ήταν κατά τη διεθνή μεσολάβηση στο Ραμπουγιέ και στο Παρίσι τον Φεβρουάριο και Μάρτιο του 1999. Κάτω από την απειλή της επέμβασης του ΝΑΤΟ η Σερβία φάνηκε να είναι διατεθειμένη να εκχωρήσει σημαντικά δικαιώματα αυτοκυβέρνησης στους Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου (που πριν δέκα χρόνια ο Milosevits είχε καταργήσει το 1989), εφόσον δεν τίθετο σε αμφισβήτηση η σερβική κυριαρχία. Η αμερικανική διπλωματία ωστόσο οδήγησε τις εξελίξεις προς τη ρήξη με το περιβόητο στρατιωτικό παράρτημα της υπό συζήτηση ενδιάμεσης συμφωνίας, βάσει του οποίου παραρτήματος τα νατοϊκά στρατεύματα επιτήρησης της συμφωνίας θα είχαν το δικαίωμα «της ελεύθερης και απεριόριστης πρόσβασης διαμέσου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας». Ο πρώην υπουργός εξωτερικών της Βρετανίας Λόρδος Κάρινγκτον δήλωσε, ότι τυχόν σερβική συμφωνία με τους όρους αυτούς «θα επέτρεπε στο ΝΑΤΟ να χρησιμοποιεί τη Σερβία ως μέρος της νατοϊκής οργάνωσης». Ο Κίσινγκερ θεωρεί, ότι οι όροι αυτοί «ισοδυναμούσαν με επιμονή στον πόλεμο από μέρους μιας

---

²⁰ Henry Kissinger, *Does America Need a Foreign Policy?*, σελ. 427.

ομάδας εθνών, που είχαν πάντοτε αιτιολογήσει την ένωσή τους ως καθαρά αμυντική».²¹

Η κυβέρνηση του προέδρου Κλίντον συνέχισε στην επέμβαση στο Κοσσυφοπέδιο υπό την υπόθεση, ότι ο Σλόμπονταν Milosevits θα υποχωρούσε μετά από λίγες μέρες βομβαρδισμούς. Έτσι στην αμερικανική αεροπορία είχαν στην αρχή ανατεθεί στόχοι λίγων μόλις ημερών – κυρίως τα σταθερά στοιχεία της σερβικής αεράμυνας (π.χ. ραντάρ). Όμως όπως φάνηκε στην πορεία αντί να υποχωρήσει, ο Milosevits κατά τις πρώτες τρεις εβδομάδες των νατοϊκών βομβαρδισμών κατάφερε να υλοποίησε ένα καλά προετοιμασμένο σχέδιο εκδίωξης του μισού αλβανικού πληθυσμού του Κοσσυφοπεδίου καταφέροντας να στείλει περίπου 800.000 πρόσφυγες στην Αλβανία και στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ. Οι σερβικές ένοπλες δυνάμεις είχαν διασπαρθεί σε θέσεις εκστρατείας με αποτέλεσμα να είναι απρόσιτες για τα νατοϊκά βομβαρδιστικά, που στόχευαν κατά τις πρώτες εβδομάδες κυρίως στην καταστροφή εκκενωμένων στρατιωτικών εγκαταστάσεων. Οι Σέρβοι διαφύλαξαν τους πυραύλους εδάφους-αέρος αφού γνώριζαν πως ο Μπίλ Κλίντον δεν ήταν διατεθειμένος να διακινδυνεύσει αμερικανικές απώλειες. Τα νατοϊκά βομβαρδιστικά προχώρησαν σε βομβαρδισμούς από ύψος άνω των 15.000 ποδιών όπου ήταν μεν ασφαλή από τους πυραύλους εδάφους-αέρος, αλλά από όπου δεν μπορούσαν

---

²¹ Henry Kissinger, *Does America Need a Foreign Policy?*, σελ. 428. Βλέπε επίσης Michael Mandelbaum, "A Perfect Failure", *Foreign Affairs* 78/5 (Sept.-Oct. 1999) σελ. 4.

να καταδιώξουν αποτελεσματικά τις διάσπαρτες σερβικές στρατιωτικές δυνάμεις στο Κοσσυφοπέδιο.

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ έβλεπε πως ερχόταν αντιμέτωπος με το φάσμα ενός τρομακτικού φιάσκο, το οποίο θα κλόνιζε την ίδια την αξιοπιστία του ΝΑΤΟ, επέλεξε να διευρύνει την αεροπορική εκστρατεία ώστε να συμπεριλάβει μη στρατιωτικούς στόχους στη Σερβία. Όμως, ο βομβαρδισμός μιας ευρωπαϊκής πρωτεύουσας και η καταστροφή σημαντικού μέρους των υλικών υποδομών ενός ευρωπαϊκού κράτους με τις αναπόφευκτες «παράπλευρες απώλειες» αμάχων, ήταν πολύ κοντά στην απειλή να υπονομεύσει την εσωτερική νομιμοποίηση της επέμβασης είτε στις ίδιες τις ΗΠΑ είτε σε συμμαχικά κράτη.²² Αρραγές έμεινε το εσωτερικό μέτωπο του ΝΑΤΟ τελικά, καθώς η δυτική κοινή γνώμη είχε συγκλονισθεί από τους 800.000 πρόσφυγες της εθνοκάθαρσης. Αν τότε ο Slobodan Milosevits ήταν ικανότερος ηγέτης και είχε αποφύγει τελικά την εθνοκάθαρση, τότε πιθανότατα η επέμβαση θα είχε καταλήξει άδοξα, αφού η αμερικανική και η δυτικοευρωπαϊκή κοινή γνώμη το πιο πιθανόν είναι να μην είχε ανεχθεί τους εκτεταμένους βομβαρδισμούς μη στρατιωτικών στόχων.

Στις αρχές του καλοκαιριού τον μήνα Ιουνίου του 1999 έπειτα από 78 ημέρες βομβαρδισμών ο Slobodan Milosevits αποδέχτηκε την ήττα του και συμφώνησε στην είσοδο ειρηνευτικής δύναμης των Η.Ε. στο Κοσσυφοπέδιο. Ωστόσο η

---

²² Ιδιαίτερα ευάλωτες ήταν η Γερμανία λόγω των Πρασίνων στον κυβερνητικό συνασπισμό και η Ιταλία λόγω των πρώην κομμουνιστών στον δικό της κυβερνητικό συνασπισμό

απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας, βάσει της οποίας τερματίστηκε ο πόλεμος, προβλέπει ότι το Κοσσυφοπέδιο θα παραμείνει υπό τη σερβική κυριαρχία. Όπως στη Βοσνία έτσι και στο Κοσσυφοπέδιο η πολιτική του Κλίντον κληροδότησε επ' αόριστον διεθνές προτεκτοράτο, καθώς η απομάκρυνση της διεθνούς δύναμης επιτήρησης της ειρήνης θα προκαλέσει νέα σύγκρουση μεταξύ των τοπικών πληθυσμών. Είναι γεγονός, ότι η πτώση του Milosevits κατά το φθινόπωρο του 2000 προσέδωσε στη γιουγκοσλαβική πολιτική του Κλίντον τον χαρακτήρα της επιτυχίας, καθώς το σύνολο πλέον της Νοτιοανατολικής Ευρώπης κινείται προς την ενσωμάτωση στους δυτικούς θεσμούς. Η έκβαση των συγκρούσεων όμως θα μπορούσε να είχε επιτευχθεί χωρίς την κλιμάκωση της βίας κατά την άνοιξη του 1999, που αποφασίστηκαν από τις λανθασμένες εκτιμήσεις και επιλογές του Κλίντον, οι οποίες αφαίρεσαν τους μόνους ικανούς φραγμούς στην αδίστακτη πολιτική της εθνοκάθαρσης του Milosevits .

Θέλοντας να ρίξουμε και μια μάτια από τη σκοπιά της συμβατικής στρατηγικής η αμερικανική επέμβαση στο Κοσσυφοπέδιο ανέδειξε τη μεγάλη υπεροχή των ΗΠΑ σε στρατιωτικά μέσα. Για πρώτη φορά στην ιστορία μια δύναμη νίκησε σε ουσιαστική πολεμική σύρραξη με μηδέν απώλειες. Οι ΗΠΑ φάνηκε να έκαναν επίδειξη των τεχνολογικών τους ικανοτήτων, που τις επέτρεψαν να εκτοξεύουν στην Γιουγκοσλαβία κατευθυνόμενους πυραύλους και έξυπνες βόμβες ακριβείας με βάση ολοκληρωμένα οπλικά συστήματα που αντλούν πληροφόρηση από δορυφόρους. Ένα σημαντικό

μέρος των αεροπορικών στόλων, που χρησιμοποίησαν οι ΗΠΑ, ήταν βομβαρδιστικά μακράς εμβέλειας που είχαν ως σημείο εκκίνησης βάσεις στην ίδια την αμερικανική επικράτεια. Το μήνυμα που προσλαμβάνουμε από αυτή την πολιτική στρατιωτική στάση πιστεύω πως είναι πλέον ξεκάθαρο καθώς οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής είναι σε θέση να πλήξουν οποιοδήποτε συγκεκριμένο σημείο του πλανήτη, με ακρίβεια στόχευσης που μετράται σε μέτρα.

Η επόμενη, μετά Μπίλ Κλίντον, κυβέρνηση Μπους έδειξε από την αρχή πως επηρεάζεται από τις τζακσονικές αντιλήψεις. Πρώτο του βήμα ήταν να αποσύρει τις ΗΠΑ από το Πρωτόκολλο του Κιότο, όπως επιθυμούσαν οι ρεπουμπλικανοί στο Κογκρέσο. Αποφάσισε να αναπτύξει μια πιο φιλόδοξη εκδοχή της αντιπυραυλικής άμυνας από ότι η κυβέρνηση Κλίντον, παρά τις εκδηλωμένες ανησυχίες όχι μόνο της Ρωσίας και της Κίνας αλλά και των ευρωπαϊκών συμμάχων. Επιπλέον, δεν δίστασε να απομακρυνθεί από τη συνθήκη ABM23 του 1972, που μέχρι το 2001 αποτελούσε θεμέλιο λίθο του παγκόσμιου συστήματος περιορισμού των πυρηνικών εξοπλισμών. Μέσα στην κυβέρνηση Μπους η ρεαλιστική παράδοση εκπροσωπείται δια του υπουργού εξωτερικών Κόλιν Πάουελ, ο οποίος επιχείρησε να μετριάσει τις τζακσονικές τάσεις για μονομερείς πρωτοβουλίες και ενέργειες προσπαθώντας να διαφυλάξει το πλέγμα των πολυμερών σχέσεων των ΗΠΑ, που εξυπηρετεί τα μακροπρόθεσμα εθνικά συμφέροντά τους.

---

²³ABM: περιορισμοί των αντιπυραυλικών συστημάτων

Ο Ρόλος της ΕΕ

Η περιοχή της Νοτιανατολικής Ευρώπης ήδη από την δεκαετία του 1990 αποτέλεσε για την ΕΕ ένα πεδίο εφαρμογής, μιας πολιτικής εξέλιξης η οποία πολύ συχνά παρουσίαζε την ίδια την αδυναμία της ΕΕ να προσδιορίσει τον χαρακτήρα της εξωτερικής της δράσης στην περιοχή. Βεβαίως, δεν μπορούμε να παραλείψουμε το σύνολο των χωρών της περιοχής, παρουσίαζε πολλά αντιφατικά χαρακτηριστικά όπως τα μετακομμουνιστικά κράτη τα οποία προέβλεπαν στη μελλοντική τους ένταξη στην ΕΕ, αλλά και νεοσύστατα κράτη που δημιουργήθηκαν μετά το τέλος των πολεμικών συγκρούσεων της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας. Η ΕΕ βίωσε για παραπάνω από μια δεκαετία μια επίπονη και οικονομικά επιβαρυντική διαδικασία εκμάθησης στη διαχείριση διεθνών κρίσεων, ώσπου να κατανοήσει και να παραδεχθεί πως η υλοποίηση μιας συνεκτικής πολιτικής θα οδηγούσε στην σταδιακή αλλά πραγματική ενσωμάτωση των κρατών της Νοτιανατολικής Ευρώπης.

Με το τέλος του Ψυχρού πολέμου η ΕΕ έδειξε το ενδιαφέρον της προς τη σύσφιγξη των διμερών τις σχέσεων με τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης, με απώτερο σκοπό να προωθήσει ένα πλέγμα οικονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων, η οποία σταδιακά θα οδηγούσε τα κράτη της περιοχής πιο κοντά στους μηχανισμούς και τις αρχές δράσης της ΕΕ. Ο θεμελιώδης στόχος της ΕΕ για τη δυτική περιοχή Βαλκανίων (Νοτιοανατολική Ευρώπη) είναι να δημιουργήσει μια κατάσταση όπου η στρατιωτική σύγκρουση δεν θα υπάρχει.

Να επικρατεί στην περιοχή ένα καθεστώς ειρήνης, ευημερίας και ελευθερίας, όπως αυτό που καθιερώθηκε τα τελευταία 50 χρόνια στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Σημαντικά διλήμματα στην ΕΕ προέκυψαν με την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας το 1991 καθώς και οι διαδοχικοί πόλεμοι στην περιοχή, τόσο ως προς τις προτεραιότητες δράσης της όσο και ως προς βαθμό της παρέμβασης της. Η ΕΕ πιστεύοντας πολύ πια στα δικά της «χέρια» θεώρησε την περιοχή των Βαλκανίων ως τον «πολύτιμο αυλόγυρό» της, στην οποία θα μπορούσε να θέσει σε εφαρμογή για πρώτη φορά των μηχανισμών διαχείριση κρίσεων, επιβεβαιώνοντας με αυτό τον τρόπο το όραμα της για την ΚΕΠΠΑ.²⁴

Στη πραγματικότητα όμως, ο χαρακτήρας των συγκρούσεων καθώς και η αναγκαιότητα αποτελεσματικής διαχείρισης τους, παρουσίασαν γρήγορα και την θεσμική και την επιχειρησιακή αδυναμία της ΕΕ να διαδραματίσει ένα ρόλο αξιόπιστο στη διαχείριση ένοπλων συγκρούσεων στην περιοχή αλλά και ευρύτερα.

Μετά τις βίαιες συγκρούσεις που σιγμάτισαν την πρόσφατη ιστορία της δυτικής περιοχής Βαλκανίων, η ΕΕ θεώρησε προτεραιότητα της να προωθήσει την ανάπτυξη της ειρήνης και της σταθερότητας στη ΝΑ ευρωπαϊκές χώρες της Κροατίας, της Σερβίας και του Μαυροβουνίου, της Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ (ΠΓΔΜ) και της Αλβανίας. Το πλαίσιο μέσα στο οποίο η

---

²⁴ ΚΕΠΠΑ-ΕΠΠΑ σελ:253

ΕΕ προσέγγισε τις χώρες αυτές καθορίστηκε από το Σύμφωνο Σταθερότητας.

Η πολιτική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην διαχείριση της κρίσης στην Γιουγκοσλαβία ξεκίνησε στις 27 Ιουλίου του 1991, στην σύνοδο κορυφής του Λουξεμβούργου, με την αποστολή της Ευρωπαϊκής Τρόικας στο Βελιγράδι για την εύρεση λύσης ώστε να πάψουν οι εκθροπραξίες που μόλις είχαν ξεσπάσει μεταξύ της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης της Γιουγκοσλαβίας και της Δημοκρατία της Σλοβενίας. Στο νησί Brioni στις 7 Ιουλίου 1991 επιτεύχθηκε η ειρήνη στην Σλοβενία. Ο υπουργός εξωτερικών του Λουξεμβούργου Jacques Poos ανακοίνωσε ότι «η ώρα της Ευρώπης είχε έρθει» για την διαχείριση των κρίσεων στην Ευρώπη. Η φράση αυτή γρήγορα διαψεύσθηκε αφού λίγες εβδομάδες μετά την επίτευξη της ειρήνης ένα νέος πόλεμος γεννήθηκε αυτή την φορά στην Κροατία. Ο πόλεμος αυτός ήταν μεγαλύτερος σε διάρκεια και έληξε στις 3 Ιανουαρίου του 1992 με βοήθεια του απεσταλμένου του ΟΗΕ Cyrus Vance. Τρεις μήνες αργότερα η Ευρώπη έζησε την μεγαλύτερη αιματηρή σύγκρουση μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Ο πόλεμος έληξε τον Νοέμβριο του 1995 αφού διαμεσολάβησαν οι ΗΠΑ. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε είχαν περιοριστεί επιχειρησιακά στην βοήθεια τους με αρκετούς κυανόκranους στην ειρηνευτική αποστολή του ΟΗΕ στην περιοχή, συμμετέχοντας στην ανθρωπιστική βοήθεια που δόθηκε στα εμπλεκόμενα μέρη κατά την διάρκεια των συγκρούσεων. Τις εντυπώσεις τις έκλεψαν οι ΗΠΑ αφού κατάφεραν να εξασφαλίσουν την ειρήνη στην περιοχή.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη ΝΑ Ευρώπη

Η 10η Ιουνίου 1999 περικλείει και το αισθήματα της τραγωδίας αλλά παράλληλα και τα της ελπίδας για ένα καλύτερο μέλλον. Αυτή την μέρα το Συμβούλιο Ασφαλείας με την απόφαση Νο 1244 έβαλε το τέλος στον πόλεμο στο Κοσσυφοπέδιο. Την ίδια μέρα υπογράφηκε και το «Σύμφωνο Σταθερότητας για τα ΝΑ Βαλκάνια» στην Κολωνία, με συμμετοχή 38 χωρών και 15 Διεθνών Οργανισμών.

Τέσσερις τραγικοί πόλεμοι μέσα στο διάστημα μόνο οκτώ χρόνων ήταν κάτι που πολύ δύσκολα θα μπορούσε να φανταστεί κανείς στη μετά-ψυχροπολεμική Ευρώπη. Η Ευρώπη όμως αποφάσισε να παρουσιαστεί με δύο πρόσωπα. Από τη μια η επιτυχημένη Ευρωπαϊκή Διεύρυνση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία, την ευημερία και από την άλλη η Ευρώπη του εθνικισμού, της καταπίεσης που αποσταθεροποιούσε ολόκληρη την περιοχή.

Ο πόλεμος στο Κοσσυφοπέδιο έστρεψε για άλλη μία φορά την διεθνή προσοχή στην περιοχή. Η διεθνής κοινότητα άργησε να καταλάβει ότι η Ευρώπη δε μπορεί να αντέξει ακόμη μια καταστροφική σύγκρουση στο εσωτερικό της, με όλα τα επακόλουθα όπως πρόσφυγες, άστεγοι, το βάρος διατήρησης της ειρήνης και την ανακατασκευή.

Στην περιοχή υπήρχαν προβλήματα όπως αυτά των μειονοτήτων, των προσφύγων, των πολυμορφικών συνόρων, της ασφάλειας, των υποδομών που ήταν δύσκολο να διευθετηθούν. Η κρίση του Κοσόβου έδειξε ξεκάθαρα ότι

υπήρχε πρόβλημα σε όλη την περιοχή και όχι κάπου μεμονωμένα. Με το Σύμφωνο Σταθερότητας η διεθνής κοινότητα λαμβάνει την περιοχή σαν ολότητα και σχεδιάζει μια μακροχρόνια διευρυμένη πολιτική. Επίσης, επικεντρώνονται στις πηγές σύγκρουσης, με μια πιο διευρυμένη προσέγγιση περιλαμβάνοντας πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά θέματα.

Βεβαίως, υπήρχαν και αντιδράσεις από τις γύρω χώρες των Βαλκανίων για το ΣΣΣ. Οι υπόλοιπες χώρες γύρω από τα δυτικά Βαλκάνια αντέδρασαν γιατί δεν ήθελαν να μπουν στο ίδιο καλάθι με τις χώρες του Συμφώνου Σταθερότητας. Πίστευαν ότι αυτό θα παρουσίαζε μια αρνητική εικόνα για αυτές. Σλοβενία, Ρουμανία και Βουλγαρία επικεντρώνονται περισσότερο σε θέματα ένταξης και σύγκλισης με την ΕΕ και όχι τόσο σταθερότητας .

Ο βασικότερος στόχος του Συμφώνου Σταθερότητας ήταν να αποφευχθεί μια ένοπλη σύγκρουση στην περιοχή αυτή των Βαλκανίων. Όμως τα οφέλη του Συμφώνου Σταθερότητας θα εξαπλώθηκαν και στις γύρω χώρες. Η καλή γειτονία και η σταθερότητα βοήθησε στη συνεργασία και την ανάπτυξη στην περιοχή και σε ολόκληρη την Ευρώπη. Επιπλέον, αυτές οι χώρες θα θεωρηθούν πιο αξιόπιστες στη διεθνή κοινότητα όσον αφορά τη σταθερότητα. Πολλοί αντέδρασαν στην προοπτική οι χώρες των Δ. Βαλκανίων να γίνουν κράτη μέλη, φοβούμενοι αποδυνάμωση της ΕΕ. Όμως εξασφαλίστηκε από το Σύμφωνο Σταθερότητας ότι δε θα υπήρχε “fast track” για

την ένταξη. Θα έπρεπε πρώτα οι χώρες αυτές να πετύχουν τα κριτήρια της Κοπενχάγης και της Συνθήκης του Άμστερνταμ.

Η ΕΕ από την μεριά της, με την Commission δημιούργησε το SAP για να δώσει ουσία στο Σύμφωνο Σταθερότητας. Ο κορμός αυτής της διαδικασίας ήταν οι “Stabilisation and Association Agreements” με τις χώρες των Δ. Βαλκανίων, το οποίο περιελάμβαναν πολιτικό διάλογο για την περιοχή, εμπάθυση των οικονομικών και εμπορικών τους σχέσεων, ανάπτυξη, βοήθεια για εκδημοκρατισμό, εκπαίδευση, δημιουργία θεσμών καθώς και αναδιάρθρωση χρηματοοικονομικής βοήθεια.

Όμως για να μπορέσουν να ενταχθούν σε αυτές τις συμφωνίες οι χώρες θα έπρεπε να πληρούν διάφορα κριτήρια., όπως: την τήρηση των νόμων, δημοκρατία, συμμόρφωση με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των μειονοτήτων. Τις ελεύθερες και δίκαιες εκλογές, τις απουσίες διακρίσεων, την υλοποίηση των πρώτων βημάτων οικονομικού μετασχηματισμού (ιδιωτικοποιήσεις, απελευθέρωση των περιορισμών των τιμών), την καλή γειτονία καθώς και την τήρηση της Συμφωνίας του Dayton.

Το ΣΣ λειτουργεί ως εξής. Υπάρχει ένα σώμα καθοδήγησης, το “South Eastern Europe Regional Table” το οποίο αποσαφηνίζει τα διάφορα θέματα που εγείρονται. Το σώμα αυτό αποτελείται από υπουργούς εξωτερικών των χωρών του Συμφώνου Σταθερότητας. Κάτω από αυτό το σώμα υπάρχουν τρεις «τράπεζες εργασίας» που επικεντρώνονται σε διάφορα θέματα όπως: εκδημοκρατισμός, ανθρώπινα δικαιώματα,

οικονομική ανόρθωση, ανάπτυξη, συνεργασία, θέματα ασφαλείας. Ο στόχος αυτών των «τραπεζών εργασίας» είναι να επιλύσουν τις διαφορές στην περιοχή με διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες και να αναπτύξουν την καλή γειτονία μέσω διασυνοριακών προγραμμάτων και να υπάρξει έτσι διάχυση σε δυσκολότερες περιοχές.

Ο «ειδικός συντονιστής» είναι ο αντιπρόσωπος της ΕΕ στο “Regional Table”. Ηγείται αυτού του σώματος και συντονίζει τις δραστηριότητες με τις «τράπεζες εργασίας». Τέλος υποβάλλει έκθεση στον ΟΑΣΕ.

Η χρηματοδότηση του Συμφώνου Σταθερότητας δεν θα συνεχιστεί διαχρονικά. Συγκεκριμένα, μετά την κρίση στο Κοσσυφοπέδιο \$21δισ έχουν προσφερθεί για την ανοικοδόμηση του Κοσόβου και είναι δύσκολο να δίνονται μεγάλα ποσά για το Σύμφωνο Σταθερότητας παρ’ όλη τη μακροχρόνια διάρκεια του. Η διεθνής κοινότητα έχει κουραστεί να προσφέρει συνεχώς χρήματα για τη συγκεκριμένη περιοχή (η λεγόμενη «βαλκανική κούραση»). Επιπλέον, οι δυτικές κυβερνήσεις ίσως δεν ενδιαφέρονται να βοηθήσουν τόσο τα Δ. Βαλκάνια από τη στιγμή που υπάρχουν και εσωτερικά προβλήματα (αποκοπές κοινωνικών προγραμμάτων). Τέλος, κατά τη διάρκεια της ανοικοδόμησης της Βοσνίας μεγάλα ποσά εξαφανίστηκαν λόγω εξαπάτησης, ενώ η ίδια η οικονομία της Βοσνία το 1999 (3 χρόνια μετά) εξαρτιόταν αποκλειστικά από τη διεθνή βοήθεια.

Από την άλλη μεριά υφίσταται και το Κοσσυφοπέδιο που και αυτό δεν μπορεί να ανεξαρτητοποιηθεί πλήρως, γιατί

αντιδρούν Ρωσία και Κίνα. Τα εξωτερικά σύνορα του Κοσόβου φυλάσσονται ακόμα από δυνάμεις του NATO και κανείς δεν ξέρει πότε θα επιτρέψει το NATO να αναλάβουν τέτοια καθήκοντα οι Σέρβοι.

Το ΣΣ εκτός από τα αυτόνομα εμπορικά μέτρα, την σύναψη Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης στόχευέ και στην παροχή οικονομικής βοήθειας προς τις χώρες που συμμετέχουν στην διαδικασία, κυρίως μέσω του προγράμματος CARDS (Community Assistance for Reconstruction Development and Stabilization). Με το πρόγραμμα αυτό η ευρωπαϊκή αντιπροσωπία έχει βελτιώσει την σταθεροποιητική και αναπτυξιακή πορεία της των κρατών της περιοχής, την παράδοση της ενίσχυσης στο Κοσσυφοπέδιο, το Μαυροβούνιο, τη Σερβία και τώρα τη ΠΓΔΜ. Αλλά το σημαντικότερο απ' όλα είναι ότι η ΕΕ προσφέρει στις χώρες της περιοχής αυτής την προοπτική εισόδου στην Ένωση, αφού τις εντάσσει στη σειρά αναμονής υποψηφίων κρατών για την ένταξη.

Το χρηματικό πόσο υποστήριξης μέσω των Cards ήταν 197 εκατομμύρια ευρώ για την περίοδο του 2002-2004, ή το 10% των διαθέσιμων κεφαλαίων για τις Cards συνολικά. Ο προϋπολογισμός όμως για το κόστος του συνολικού προγράμματος στα Δυτικά Βαλκάνια τελικά αγγίζει περίπου τα 5 δισεκατομμύρια ευρώ (4,6 δις). Δια του προγράμματος αυτού που ήδη είχε αποφασιστεί να συνεχιστεί μέχρι το 2006, η ΕΕ ήθελε να αντιμετωπίσει τα περιφερειακά προβλήματα στα Δυτικά Βαλκάνια. Αυτό βέβαια αποτέλεσε μια γενικότερη

επιδίωξη και στόχο της ΕΕ για τα Βαλκάνια. Οι κύριες όμως προτεραιότητες που έθεσε η Ένωση μέσω των Cards ήταν η διαχείριση των εθνικών συνόρων, η περιφερειακή ανάπτυξη υποδομής και η βοήθεια προς τις χώρες αυτές, ώστε να χτίσουν ισχυρότερα εθνικά ιδρύματα.

Το περιφερειακό έγγραφο στρατηγικής των Cards προσδιορίζει τέσσερις περιοχές δράσεων: την πολιτική, τη νομοθετική, την οικονομική και την περιφερειακή διάσταση του εξευρωπαϊσμού των κρατών της περιοχής. Χρηματοδοτήθηκαν έργα που στόχευαν στην α) στην ανοικοδόμηση, τη δημοκρατική σταθερότητα, τη συμφιλίωση και την επιστροφή των προσφύγων β) στην ανάπτυξη του θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου των χωρών με γνώμονα την εναρμόνισή τους με τους κανόνες και τις προσεγγίσεις της ΕΕ, για να υποστηρίξει τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την κοινωνία πολιτών και τα μέσα, και τη λειτουργία μιας οικονομίας ελεύθερης αγοράς, γ) την βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της δομικής μεταρρύθμισης, και τέλος δ) στην προώθηση των στενότερων σχέσεων και περιφερειακή συνεργασία μεταξύ των χωρών του SAP αλλά και μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των υποψηφίων χωρών της κεντρικής Ευρώπης.

Η επιτροπή υπέβαλλε κάθε χρόνο έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το συμβούλιο για να τους ενημερώσει για την πρόοδο της κοινοτικής βοήθειας προς τις

χώρες τις ΝΑ Ευρώπης. Την ευθύνη για την υλοποίηση του προγράμματος CARDS η Ε.Ε την ανάθεσε σε φορείς που θα βρίσκονται σε εγγύτητα με τα Δυτικά Βαλκάνια έτσι ώστε να μπορούν να συνεισφέρουν στην σωστή αξιοποίηση της κοινοτικής βοήθειας και να συνεργαστούν με τους τοπικούς φορείς. Η «Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Ανασυγκρότηση»(European Agency for Reconstruction) ανέλαβε τις χώρες της Γιουγκοσλαβίας και της ΠΓΔΜ με έδρα την Θεσσαλονίκη.

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Ανασυγκρότηση η οποία υπογράφηκε στις 5 Δεκεμβρίου του 2000, ήταν αρμόδια για την χορήγηση του μεγαλύτερου τμήματος της κοινοτικής βοήθειας για την δημοκρατία του Μαυροβουνίου, την δημοκρατία της Σερβίας μαζί με το Κοσσυφοπέδιο καθώς και για την Πρώην Δημοκρατία της ΠΓΔΜ. Η υπηρεσία αυτή ήταν διατεθειμένη να συγκεντρώνει, να αναλύει και να διαβιβάζει στην Επιτροπή πληροφορίες σχετικά με τις ζημιές και τις ανάγκες που συνδέονται με την ανασυγκρότηση και την επιστροφή των προσφύγων και των εκτοπισθέντων καθώς και με τις περιοχές που είχαν άμεση ανάγκη για βοήθεια. Επίσης εξασφάλιζε την χορήγηση της κοινοτικής βοήθειας μέσω της συγγραφής υποχρεώσεων, της υπογραφής συμβάσεων, την ανάθεση συμβάσεων, την αξιολόγηση και τον έλεγχο των έργων και των πληρωμών

Η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης ενθουσίασε τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Στις 24 Νοεμβρίου του 2000, οι ηγέτες των χωρών της Δυτική Βαλκανικής συναντήθηκαν στην Κροατία με τους ομολόγους τους από την

Ε.Ε και υπέγραψαν την Διακήρυξη του Ζάγκρεμπ στην οποία έγιναν δεκτοί οι όροι και οι προϋποθέσεις της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης από τις χώρες της περιοχής. Οι χώρες δεσμεύτηκαν να συνεργαστούν από κοινού για την δημιουργία μια ζώνης ελεύθερου εμπορίου στα Δυτικά Βαλκάνια, όπως επίσης και την υπογραφή περιφερειακών συμφωνιών στους τομείς της δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων.

Η Ε.Ε έκρινε πώς έπρεπε να βρει τρόπους ώστε να εξασφαλιστεί η ειρήνη και η σταθερότητα στην περιοχή αλλά διαφορετικούς από αυτούς που βρέθηκαν για την υπόλοιπη Ευρώπη. Με την λήξη του πολέμου εφαρμόστηκαν όλα τα προγράμματα που είχαν δημιουργηθεί για την οικοδόμηση της δημοκρατίας και της ειρήνης αλλά και τα προγράμματα αναπτυξιακής βοήθειας.(Dayton, Phare, Obnova).

Η Πολιτική της ΕΕ Στην ΟΔΓ

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας αποκλίστηκε από το πρόγραμμα Phare και Obnova εξαιτίας της συμμετοχής της στην αιματηρή διάλυση της χώρας και βεβαία διότι πραγματοποίησε πόλεμο με την Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Αν και υπογράφηκε η συμφωνία του Dayton, η ΟΔΓ έχασε την ευκαιρία να ενταχθεί σταδιακά στην Ευρωπαϊκή οικογένεια. Μόνη πια έπρεπε να αντιμετωπίσει τα δύο μεγάλα προβλήματα της: το ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου και το μη δημοκρατικό τρόπο διακυβέρνηση της.

Λίγους μήνες μετά την συμφωνία του Dayton, η Ε.Ε εφάρμοσε ένα νέο πρόγραμμα σταθεροποίησης στην περιοχή, την «Περιφερειακή Προσέγγιση». Το πρόγραμμα αυτό ευνόησε κυρίως τα αυταρχικά καθεστώτα. Το πρώτο ευνοϊκό βήμα που προέβλεπε το πρόγραμμα αυτό για την ΟΔΓ ξεκίνησε τον Απρίλιο του 1997 όπου αποφασίστηκε η επανέναρξη των Αυτόνομων Εμπορικών Προτιμήσεων. Το έτος 1997 χαρακτηρίστηκε από σκαμπανεβάσματα στο πολιτικό τομέα με κύρια πρόσωπα τον Slobodan Milosevits και τον εθνικιστή Σεσέλι. Ο Milosevits αρπάζοντας την ευκαιρία που του δόθηκε με την ήττα του συνασπισμού του Σεσέλι, προχώρησε στο επόμενο βήμα του σχεδίου του- την εδραίωση της εξουσίας του- χρησιμοποιώντας την υποτιθέμενη «απειλή» του Κοσσόβου ώστε να συγκεντρώσει το Σερβικό λαό με το μέρος του.

Μετά την λήξη του πολέμου στο Κόσσοβο και την πτώση του καθεστώτος Milosevits , το πρόγραμμα OBNOVA που δεν είχε εφαρμοστεί καθόλου στην ΟΔΓ άρχισε να εφαρμόζεται με απόφαση της Ε.Ε μέσω της πρωτοβουλίας «Ενέργεια για την Δημοκρατία». Στα μέσα του 1999 αποφασίστηκε να διανεμηθεί πετρέλαιο θέρμανσης σε Δήμους και Επαρχίες της Σερβίας όπου ελέγχονταν από τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Η ΟΔΓ εξαιρέθηκε από την εμπορική απελευθέρωση που πρότεινε η Επιτροπή της Ε.Ε. τον Οκτώβριο του 2000 είχαμε αλλαγή πολιτικής της Ε.Ε μετά την δημοκρατική αλλαγή που πραγματοποίησε το Βελιγράδι. Το Συμβούλιο της Ε.Ε θέλοντας να εφαρμόσει έναν νέο κανονισμό που αποφασίστηκε τον Νοέμβριο του 2000, έκρινε

την ΟΔΓ ξανά επιλέξιμη για εμπορικές αλλαγές καθώς και για προγράμματα χρηματοδοτικής βοήθειας. Με τον εκδημοκρατισμό η ΟΔΓ προχώρησε ένα βήμα μπροστά για την σταθεροποίηση της χώρας.

Η Σερβία βρίσκεται στην κατηγορία της δυνάμει υποψήφιας χώρας σημειώνοντας πρόοδο σύμφωνα με τον χάρτη πορείας που συνέταξε η Επιτροπή της Ε.Ε το 2005. Η Ε.Ε ενίσχυσε την προσέγγιση της στην χώρα με την εφαρμογή της ΣΣΣ.

Το Μαυροβούνιο ανεξαρτοποιήθηκε από την Σερβία μόλις με δημοψήφισμα που πραγματοποιήθηκε στην χώρα τον Ιούλιο του 2006. οι διαπραγματεύσεις βρίσκονται σε εξέλιξη για την σύναψη μιας ΣΣΣ με το Μαυροβούνιο, καθώς εξαρτώνται από την πλήρη συνεργασία της χώρας με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο στο ζήτημα της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Η Σερβία συνεχίζει να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά το καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου. Παρά ταύτα, η χώρα σημείωσε πρόοδο προς την κατεύθυνση της οικονομική ενοποίησης με την Ε.Ε και η σύναψης της ΣΣΣ θα την βοηθήσει να εξελιχθεί. Το νέο σύνταγμα της χώρας θα βοηθήσει στην ενίσχυση της σωστής διακυβέρνησης. Στόχος της χώρας είναι η διατήρηση της μακροοικονομικής της σταθερότητας, να προωθήσει τις ιδιωτικοποιήσεις και να προσελκύσει ξένες επενδύσεις στην επικράτεια της. Η Σερβία χορηγεί ευκολότερα διαβατήρια και συμμετέχει σε κοινοτικά προγράμματα. Η οικονομική

βοήθεια που είχε προβλέψει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Σερβία και το Μαυροβούνιο για την περίοδο 2004-2005 άγγιζε το ποσό των 427 εκατομμυρίων ευρώ.

Η Πολιτική της ΕΕ στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη συμμετείχε πλήρως στη διαδικασία σταθεροποίησης και ένωσης. Μετά από τη δήλωση της ανεξαρτησίας τον Απρίλιο του 1992 στη χώρα ξέσπασε ένας τραγικός εμφύλιος πόλεμος που συνεχίστηκε μέχρι τον Νοέμβριο του 1995 και οδήγησε στη μετατόπιση κατ'εκτίμηση 1,2 εκατομμύρια ανθρώπων και την μεγάλη φυσική και οικονομική καταστροφή. Η σημερινή δομή του κράτους της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης καθιερώθηκε στο πλαίσιο μιας γενικής συμφωνίας, η οποία έθεσε την λήξη του πολέμου με αποτέλεσμα την δημιουργία ενός αδύνατου κράτους. Η παρουσία και η συμμετοχή της διεθνούς κοινότητας έχουν εξασφαλίσει κάποιου είδους δημοκρατία, παρόλο που ο σεβασμός του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι ακόμα καθολικός. Η περίοδος αυτή μετά τον πόλεμο έχει χαρακτηριστεί από την μεγάλη ανόρθωση που χρηματοδοτείται και που κατευθύνεται από τη διεθνή κοινότητα. Παρόλο που στη χώρα έχουν υψηλά επίπεδα αύξησης από το τέλος του πολέμου, το ΑΕΠ είναι ακόμα αρκετά κάτω από τα προπολεμικά επίπεδα και το χαμηλότερο στην περιοχή. Η βοήθεια θα μειωθεί στα μελλοντικά χρόνια και αυτό με την σειρά του θα μειώσει τα επίπεδα αύξησης. Έτσι και εδώ μέσα σ' ένα τέτοιο πλαίσιο το

πρόγραμμα Cards κλήθηκε να προσφέρει ένα χέρι βοήθειας στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, καθώς και στην εδραίωση της δημοκρατίας.

Η Πολιτική της ΕΕ Στην Κροατία

Η Κροατία ήταν άλλη μια χώρα που είχε εμπλακεί σε πολεμική σύγκρουση με την Σερβία-Μαυροβούνιο. Μόλις λίγους μήνες μετά την λήξη του πολέμου στην Σλοβενία, ξέσπασε ο πόλεμος στην Κροατία ο οποίος τερματίστηκε στις 3 Ιανουαρίου του 1992 με την μεσολάβηση του ΟΗΕ. Η Κροατία συμμετείχε στην ειρηνευτική συμφωνία του Dayton(1995). Η χώρα δέχτηκε ειρηνευτικές αποστολές από τον ΟΗΕ και το ΝΑΤΟ, ενώ οικονομικά την βοήθησε σε μεγάλο βαθμό η Ε.Ε με σκοπό να ανασυγκροτηθεί η χώρα. Λόγω του εμφύλιου πολέμου που προηγήθηκε στην η Κροατία δεν ήταν δυνατών να της χορηγηθεί χρηματική βοήθεια από το πρόγραμμα Phare. Αντίθετα το 1996 η Ε.Ε υιοθέτησε τον κανονισμό ΟΒΝΟΝΑ με σκοπό να βοηθήσει τις χώρες τις Ευρώπης. Μια από τις χώρες που δέχτηκε την βοήθεια αυτή ήταν και η Κροατία.

Το 1996 η Ε.Ε βρισκόταν σε συνεχή διαδικασία εξεύρεσης προγραμμάτων που θα βοηθούσαν τις χώρες τις Νοτιοανατολικής Ευρώπης να ενταχθούν στην Ε.Ε

Το επόμενο βήμα της Ε.Ε ήταν η νέα διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης η οποία βρήκε την Κροατία εκτός των διαπραγματεύσεων εξαιτίας της ανικανότητας τη

χώρας να εφαρμόσει τους όρους έναρξης των διαπραγματεύσεων. Η Κροατία προέβη σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις σύμφωνα με του όρους σταθεροποίησης και σύνδεσης. Η χώρα αναγνωρίστηκε στις 18 Ιουνίου του 2004 στο Ευρωπαϊκό συμβούλιο στις Βρυξέλλες ως «Υποψήφια για ένταξη» ύστερα από την θετική στάση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (20 Απριλίου 2004) στην αίτηση ένταξης της που είχε καταθέσει τον Φεβρουάριο του 2003 .

Ο Επίτροπος διερεύνησης Olli Rehn τον Νοέμβριο του 2005 αναγνώρισε ότι η Κροατία πληρεί τα πολιτικά κριτήρια αλλά πρέπει να συνεργαστεί με την Ε.Ε και πιο συγκεκριμένα με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για το θέμα της Πρώην Γιουγκοσλαβίας. Επιπλέον, χρειάζεται να ξεκινήσει μεταρρύθμιση και στον δικαστικό τομέα. Όσον αφορά την οικονομία έχει κάνει σημαντική πρόοδο, η όποια όμως συνεχίζει να παρουσιάζει κάποιες αδυναμίες στον τομέα της ιδιωτικοποίησης και του κρατικού παρεμβατισμοί.

Η ΕΕ πιστεύει ότι η Κροατία εξακολουθεί να χρειάζεται την εφαρμογή θεσμικών μεταρρυθμίσεων ώστε να συμμορφωθεί η νομοθεσία της με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο. Στις 3 Οκτωβρίου του 2005 η Κροατία ξεκίνησε ενταξιακές διαπραγματεύσεις .Το 2005 έλαβε από την επιτροπή το ποσό των 105 εκατομμύρια ευρώ, ενώ το 2006 η οικονομική βοήθεια ανήλθε στα 140 εκατομμύρια ευρώ .

Η Πολιτική της ΕΕ Στην ΠΓΔΜ

Τον Απρίλιο του 2001, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ υπέγραψε ΣΣΣ με την ΕΕ, όμως από τις αρχές του ίδιου έτους οι Αλβανικές παραστρατιωτικές ομάδες που είχαν δημιουργηθεί στην χώρα ήταν έτοιμες να διαπλακούν σε εμφύλιο πόλεμο με την χώρα.

Η ΕΕ κινήθηκε δυναμικά στην διευθέτηση της κρίσης που ξέσπασε στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ το καλοκαίρι του 2001. Η συμφωνία της Οχρίδας επέτρεψε να αναβαθμιστεί η θέση της Αλβανικής κοινότητας ώστε να απέλθει η σταθερότητα στην χώρα. Η πολιτική επιρροή της ΕΕ άρχισε να ωριμάζει καθώς το 2003 η ένωση ανέλαβε την διεξαγωγή ειρηνευτικών αποστολών αστυνομικού και πολιτικού χαρακτήρα σε περιοχές όπως η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και η ΠΓΜΔ.

Η ΕΕ ανέπτυξε δυο αποστολές όσον αφορά την ΠΓΔΜ. Η πρώτη αποστολή ήταν η επιχείρηση στρατιωτικού χαρακτήρα με την ονομασία CONCORDIA. Η επιχείρηση αυτή ήταν η συνέχεια της αποστολής του ΝΑΤΟ από την Ένωση. Με αυτήν την αποστολή η ΕΕ στόχευε στην διατήρησης ενός περιβάλλοντος ασφαλείας στην ΠΓΔΜ με αποτέλεσμα να επιτρέψει την ομαλή εφαρμογή της συμφωνίας ειρήνης της Οχρίδας. Η τελευταία συμφωνία υπογράφηκε μεταξύ της Αλβανικής μειονότητας και της σλαβόμακεδονικής κυβέρνησης τον Αύγουστο του 2001.

Τον Δεκέμβριο του 2003 η ΕΕ αποφάσισε να αναπτύξει μια αστυνομική επιχείρηση στην ΠΓΔΜ με την ονομασία EUROL PROXIMA. Σκοπός της αποστολής ήταν η διατήρηση της έννομης τάξης, την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος καθώς και τη διακρατική συνεργασία στα σχετικά θέματα. Η αστυνομική επιχείρηση περιλάμβανε περίπου 200 άτομα και αποτελείτε από αστυνομικό και πολιτικό προσωπικό από χώρες της ΕΕ αλλά και άλλες χώρες. Η αστυνομική αποστολή είχε διάρκεια δύο χρόνια και έφερε κοντά την Ένωση με τις δομές του ΝΑΤΟ. Οι αποστολές αυτές διαμόρφωσαν θετικά την αρνητική εικόνα της Ένωσης στον τομέα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας. Εγκρίθηκαν προγράμματα από την ΕΕ για την διευκόλυνση της επιστροφής των προσφύγων και των εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων (Internally Displaced persons IDP) με σκοπό να βελτιωθούν οι εξοπλισμοί της τοπικής αυτοδιοίκησης σε όλη την επικράτεια της χώρας.

Η χρηματική βοήθεια που δέχτηκε η ΠΓΔΜ το διάστημα 2001-2003 από το πρόγραμμα CARDS ήταν 131,3 εκατομμύρια ευρώ. Στις 9 Νοεμβρίου του 2005 η ΠΓΔΜ εγκρίθηκε από την ΕΕ να προσχωρήσει η χώρα στην ενταξιακή της πορεία. Η ΠΓΔΜ είχε υποβάλει αίτηση προσχώρησης τον Μάρτιο του 2004 ενώ τον Δεκέμβριο του 2005 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προσέδωσε στην ΠΓΔΜ το καθεστώς της υποψήφιας χώρας.

Η Πολιτική της ΕΕ Στην Κοσσυφοπέδιο

Ακόμη μια φορά η δυνατή στρατιωτική επέμβαση του ΝΑΤΟ στον πόλεμο που ξέσπασε στο Κοσσυφοπέδιο κατέδειξε την απουσία επιχειρησιακής συνδρομής της Ένωσης. Η πολιτική της ΕΕ περιοριζόταν μέχρι το τέλος του πολέμου του Κοσσυφοπεδίου στην οικονομική βοήθεια χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων ήταν απαλλαγμένες από τις μεταρρυθμίσεις που θα οδηγούσαν σε ουσιαστική συνεργατική σχέση με την Ευρώπη. Η αδυναμία της Ένωσης να ασκήσει επιχειρησιακά κοινές δράσεις στον τομέα της διαχείρισης κρίσεων, την περιόρισε στο να πραγματοποιεί διεθνείς δράσεις επιβολής βίας στον σχεδιασμό των οποίων δεν συμμετείχε. Ωστόσο, χορήγησε μεγάλα χρηματικά ποσά για να εκδημοκρατιστεί η χώρα και να προβεί σε έργα ανοικοδόμησης.

Με το τέλος του πολέμου στο Κοσσυφοπέδιο, η ΕΕ άλλαξε πολιτική στην περιοχή. Στράφηκε προς μια συνεκτική στρατηγική που ενθάρρυνε την Ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων. Η ένωση αποδέχτηκε το καθεστώς που προβλέπεται από την απόφαση του συμβουλίου ασφαλείας 1244(1999), σύμφωνα με την οποία η περιοχή βρίσκεται υπό την εξουσία της Αποστολή Ενδιάμεσης Διοίκησης των Ηνωμένων Εθνών στο Κοσσυφοπέδιο (UNIMIK). Η UNIMIK (απόφαση 1244) είχε την δυνατότητα να συστήνει και να υποστηρίζει τοπικούς θεσμούς αυτοδιαχείρισης μέχρι Σύμφωνα με απόφαση του ΟΗΕ,

υπάρχουν οκτώ δίκες προόδου « standards before status»²⁵. Σε περίπτωση που το Κοσσυφοπέδιο τις υλοποιήσει τότε έχει την δυνατότητα να διεκδικήσει την ανεξαρτησία του.

Η ΕΕ προσεγγίζει το ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου με προσοχή. Η απόφαση 1244 προβλέπει ότι η περιοχή βρίσκεται υπό το καθεστώς διευρυμένης αυτονομίας αλλά εξακολουθεί να βρίσκεται κάτω από την κυριαρχία της Σερβίας. Το 1999 πρόσφερε χρηματική βοήθεια στο Κοσσυφοπέδιο μέσα από το πρόγραμμα CARDS το οποίο άγγιζε τα 1,6 δις ευρώ. Οι προτεραιότητες του προγράμματος CARDS για το διάστημα 2005-2006 αφορούσαν πρωτοβουλίες για δημοκρατική σταθερότητα, την επιστροφή των προσφύγων, την προώθηση της κοινωνίας των πολιτών και των μέσων επικοινωνίας, την χρηστή διακυβέρνηση και την θεσμική οικοδόμηση. Μεταρρυθμίζει στους τομείς της δικαιοσύνης, της αστυνόμευσης, της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος, του πολιτικού ασύλου και μετανάστευσης καθώς και σε τομείς της δημόσιας διοίκησης, την τελωνιακή πολιτική και την οικονομική ανάπτυξης.

Η ΕΕ χορήγησε το 2005 59,5 εκατομμύρια ευρώ ενώ το 2006 το χρηματικό ποσό που έδωσε άγγιζε τα 54,5 εκατομμύρια ευρώ.

---

²⁵ Δείκτες προόδου : εγκαθίδρυση δημοκρατικών θεσμών, προστασία των μειονοτήτων, προώθηση οικονομικής ανάπτυξης, διασφάλιση του κράτους δικαίου, δικαίωμα ελεύθερης μετακίνηση και το δικαίωμα της ιδιοκτησίας.

Ο ρόλος του ΝΑΤΟ

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου το ΝΑΤΟ έκανε μεγάλες αλλαγές στην προσέγγιση του για την παροχή ασφάλειας. Η μέθοδος την οποία ακολούθησε ήταν να προχωρήσει στο σχηματισμό συνεταιρισμούς με κράτη που δεν είναι μέλη του, καθώς και με άλλους διεθνείς οργανισμούς. Αυτή η πολιτική έδειξε από νωρίς τα θετικά της αποτελέσματα με την δημιουργία φόρουμ και προγραμμάτων για να βοηθηθούν στην δημοκρατική μετάβαση η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Εξελίχθηκε ρεαλιστικά σε αντίδραση των πολέμων της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας και προωθήθηκε ακόμη περισσότερο και πήρε την μορφή του επείγοντος μετά από τις τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών στις 11 Σεπτεμβρίου 2003. Επιπλέον, στην πορεία η Συμμαχία μετασχηματίζεται για να καταπολεμήσει τις απειλές που θέτουν τόσο η εξάπλωση των όπλων μαζικής μεταφοράς όσο και η διεθνής τρομοκρατία.

Η λογική της πολιτικής αυτής είναι η εξής, καθώς γίνεται ολοένα και πιο περίπλοκο το στρατηγικό περιβάλλον, κανένας θεσμός από μόνος του δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι διαθέτει την μαγική φόρμουλα για να εγγυηθεί την ειρήνη. Ο τρόπος για να προσφερθεί το μέγιστο δυνατό επίπεδο ασφάλειας τόσο για τα μέλη του ΝΑΤΟ όσο και για τον ευρύτερο κόσμο είναι μέσω της δημιουργίας ενός δικτύου συνεργαζομένων εταίρων όπου όλοι έχουν ειδικό ενδιαφέρον στην διατήρηση και την προώθηση της σταθερότητας και της ευημερίας.

Η πολιτική αυτή των συνεταιρισμών του NATO ξεκίνησε με το χέρι φιλίας που προσέφερε η Συμμαχία στα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης αμέσως μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου και την διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Στην πρώτη περίπτωση, η πολιτική αυτή εκδηλώθηκε με την δημιουργία του Βόρειο-Ατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας (NACC) στην έδρα του NATO τον Δεκέμβριο του 1991, ως ενός φόρουμ για συζήτηση και προώθηση των θεμάτων ασφαλείας τόσο για τα μέλη του NATO όσο και για τους πρώην αντιπάλους της Συμμαχίας.

Το NATO το 1994 δημιούργησε τη Σύμπραξη για την Ειρήνη, ένα πρακτικό πρόγραμμα για στρατιωτική συνεργασία και βοήθεια το οποίο συνέφερε τις ατομικές ανάγκες του κάθε συμμετέχοντος κράτους, και πρωταρχικός της στόχος ήταν βοηθήσει να θεσμοθετηθεί ο δημοκρατικός έλεγχος πάνω στις ένοπλες δυνάμεις, για να βοηθήσει την διαδικασία της στρατιωτικής μεταρρύθμισης και στην ανάπτυξη συμβατών με το NATO στρατών. Τις ωφέλειες από την συνεργασία είδαν και άλλα Ευρωπαϊκά κράτη για ασφάλεια μέσω του NACC και της Σύμπραξης για την Ειρήνη. Πολλοί επιθυμούσαν να συμμετάσχουν και η ιδιότητα του μέλους διευρύνθηκε και πέρα από τα μέλη του NATO και τα πρώην κομμουνιστικά κράτη για να συμπεριληφθούν και τα παραδοσιακά ουδέτερα κράτη της Δυτικής Ευρώπης. Προκειμένου να αντικατοπτριστεί η αλλαγή αυτή αλλά και η εξέλιξη στον συνεταιρισμό του NATO με τα Εταιρικά κράτη, το NACC το

1997 μετονομάστηκε σε Ευρώ-Ατλαντικό Συμβούλιο Σύμπραξης (EAPC).

«Ένα άκρως πρακτικό αγαθό από τους πολλούς συνεταιρισμούς του NATO είναι η συνεισφορά που έχουν κάνει τα Εταιρικά κράτη, και που συνεχίζουν να κάνουν, στις καθοδηγούμενες από τη Συμμαχία επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης σε στρατεύματα, εξοπλισμό και πόρους. Η συγκέντρωση 70.000 ανδρών που χρειάστηκαν για τις NATOϊκές επιχειρήσεις στη Βοσνία και το Κοσσυφοπέδιο το 1999 και το 2000 θα ήταν εξαιρετικά δύσκολη χωρίς τις συνεισφορές των Εταίρων. Συνεισφέροντας στρατεύματα, τα Εταιρικά κράτη επέδειξαν την δέσμευσή τους τόσο στην Ευρώ-Ατλαντική ασφάλεια όσο και στην Ευρώ-Ατλαντική συνεργασία για ασφάλεια. Όμως, το έργο της ανοικοδόμησης της ειρήνης και της σταθερότητας στις ρημαγμένες από τον πόλεμο περιοχές της πρώην Γιουγκοσλαβίας απαιτούσε περισσότερο από απλές στρατιωτικές λύσεις. Επομένως, επιπροσθέτως προς τη συνεργασία με κράτη που δεν είναι μέλη του, το NATO σφυρηλάτησε αποτελεσματικούς συνεταιρισμούς με άλλους διεθνείς θεσμούς, προκειμένου να επιτύχει τελικά αυτοσυντηρούμενες διαδικασίες ειρήνευσης.»²⁶

Είναι γεγονός πως οι πόλεμοι που πραγματοποιήθηκαν με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας βρήκαν σε απροετοίμαστη τη διεθνή κοινότητα, οι κύριοι θεσμοί που ενεπλάκησαν ήταν η Ευρωπαϊκή Ένωση, το NATO, ο Οργανισμός για την

---

²⁶ <http://www.nato.int/docu/review/2003/issue3/greek/art2.html#forward>

Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και τα Ηνωμένα Έθνη. Οι παραπάνω θεσμοί σταδιακά αντιμετώπισαν την κατάσταση και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής ξεκίνησαν να χτίζουν αποτελεσματικές σχέσεις εργασίας. Η εμπειρία από τη συνεργασία επί του εδάφους πρώτα στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη, και έπειτα στο Κοσσυφοπέδιο και στην ΠΓΔΜ βοήθησε να διαμορφωθούν όλοι αυτοί οι οργανισμοί και οι μεταξύ τους σχέσεις.

Το 1995 το ΝΑΤΟ αναπτύχθηκε στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη με κύριο στόχο του να επιβλέπει την υλοποίηση των στρατιωτικών πλευρών της Συμφωνίας του Dayton. Επιπλέον, προσέφερε τις συνθήκες με τις οποίες άλλοι οργανισμοί, όπως η ΕΕ, ο ΟΑΣΕ και ο ΟΗΕ, καθώς και αρκετές μη-κυβερνητικές οργανώσεις, μπόρεσαν να συνεισφέρουν στην ανοικοδόμηση της ειρήνης και της σταθερότητας στην χώρα.

Το φθινόπωρο του 2005, τα νομοθετικά σώματα των δύο οντοτήτων της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης (B-E) ενέκριναν μια ιστορική συμφωνία την οποία κατήρτισε η Επιτροπή Αμυντικής Μεταρρύθμισης. Με τη συμφωνία καταργείται η υποχρεωτική στράτευση, δημιουργείται ένα ενιαίο Υπουργείο Άμυνας σε πολιτειακό επίπεδο και καθιερώνεται ένας επαγγελματικός στρατός προσαρμοσμένος στις ανάγκες της B-E, στις ανάγκες ασφάλειας της περιοχής και τις προϋποθέσεις ένταξης στη διεθνή στρατιωτική κοινότητα. Η συμφωνία, που αποτελεί βήμα-κλειδί στην ενταξιακή πορεία της B-E στις Ευρώ-Ατλαντικές δομές, εκφράζει και τη δέσμευση του

NATO, εδώ και μια δεκαετία, για τη διασφάλιση ενός σταθερού μέλλοντος για τους πολίτες της Βοσνίας.

Το 2010 στην πρωτεύουσα της Πορτογαλίας τη Λισσαβόνα, συζητήθηκε το μέλλον του NATO. Εκεί έγινε η Σύνοδος Κορυφής του NATO, με τη συμμετοχή Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων, όπως ο Μπάρακ Ομπάμα, η Μέργκελ, ο Σαρκοζί, ο Κάμερον κ.ά. Συμμετείχαν επίσης και οι υπουργοί εξωτερικών και Άμυνας της Ατλαντικής Συμμαχίας. Σύμφωνα με την έκθεση που παρουσίασε ο Γ.Γ. του NATO Φ.Ράσμουςεν, το NATO θα μετεξελιχτεί σε έναν δυναμικό και ευέλικτο πολιτικό-στρατιωτικό οργανισμό, που θα οικοδομεί την ασφάλεια και θα αντιμετωπίζει απειλές όπως είναι η τρομοκρατία, η πειρατεία, ο κυβερνοπόλεμος και οι πυραυλικές επιθέσεις, από κράτη με αυταρχικά καθεστώτα όπως το Ιράν και η Βόρεια Κορέα.

Επίσης, ως απειλές για την παγκόσμια ισορροπία και ασφάλεια προσδιορίζονται ο θρησκευτικός φανατισμός, η μετανάστευση, οι κοινωνικές ανισότητες, η παράνομη διακίνηση όπλων και ναρκωτικών, καθώς επίσης και η διασπορά όπλων μαζικής καταστροφής. ΤΟ NATO μετατρέπεται σε Παγκόσμιο «χωροφύλακα», ουσιαστικά σε τοποτηρητή και εγγυητή των πολύμορφων συμφερόντων της Δυτικής Συμμαχίας (ΗΠΑ-NATO-ΕΕ) διευρυμένης με το Ισραήλ και την Αυστραλία. Στα ενδιαφέροντα αυτής της Συνόδου είναι ότι για πρώτη φορά στην ιστορία του NATO, παρίσταται σε σύνοδο Κορυφής ο πρόεδρος της Ρωσίας. Η παρουσία του προέδρου της Ρωσίας Ντιμίτρι Μεντιβέντεφ στη

Λισσαβώνα, σχετίζεται με τη συνεργασία του NATO με τη Ρωσία στην εγκατάσταση αντιπυραυλικής ασπίδας, ως αφετηρία ευρύτερης συνεργασίας.

Ο Ρόλος του ΟΗΕ

Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Εθνών²⁷ αναπτύχθηκαν στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου ως ένας νέος τρόπος αντιμετώπισης των συγκρούσεων, εξαιτίας της αδυναμίας του Συμβουλίου Ασφαλείας εκείνη την εποχή να εφαρμόσει τις εκτεταμένες αρμοδιοτήτων που έχει σύμφωνα με το Χάρτη του ΟΗΕ για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Με την λήξη του Ψυχρού Πολέμου, κυρίως στο διάστημα 1989-1994, οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Εθνών εισέρχονται σε νέα φάση. Ο αριθμός των επιχειρήσεων αυξάνεται σημαντικά, ενώ παράλληλα διευρύνεται η εντολή τους. Αναλαμβάνουν και νέες πρωτοβουλίες, εκτός από τα παραδοσιακά τους καθήκοντα όπως τη διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας, τη διευκόλυνση της εποπτείας εφαρμογής ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την επίβλεψη δημοκρατικών εκλογών και γενικότερα τη στήριξη της διαδικασίας οικοδόμησης της ειρήνης εντός των εμπολέμων κρατών. Πλέον μιλάμε για ειρηνευτικές επιχειρήσεις δεύτερης γενιάς ή για πολυδιάστατες (multidimensional) ή ευρύτερες

---

²⁷ Ο **Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών** (Ο.Η.Ε.) ή **Ηνωμένα Έθνη** (Η.Ε.) είναι ένας διεθνής οργανισμός - συνασπισμός μεταξύ των κρατών του κόσμου με σκοπό την συνεργασία στο Διεθνές Δίκαιο, την ασφάλεια, την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτική ισότητα. Πρόδρομός του θεωρείται η Κοινωνία των Εθνών (ΚτΕ) που αποτέλεσε απαίτηση των Εθνών για τη διεθνή ειρήνη μετά από τις θηριωδίες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Ιδρύθηκε το 1945 από τις χώρες που νίκησαν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και αρχικά είχε 51 μέλη. Το 2009 περιλαμβάνει 192 κράτη μέλη, σχεδόν όλα τα διεθνώς αναγνωρισμένα ανεξάρτητα έθνη.

(wider) ειρηνευτικές επιχειρήσεις ή για επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης (peace-support operations).

Στην πορεία, αναγνωρίζοντας τις τεχνικές αδυναμίες των ειρηνευτικών επιχειρήσεων και στην προσπάθειά τους να τις καταστήσουν πιο αποτελεσματικές, ο ΟΗΕ στράφηκε μετά την κρίση της πρώην Γιουγκοσλαβίας προς τις περιφερειακές οργανώσεις και με σκοπό τη σύναψη συνεργασίας μαζί τους. Για πρώτη φορά ενεργοποιούνται οι διατάξεις του Κεφαλαίου VIII του Χάρτη που αφορά στη συμμετοχή των περιφερειακών οργανώσεων στη διευθέτηση των τοπικών συγκρούσεων.

Η μόνη οργάνωση που μπορούσε να προσφέρει αποτελεσματική βοήθεια στις πολύπλοκες μεταψυχροπολεμικές επιχειρήσεις ήταν το ΝΑΤΟ, το οποίο διέθετε την απαραίτητη τεχνική και στρατιωτική υποδομή, αλλά και την πολιτική εξουσία για τη στήριξη των πρωτοβουλιών αυτών των Ηνωμένων Εθνών στη νέα τάξη πραγμάτων. Το ΝΑΤΟ²⁸, είχε δηλώσει επανειλημμένως την επιθυμία του να συνεργαστεί με τον ΟΗΕ και να στηρίξει τις ειρηνευτικές και άλλες επιχειρήσεις, σε εκτέλεση σχετικών αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας. Το ΝΑΤΟ δήλωσε: Πρώτον την πρόθεση του για επιλεκτική (on a case-by-case basis) στήριξη των επιχειρήσεων αυτών και τη διεξαγωγή τους σύμφωνα με τους κανόνες διαδικασίας του (...and in accordance with our own procedures). Και δεύτερον την παραδοχή ότι οι επιχειρήσεις αυτές θα διεξάγονται με πρωτοβουλία του Συμβουλίου Ασφαλείας (και όχι δική του),

---

²⁸ στο πλαίσιο της αναζήτησης νέου ρόλου μετά την διάλυση της ΕΣΣΔ,

στο οποίο αναγνώριζε την πρωταρχική ευθύνη στα θέματα διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Η στάση του NATO ήταν σύμφωνη και με την πάγια θέση του ΟΗΕ στα θέματα όπως: Να χρησιμοποιήσουν, μόνο την τεχνικό-υλική υποδομή του περιφερειακού αυτού οργανισμού (NATO) και να κρατήσουν για τον εαυτό τους τον πολιτικό έλεγχο και τις τελικές πολιτικές επιλογές σε σχέση με τις επιχειρήσεις αυτές.

Το NATO από τις αρχές της δεκαετίας του '90, έπαιξε τον ρόλο της υποστήριξης των επιχειρήσεων ειρήνης (peace -support operations) του ΟΗΕ σε συνεργασία με τον Οργανισμό αυτό. Οι νέες αυτές δραστηριότητες του NATO δεν περιορίζονται στην άμυνα των μελών του από επίθεση τρίτου, αλλά επεκτείνονται και σε δραστηριότητες επιβολής της ειρήνης (peace-enforcement) εκτός της περιοχής του.

Ο ΟΗΕ με το NATO ξεκίνησαν την συνεργασία τους κυρίως όταν ξέσπασε η κρίση στην πρώην Γιουγκοσλαβία, όπου το Συμβούλιο Ασφαλείας έλαβε μια σειρά αποφάσεων με τις οποίες εξουσιοδοτούσε τη συνεργασία των περιφερειακών οργανώσεων (και το NATO) με την ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ, την UNPROFOR. Έτσι, το NATO ανέλαβε δράση στην πρώην Γιουγκοσλαβία, η οποία περιλάμβανε επιτήρηση και επιβολή της απαγόρευσης στρατιωτικών υπερπτήσεων στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη (no-fly zone), άσκηση νηοψίας για την εφαρμογή του εμπάργκο κατά της χώρας αυτής, αεροπορική υποστήριξη (close air support) και βομβαρδισμούς για την προστασία του προσωπικού της UNPROFOR εντός των ασφαλών περιοχών (safe havens). Γίνεται αντιληπτό ότι σε

αυτή την απόφαση το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν εξουσιοδοτούσε το ΝΑΤΟ να λάβει μέτρα καταστολής (αεροπορικούς βομβαρδισμούς), αλλά να απαντήσει μόνο στους αεροπορικούς βομβαρδισμούς κατά των ασφαλών περιοχών, προκειμένου να προστατέψει το προσωπικό της ειρηνευτικής δύναμης κατά την εκτέλεση της αποστολής της.

Με την εξέλιξη των γεγονότων παρουσιάστηκαν προβλήματα μεταξύ της συνεργασία αυτή του ΟΗΕ και ΝΑΤΟ και πολύ γρήγορα επήλθε σύγκρουση, κυρίως σε σχέση με τον τρόπο διεξαγωγής των επιχειρήσεων αεροπορικής υποστήριξης (close air support operations). Υπήρξε έλλειψη ενιαίας και αποτελεσματικής εντολής και ελέγχου (command and control) των ειρηνευτικών επιχειρήσεων, η οποία δημιούργησε προβλήματα στην λειτουργία τους, πράγμα που παρεμπόδισε την έγκαιρη επέμβασή τους για την αποτροπή αιματηρών επεισοδίων. Εξαιτίας αυτών, κατακρίθηκε πρωτίστως ο ΟΗΕ, ο οποίος χαρακτηρίστηκε αδύναμος να ανταποκριθεί στη σοβαρότητα των περιστάσεων και να προστατεύσει τις ασφαλείς περιοχές.

Από την δική του πλευρά το ΝΑΤΟ έδειξε τη δυσαρέσκειά του για την ολιγωρία του ΟΗΕ, η οποία θεωρήθηκε ότι έθεσε σε κίνδυνο την αξιοπιστία του με αποτέλεσμα οι σχέσεις ΟΗΕ και ΝΑΤΟ στα τέλη του 1994 πέρασαν μια κρίση, η οποία σχετιζόταν με τις διαφορές των δύο οργανισμών σε ότι αφορά τους σκοπούς, τις δομές και τις αντιλήψεις τους στα θέματα ειρήνης και ασφάλειας, αλλά και τις μεγάλες διαφορές τους σε σχέση με την τεχνική τους υποδομή και δυνατότητες. Τα

προβλήματα που προέκυψαν στην πρώην Γιουγκοσλαβία οδήγησαν το ΝΑΤΟ να αναθεωρήσει τις προηγούμενες θέσεις του περί υπαγωγής της στρατιωτικής του υποδομής στην εξουσία και εντολή του ΟΗΕ.

Το 1995 με τη σύναψη της Συμφωνίας του Dayton²⁹ σημειώθηκαν νέες εξελίξεις στα θέματα ειρήνης και ασφάλειας, οι οποίες ανάτρεπαν το μέχρι τότε πολιτικό σκηνικό και προετοίμαζαν τα όσα θα επακολουθήσουν στο μέλλον στο Κοσσυφοπέδιο. Η στάση του ΝΑΤΟ ισχυροποιήθηκε και η σύσταση και λειτουργία της Διεθνούς Δύναμης Εφαρμογής (IFOR), τη σύσταση της οποίας προέβλεπε η Συμφωνία Dayton, ανατέθηκε αποκλειστικά πλέον στο ΝΑΤΟ³⁰. Η δύναμη αυτή αποτελείται από σώματα στρατού και αεροπορίας και τη σύστασή της καλούνταν να εξουσιοδοτήσει το Συμβούλιο Ασφαλείας. Επίσης, η απόφαση εξουσιοδοτούσε την ειρηνευτική δύναμη να λάβει μέτρα καταστολής για την εκπλήρωση του σκοπού της, την εφαρμογή, δηλαδή, της Συμφωνίας Ειρήνης, και για την προστασία της ασφάλειας των μελών της.

Την εφαρμογή όλων των παραπάνω βλέπουμε και στις επιχειρήσεις στήριξης της ειρήνης που έλαβαν χώρα στην πρώην Γιουγκοσλαβίας μετά τα δραματικά γεγονότα στο Κοσσυφοπέδιο. Μετά την ολοκλήρωση της Νατοϊκής επέμβασης κατά της χώρας αυτής ακολουθεί η απόφαση 1244 (10 Ιουνίου 1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας, η οποία εξουσιοδοτεί (παρ. 10) την ανάπτυξη πολιτικής παρουσίας του

---

²⁹ Γενική Συμφωνία Πλαίσιο για την Ειρήνη στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη

³⁰ Παράρτημα 1Α, άρθρο 1(α) της Συμφωνίας

ΟΗΕ στο Κοσσυφοπέδιο (UNMIC). Επίσης, εξουσιοδοτεί τα Κράτη-Μέλη και τους αρμόδιους διεθνείς Οργανισμούς να εγκαθιδρύσουν διεθνή παρουσία ασφαλείας στην οποία συμμετέχει και το ΝΑΤΟ (KFOR). Οι ειρηνευτικές αυτές δυνάμεις τίθενται υπό τον έλεγχο και την εποπτεία του ΟΗΕ, σε αντίθεση με τις διαπραγματεύσεις στο Ραμπουγιέ, οι οποίες διεξήχθησαν υπό την πολιτική ευθύνη των ΗΠΑ.

Σύμφωνα, με την απόφαση του Συμβουλίου ασφαλείας, στόχος της πολιτικής παρουσίας είναι η παροχή ενδιάμεσης διοίκησης στο Κοσσυφοπέδιο, με τη βοήθεια της οποίας "ο λαός του Κοσσυφοπεδίου" θα μπορεί να απολαύει "ουσιαστικής αυτονομίας" (substantial autonomy) εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Η ίδια απόφαση επιβεβαιώνει μεν την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της πρώην Γιουγκοσλαβίας, συγχρόνως όμως επιβεβαιώνει και καλεί "για σημαντική αυτονομία και αυτοδιοίκηση στο Κοσσυφοπέδιο" (substantial autonomy and meaningful self-administration for Kosovo). Η πολιτική παρουσία θα πρέπει να διευκολύνει την πολιτική διαδικασία για τον καθορισμό του μελλοντικού καθεστώτος στο Κοσσυφοπέδιο, λαμβάνοντας υπόψη τις συμφωνίες του Ραμπουγιέ.

Ο στόχος της ασφάλειας και της συνύπαρξης Σέρβων και Κοσοβάρων μέσω της δημιουργία μιας πολυεθνικής κοινωνίας στο Κοσσυφοπέδιο δεν φαίνεται ότι μπορεί εύκολα να επιτευχθεί, και η ασφάλεια του σερβικού στοιχείου είναι

ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που η επιχείρηση αυτή καλείται να αντιμετωπίσει.

Όλα αυτά τα χρόνια, ο ΟΗΕ έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο βοηθώντας στην εκτόνωση διεθνών κρίσεων και στην επίλυση μακροχρόνιων συγκρούσεων. Έχει αναλάβει πολυσύνθετες επιχειρήσεις στον τομέα της επίτευξης και διατήρησης της ειρήνης όπως και στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας. Επίσης, έχει εργαστεί για να προλάβει το ξέσπασμα συγκρούσεων. Μετά δε από μια σύγκρουση, αναλαμβάνει όλο και περισσότερο δράση για να αντιμετωπίσει τη ρίζα της αιτίας της σύγκρουσης και να θέσει τα θεμέλια για μια βιώσιμη ειρήνη.

Επίλογος

Πράγματι, μόνο πριν από 11 χρόνια έληξαν οι πόλεμοι στις γειτονικές μας χώρες, με πραγματικά τραγικά αποτελέσματα για τον άμαχο πληθυσμό των περιοχών αυτών αλλά και για τις ίδιες τις χώρες που συνεπλάκησαν (αποτελέσματα – οικονομικά- πολιτικά και κοινωνικά) με σκοπό να κερδίσουν την ανεξαρτησία τους, όπως διαπιστώσαμε από την παραπάνω μελέτη. Όμως, πως εμφανίζονται οι νόρμες στα Βαλκάνια; Υπάρχουν σήμερα τάσεις Εξευρωπαϊσμού των χωρών αυτών;

«Οι νόρμες προσδιορίζουν μορφή και περιεχόμενο σε κανονιστικά πλαίσια ή/και σε επιμέρους σημεία αναφοράς για τον προσανατολισμό και τη ρύθμιση των συμπεριφορών»³¹. Δύο ειδών θέματα θέτει σήμερα η ΕΕ σε σχέση με τις νόρμες. Σχετικά με τις νόρμες που διέπουν την ίδια και παίρνουν μορφή με άξονα την διάχυτη αμοιβαιότητα, το αναλυτικό επίπεδο της ΕΕ αλλά και των Κ-Μ' Και σχετικά με τις νόρμες που εμπνέει και υποβοηθά στην διαμόρφωση ή εξάπλωση τους στο διεθνές πεδίο, που το παρατηρούμε στο αναλυτικό επίπεδο των επιδράσεων της ΕΕ στο εξωτερικό της περιβάλλον της, περιφερειακό και διεθνές. «Η κύρια δυσκολία έγκειται στο να επιτευχθεί το πέρασμα από τις κοινές πολιτικές αξίες (που συγκροτούν τον πυρήνα ενός ευρωπαϊκού δημόσιου

---

³¹ Ξενάκης, Δ.Κ. – Τσινισιζέλης, Μ.Ι. *Παγκόσμια Ευρώπη; Οι Διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης* σελ:85

πολιτισμού) στις συμπεριφορικές εκείνες νόρμες οι οποίες α) είναι ισχυρές στην εφαρμογή τους ανεξάρτητα από καταναγκαστικούς μηχανισμούς και β) αντανακλούν τα κύρια στοιχεία ενός κοινού πολιτισμού. Αξίζει να διευκρινίσουμε πως οι νόρμες και οι αξίες δεν ταυτίζονται. Οι αξίες προϋποθέτουν την αναγνώριση ενός αγαθού βάση του οποίου κάνω τις επιλογές μου ενώ η νόρμα την ακολουθώ για διάφορους λόγους. «Οι νόρμες λαμβάνουν μια αντικειμενική διάσταση με την εφαρμογή ή την απόρριψή τους στο κοινωνικό πεδίο, ενώ οι αξίες παραμένουν εγγενώς αφαιρετικές και δυνάμει πολυθεϊστικές. Μπορούν να προσδιοριστούν ως στοιχεία που προσδίδουν μορφή και περιεχόμενο σε κανονιστικά πλαίσια ή /και σε επιμέρους σημεία αναφοράς για το προσανατολισμό και την ρύθμιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς »³².

Ο όρος εξευρωπαϊσμός έκανε την εμφάνιση του στην δεκαετία του '90 θέλοντας να περιγράψει μια αλλιώςτική διαδικασία από αυτή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της εναρμόνισης, λέξεις οι οποίες χαρακτηρίζουν τις εσωτερικές αλλαγές με στόχο την υπακοή στους κανόνες της ΕΕ. «Ο εξευρωπαϊσμός είναι ένας όρος που αναγνωρίζει ότι οι αλλαγές πολιτικής που λαμβάνουν χώρα στο εθνικό επίπεδο είναι αποτέλεσμα μίας διαδρομής δύο κατευθύνσεων από εθνικό στο ευρωπαϊκό και πάλι στο εθνικό επίπεδο. Έχει οριστεί ως μία διαδικασία κατά την οποία οι εσωτερικές περιοχές

---

³²Ξενάκης, Δ.Κ. – Τσινιτσιζέλης, Μ.Ι. *Παγκόσμια Ευρώπη; Οι Διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης* σελ:86

πολιτικής υπόκεινται όλο και περισσότερο στην δημιουργία ευρωπαϊκών πολιτικών». ³³

Σύμφωνα με τον Radaelli ο εξευρωπαϊσμός κάνει λόγο για διαδικασίες δομής, διάχυσης και θεσμοθέτησης τυπικών και άτυπων κανόνων, διαδικασιών παραδειγμάτων πολιτικής, στυλ «τρόπων να κάνεις πράγματα» κοινών πεποιθήσεων και νορμών, οι οποίες αρχικά ορίζονται και στερεώνονται κατά την δημιουργία πολιτικής της ΕΕ και στην πορεία ενσωματώνονται στη λογική των εσωτερικών λόγων, ταυτοτήτων, πολιτικών δομών και δημόσιων πολιτικών.

Στην Νοτιοανατολική Ευρώπη παρατηρούνται μερικά σημάδια εξευρωπαϊσμού. Μέσα στη μοντέρνα Ευρώπη η βαλκανική χερσόνησος ακολουθεί το γενικό ρεύμα και αλλάζει, χωρίς να ακολουθεί τις νόρμες των Δυτικών με την πειθαρχημένη φύση και τη γενικευμένη ευταξία τους. Άναρχα κτίρια μισοτελειωμένα ξεφυτρώνουν παντού δίπλα στα παλιά κακοφροντισμένα που ερειπώνουν. Λουσάτα αυτοκίνητα πολυτελείας δίπλα στους παλιούς κυβιστικούς κουβάδες ανατολικής σχεδίασης και κατασκευής, που επιμένουν να λειτουργούν σε πείσμα του χρόνου, αφήνοντας πίσω τους μαύρα ντουμάνια καυσαερίου. Τα τραίνα συνεχίζουν να διασχίζουν αυτές τις υπό-ανάπτυξη περιοχές, απομεινάρια μιας άλλης εποχής. Κακόφημα πλέον τώρα τα λεωφορεία κάνουν τις ίδιες διαδρομές σε λιγότερο χρόνο, με περισσότερη ασφάλεια κακοδιατηρημένα, ξεχασμένα σχεδόν από τον χρόνο, διασχίζουν το τοπίο,

---

³³ Ξενάκης, Δ.Κ. – Τσινιτζέλης, Μ.Ι. *Παγκόσμια Ευρώπη; Οι Διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης* σελ: 108

παγωμένο και εκθρικό το χειμώνα, καμπίσιο ξερό το καλοκαίρι. Και όσο και να εκσυγχρονίζονται οι πόλεις και να παίρνουν «ευρωπαϊκή» ή «εξευρωπαϊσμένη» όψη, η ύπαιθρος, τα χωριά μένουν πολλές δεκαετίες πίσω. Κάρα με άλογα ή βόδια διασχίζουν τους δρόμους, εμποδίζοντας τις «κούρσες» με τα σκοτεινά τζάμια να προσπεράσουν με άνεση.

Η ΕΕ θέλοντας να βελτιώσει την προαναφερθείσα κατάσταση επιθυμεί να Εξευρωπαϊσει των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων: Συνεχίζει με διάφορες συνθήκες την προετοιμασία των χωρών των δυτικών Βαλκανίων για μελλοντική ένταξη τους στις ευρωπαϊκές δομές. Αυτές οι χώρες πρέπει να έχουν μια σαφή προοπτική να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση όταν ικανοποιήσουν όλα τα απαραίτητα κριτήρια. Συνεχίζει την διαδικασία σταθεροποίησης και ενσωμάτωσης τους, βάζοντας τα θεμέλια για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις που χρειάζονται για την ενσωμάτωση τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η διαδικασία αυτή πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω ώστε να φέρει τις εν λόγω χώρες πιο κοντά στην κοινή ημερήσια διάταξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η ΕΕ συνεχίζει να παρέχει κάθε πιθανής υποστήριξης για την πραγματοποίηση των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων των παραπάνω χωρών. Ωστόσο οι μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό των χωρών των δυτικών Βαλκανίων θα εξαρτηθούν από τη πολιτική βούληση που θα επιδείξουν οι κυβερνήσεις των παραπάνω χωρών. Ανάπτυξη περαιτέρω συνεργασίας χρειάζεται μεταξύ των χωρών αυτών κυρίως σε πολιτικές όπως ο επαναπατρισμός των προσφύγων, η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και του

οργανωμένου εγκλήματος, η απελευθέρωση του εμπορίου, της ηλεκτρικής ενέργειας και των μεταφορών. Στα Δυτικά Βαλκάνια χρειάζεται να ενισχυθούν οι δεσμοί της εξωτερικής πολιτικής τους τόσο με τα κράτη μέλη της Ένωσης όσο και με τα νεοεισελθόντα στην Ένωση Κ-Μ, μέσω της σύναψης κοινών πολιτικών αποφάσεων. Η στενή συνεργασία σε θέματα εξωτερικής πολιτικής αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για τον περαιτέρω εξευρωπαϊσμό των συγκεκριμένων χωρών. Επιπλέον, χρειάζεται επέκταση του διαλόγου που άπτονται των οικονομικών θεμάτων όλες τις χώρες της περιοχής όπως και υποστήριξη για τη θεσμική ανάπτυξη στο πλαίσιο προγραμμάτων όπως τα CARDS και τα TAIEΧ (Γραφεία Τεχνικής Βοήθειας & Ανταλλαγής Πληροφοριών) που έχουν ως στόχο τη βελτίωση των νομικών και νομοθετικών υπηρεσιών των συγκεκριμένων κρατών καθώς και την ανάπτυξη της διοικητικής ικανότητας των δημοσίων υπηρεσιών τους.

Την προώθηση του διαλόγου μεταξύ της Ε Έ και των κρατών των δυτικών Βαλκανίων στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων με στόχος αυτού του διαλόγου, η ενίσχυση των προσπαθειών των εν λόγω κρατών σε θέματα όπως η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της δωροδοκίας των νομικών υπηρεσιών. Τέλος την θέσπιση ενός ευνοϊκού πλαισίου για τη δημιουργία μικρομεσαίων επιχειρήσεων στα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων ώστε να υπάρξει ακόμη μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι ιδιαίτερα

σημαντικές για την οικονομική ανάπτυξη και για την επιτυχή μετάβαση σε μια πλήρως λειτουργούσα οικονομία της αγοράς.

Ο δρόμος για την σταθερότητα, τη δημοκρατικότητα και τον εκσυγχρονισμό των Βαλκανικών Χωρών, σίγουρα περνάει από την λεωφόρο της ΕΕ. Είναι η σανίδα σωτηρίας για ειρήνη, ενότητα και συνεργασία μεταξύ των κρατών αυτών, που θα οδηγήσει στην κοινωνική και πολιτική τους ανάπτυξη.

Κανείς δεν είπε όμως, πως η Λεωφόρος αυτή δεν κρύβει και κινδύνους. Η ξеноμανία και η αλλοτρίωση χτυπά αναπόφευκτα την πόρτα της κάθε χώρας που θέλει να «εξευρωπαϊστεί». Και δυστυχώς, από τη στιγμή που τα Βαλκάνια, είναι το σταυροδρόμι των ηπείρων, έχουν υποστεί τέτοια εκμετάλλευση και μεθοδευμένη διαίρεση, που δεν έχει μείνει τίποτα άλλο που να τους θυμίζει την ταυτότητα τους, παρά μονάχα η παράδοση και ο πολιτισμός τους. Ακόμα και ο εξευρωπαϊσμός, πρέπει να γίνεται με μέτρο.

Κριτική αξιολόγηση και Πιθανοί προβληματισμοί που δημιουργούνται

Το ιστορικό μάθημα είναι τραγικό και ανεπανάληπτο. Αφού έχασε δύο δεκαετίες, ο χώρος αυτός εξαντλημένος πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά, υποβαθμισμένος, ιστορικά ταπεινωμένος και ντροπιασμένος στα ίδια του τα μάτια, ζητάει να οδηγηθεί σιγά-σιγά και βασανιστικά εκεί όπου θα μπορούσε να φτάσει νωρίτερα και πολύ πιο άνετα, δηλαδή στην Ευρώπη. Εκατομμύρια άνθρωποι ταπεινώθηκαν, ξεριζώθηκαν από τις εστίες τους, συρρίκνωσαν τον ορίζοντά τους στις πιο πρωτόγονες μορφές κοινωνικής ζωής, ανάδειξαν το μίσος και την απάνθρωπη συμπεριφορά σε κυρίαρχα στοιχεία τους για να υποταγούν τελικά στην ανώτερη βία, στον καταναγκασμό και στα αδιέξοδα.

Τα Δυτικά Βαλκάνια έχουν χαρακτηριστεί ως η «πυριτιδαποθήκη» της Ευρώπης. Δεν συμφέρει καμία χώρα η αποσταθεροποίηση της περιοχής. Δια του Συμφώνου Σταθερότητας λοιπόν και του SAP ειδικότερα η ΕΕ έχει βάλει στόχο να εδραιώσει στη περιοχή τα εκέγγυα για σταθερότητα και ανάπτυξη. Εν κατακλείδι, οι πρώτοι στόχοι έχουν τεθεί: η βελτίωση των υποδομών, για να ξεπεραστεί ο γεωγραφικός αποκλεισμός της περιοχής και η εξυγίανση των κοινωνικών δομών. Υπάρχει τελικά, μελλοντικά η ελπίδα, ότι κάποια στιγμή όλη η περιοχή θα είναι έτοιμη να ενταθεί στην ΕΕ. Πάρα ταύτα προβλήματα συνεχίζουν να υπάρχουν στην περιοχή. Θα καταφέρουν τελικά με την μεγάλη βοήθεια από τις χώρες και τους Διεθνείς Οργανισμούς που αναλύσαμε

παραπάνω οι χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας να τα ξεπεράσουν τα προβλήματα τους και να ενταχθούν όντως στην ΕΕ;

Βιβλιογραφία

- Ξενάκης, Δ.Κ. – Τσινισιζέλης, Μ.Ι. *Παγκόσμια Ευρώπη; Οι Διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2006).
- Τάκης, Μ. *Ανίερη Συμμαχία* (Αθήνα: Εκδόσεις Ελάτη, 2003).
- Γερασίμου, Σ. *Η Επανάκαμψη των Βαλκανίων 1991-2001* (Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα, 2004).
- Κοσωνάς, Α. *Το Πείραμα, Η Γιουγκοσλαβική Εμπειρία και η διάλυση των Βαλκανίων* (Αθήνα: Εκδόσεις Άρμος, 2010).
- Χατζηπροδρομίδης, Λ. *Γιουγκοσλαβία, Η έκρηξη του εθνικισμού* (Αθήνα: Εκδόσεις Παρασκήνιο, 1996).
- Μούσις, Ν. *Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2008).
- Μενδρινού, Μ. *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση* (Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας, 2003).
- Βαρβαρούσης, Π. *Διεθνείς Σχέσεις και Ευρωπαϊκή Πολιτική στον 21^ο αιώνα* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2004).
- Calvocoressi, P. *Διεθνής Πολιτική 1945-2000* (Αθήνα, Εκδόσεις Κωνσταντίνου Τουρίκη, 2004).
- Δάμτσας, Σ. *Διεθνείς Σχέσεις και Παγκοσμιοποίηση* (Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2000).
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Κοινή Εξωτερική και Πολιτική Ασφάλεια* (Λουξεμβούργο: Υπηρεσία

Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2002).

- Τζιφάκης, Ν-Χουλιάρης, Α. Διεθνής πολιτική οικονομία: Η διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια στα Βαλκάνια- Οι αντιφάσεις της γενναιοδωρίας (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζηση,2007).
- Παπασωτηρίου, Χ. *Οι προκλήσεις της μεταψυχροπολεμικής εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Μελέτη*
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΟΣ, Χ. Γ. *Κοσσυφοπέδιο η Κρίση του 1999* (ΑΘΗΝΑ 2003)
- *Lavdas, K. “ Chapter 14, Institutionalized Restraint as policy, The European Union and the Disintegration of Yugoslavia.”*
- *Tzifakis, N. 2006. “ The intentions- declerations cap in the EU policies towards the western Balkans and the southen Mediterranean”, vol.34, No2 (winter): 237-246.*
- *Europa, «Ευρωπαϊκός οργανισμός άμυνας» Available at:[http// europa.eu/ scadplus/ leg/ el](http://europa.eu/scadplus/leg/el).*
- *Europa, «Ευρωπαϊκή υπηρεσία για ανασυγκρότηση» Available at: at:[http// europa.eu/ scadplus/ leg/ el](http://europa.eu/scadplus/leg/el).*
- *Europa, «διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης» Available at:[http// old.mfa.gr/ greek](http://old.mfa.gr/greek).*

- *Europa*, «στρατηγική διερεύνησης για το διάστημα 2006-2007: προκλήσεις και ενταξιακή ικανότητα»
Available at: at: <http://europa.eu/scadplus/leg/el>.
- *Europa*, «Ευρωπαϊκές εταιρικές σχέσεις με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων»*Available at: at: <http://europa.eu/scadplus/leg/el>.*
- *Europa*, «συμμετοχή στα κοινοτικά προγράμματα»
Available at: at: <http://europa.eu/scadplus/leg/el>.
- *Europa*, «ο μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας»
Available at: at: <http://europa.eu/scadplus/leg/el>.
- *Europa*, «προγραμμα CARDS» *Available at: at: <http://europa.eu/scadplus/leg/el>.*
- *Επίσημη εφημερίδα* « Η επιτροπή προτείνει διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης» *Available at: <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi>.*
- *Europa*. «Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)» *Available at: <http://europa/scadplus/glossary/foreign-policy.el>*
- ΕΚΕΜ Αρμακόλας, Ι. «Το νέο βαλκανικό παζλ...»
Available at: http://www.ekem.gr/index.php?option=com_content&view=category&id=14&Itemid=67
- *Balkan Operations Deployment for DA Civilians and Supervisors.* *Available at:*

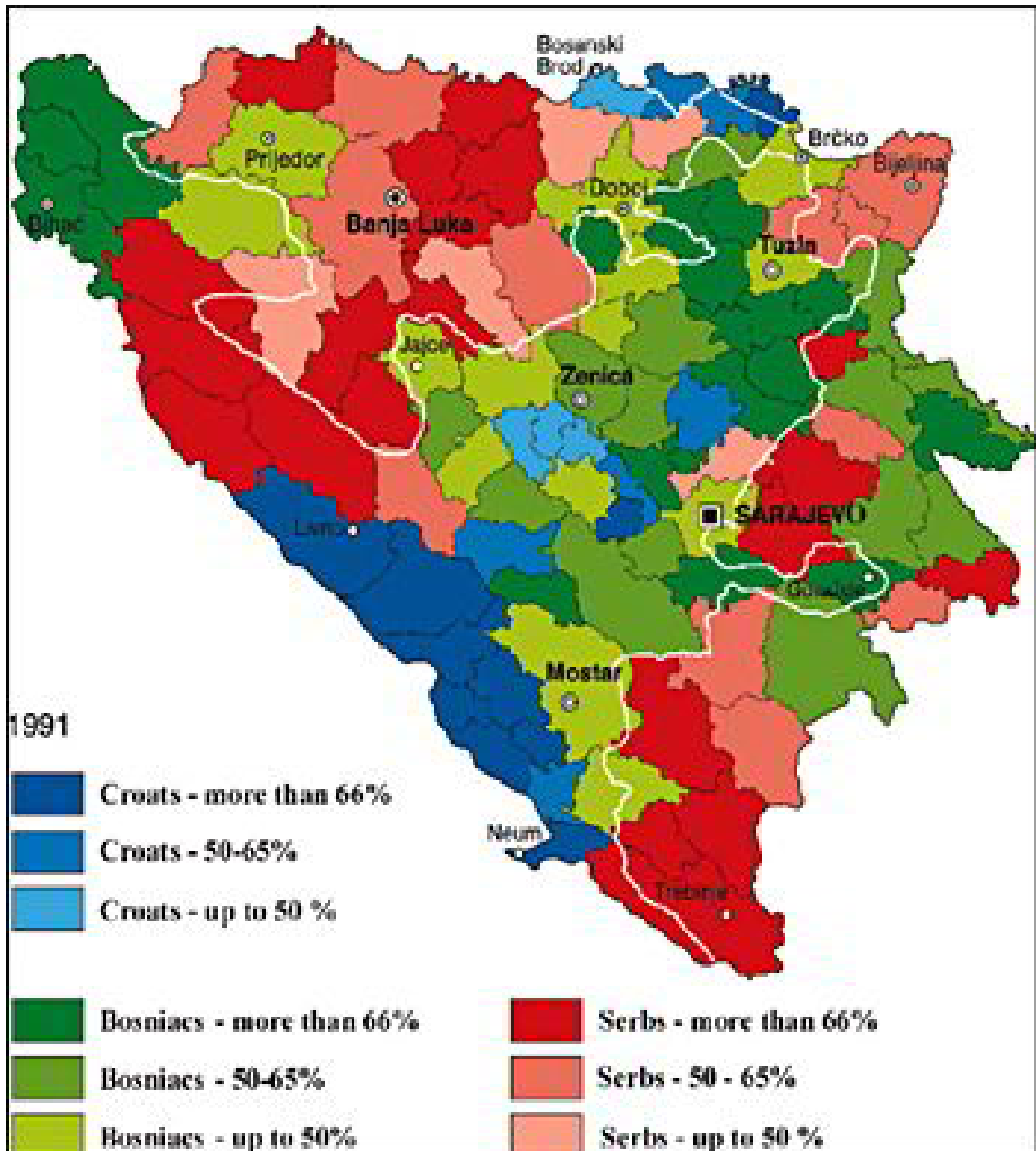
<http://www.per.hqusareur.army.mil/content/CPD/balkanoperationsdeployment2.html>

- Setimes com. *The news and views of Southeast Europe.* Available at: <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/homepage/>
- SEEurope Program. *Η βαλκανική πολιτική της ΕΕ δεν πρέπει να μείνει πίσω.* Available at: http://www.ekemprogram.org/seeurope_gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=35&Itemid=58
- Geopolitics. *Βαλκάνια.* Available at: http://geopolitics-gr.blogspot.com/2009/12/blog-post_07.html
- Το Σύνταγμα. *Η Στρατιωτική Δύναμη στο Κοσσυφοπέδιο (KFOR) Τεύχος 4/2001.* Available at: <http://tosyntagma.ant-sakkoulas.gr/arxeio>
- Βικιπαίδεια. *Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, Βοσνία, ΠΓΔΜ, Σεβία, Μαυροβούνιο. Σλοβενία, Κροατία, Κοσσυφοπέδιο.* Available at: <http://el.wikipedia.org/wiki/>

Χάρτες

Χάρτης της σημερινής Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Σύμφωνα με τη συμφωνία του Ντέιτον, η χώρα αποτελείται από δύο οντότητες – την Ομοσπονδία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης και τη Δημοκρατία της Σέρπσκα.

Χάρτης 1

Η Βοσνία και Ερζεγοβίνη πριν από τον πόλεμο (1991) ήταν ένα μωσαϊκό εθνοτήτων όπου οι κροατικοί, βοσνιακοί και σερβικού πληθυσμοί της χώρας

Χάρτης 2

Χάρτης της σημερινής Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Βάσει της συμφωνίας Ντέιτον, η χώρα αποτελείται από δύο οντότητες – την Ομοσπονδία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης (O.B-E) και τη Δημοκρατία της Σέρποκα.

Χάρτης των μειονοτήτων στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της ΠΓΔΜ .

Οι μειονότητες στα Σκόπια όπως είναι διαμορφωμένες σήμερα

Χάρτης 3

Βοσνία και Ερζεγοβίνη

Χάρτης 4

Σλοβενία

Χάρτης 5

Κροατία

Χάρτης 6

Σερβία

Χάρτης 7

